

**Hugo Swinnen
Astrid Huygen
Uschi Janssen**

**Het Fonds Sociale Integratie Utrecht
EVALUATIE ALS TOEKOMSTVERKENNING**

Juni 2001

Voorwoord

Met het fonds Sociale Integratie heeft de gemeente Utrecht een origineel instrument in handen om sociale dynamiek te bevorderen. Daarvoor is ongeveer drie miljoen gulden per jaar beschikbaar. Dit geeft burgers en instellingen de gelegenheid om buiten de reguliere kanalen met vernieuwende initiatieven te komen die een interculturele Utrechtse samenleving ten goede komen. Het bevorderen van ontmoeting en contact, het experimenteren met nieuwe methodieken voor sociale samenhang, het vergroten van de toegankelijkheid van voorzieningen staan daarbij voorop.

Hiermee creëert Utrecht meer vrije ruimte om met en van elkaar te leren. Dat moet echter niet alleen binnen de gehonoreerde initiatieven gebeuren. De resultaten van de projecten verdienen het om breed verspreid en gedeeld te worden. En het is goed om van tijd tot tijd de werkwijze en maatschappelijke impact van het fonds als geheel tegen het licht te houden. Zijn de doelen en gehanteerde criteria nog steeds actueel? Worden de doelgroepen bereikt? Hebben de experimentele activiteiten invloed op het reguliere beleid en op de praktijk van gemeente en instellingen?

Om antwoorden op deze vragen te krijgen, is het Verwey-Jonker Instituut gevraagd om het fonds Sociale Integratie te evalueren. De bevindingen staan in dit rapport. Om de onderzoekers een Utrechts klankbord mee te geven, is voor dit onderzoek een begeleidingscommissie ingesteld. De leden hebben er door hun betrokkenheid en enthousiasme veel meer werk van gemaakt dan voorzien. Daarvoor mijn bijzondere dank aan: Monique de Bree, (pastoraal werker Buurtpastoraat Utrecht / Actioma), Marian ter Haar, (sectormanager Welzijn & Gezondheid bij het Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen), Abdelkader Tahrioui (secretaris Adviesraden Minderheden) en Jan Vesters (secretaris fonds Sociale Integratie).

Over de voorlopige conclusies van de onderzoekers is al met een veertigtal betrokkenen gediscussieerd tijdens een werkconferentie. De gedachtewisseling in brede kring over de definitieve conclusies en aanbevelingen begint nu. Het college van Burgemeester & Wethouders doet dit

najaar een voorstel over de toekomstige inrichting van het fonds Sociale Integratie. De basis hiervan is dit evaluatierapport.

Wethouder sociale zaken, maatschappelijke opvang,
sport en de wijken Noordwest en Zuid,

Hans Spekman

Utrecht, juni 2001.

Inhoud

Inleiding	
Uitvoering van de evaluatie als toekomstverkenning	7
Hoofdstuk 1	
De geschiedenis van het Fonds Sociale Integratie.....	15
De nationale trends op het gebied van welzijn vanaf 1985	15
Het welzijnsbeleid nader bekeken	17
Het Utrechtse beleid	19
Oprichting van een Fonds ten behoeve van de uitvoering van een wijkgerichte aanpak van leefbaarheid	23
Conclusie	26
Hoofdstuk 2	
Een portret van de projecten 1995 – 1999	29
Inleiding.....	29
De indelingen van de kenmerken	29
Algemene kenmerken.....	34
Financiële kenmerken.....	37
Inhoudelijke kenmerken.....	39
Hoofdstuk 3	
Het bereik van het Fonds en van de projecten.....	47
De vragen	47
De feiten.....	47
De meningen.....	50
Hoofdstuk 4	
De doelen van het Fonds en de thema's die het bespeelt	59
De vragen	59
De feiten.....	59
De meningen.....	61

Hoofdstuk 5	
De criteria en de procedures die het Fonds hanteert.....	71
De vragen	71
De feiten.....	71
De meningen.....	75
Hoofdstuk 6	
Resultaten, implementatie en inbedding	87
De vragen	87
De feiten.....	87
De meningen.....	88
Hoofdstuk 7	
De sturing van het Fonds en de monitoring en evaluatie die daarvoor nodig zijn	97
De vragen	97
De feiten.....	97
De meningen.....	98
Hoofdstuk 8	
Conclusies en aanbevelingen	107
Thema 1: Het bereik van het Fonds en van de projecten	108
Thema 2: De doelen van het Fonds en de thema's die het bespeelt	110
Thema 3: De procedures en de criteria die het Fonds hanteert.....	112
Thema 4: Resultaten, implementatie en inbedding	114
Thema 5: Sturing van het Fonds en de monitoring en evaluatie die daarvoor nodig zijn	116
Aanbevelingen	118
Bijlage 1	
Het begrippenkader zoals dat in Utrechtse beleidsdocumenten gehanteerd wordt.....	125
Bijlage 2	
Literatuurlijst.....	129
Bijlage 3	
Lijst van geïnterviewden.....	131
Bijlage 4	
Lijst van deelnemers aan de werkconferentie.....	133

Inleiding

Uitvoering van de evaluatie als toekomstverkenning

Nadat het Fonds Sociale Integratie twee jaar in zijn huidige hoedanigheid heeft gefunctioneerd – het Fonds kent een aantal voorgangers – vindt het gemeentebestuur van Utrecht dat het Fonds geëvalueerd moet worden. Het Verwey-Jonker Instituut heeft in opdracht van de gemeente Utrecht deze evaluatie uitgevoerd.

Op basis van de evaluatie van het fonds Sociale Integratie wil de gemeente Utrecht komen tot een beoordeling van de doeltreffendheid en doelmatigheid van het fonds. Op basis daarvan kunnen zonodig verbeteringen in het functioneren van het fonds aangebracht worden. Het onderzoek moet voor dat proces van beoordelen en verbeteren het nodige materiaal leveren.

Deze algemene doelstelling kan in meerdere componenten worden uiteengelegd:

1. Bevestigen en zo nodig versterken van het draagvlak van het fonds.
2. Verhelderen en zo nodig bijstellen van de doelstellingen van het fonds.
3. De transparantie van de criteria bevorderen en zo nodig de criteria bijstellen.
4. De zichtbaarheid van het fonds bevorderen.

De centrale vraagstelling van het onderzoek luidt:

Wat is de werkzaamheid en werkbaarheid van het Fonds Sociale Integratie in het licht van de centrale doelstelling: het bevorderen van nieuwe sociale dynamiek in de samenleving?

De evaluatie heeft betrekking op de periode 1995 - 1999 en bestaat uit twee onderdelen:

De evaluatie van de projecten

Om zicht te krijgen op de *werkzaamheid* van het fonds, om te kunnen beoordelen of het fonds middels het realiseren van projecten de beoogde doelstellingen bereikt en of het fonds de be-

oogde dynamiek in de wijken en de stad genereert, concentreert dit onderdeel van het onderzoek zich op de volgende onderzoeksvragen:

1. Worden de subsidies besteed overeenkomstig de doelen van de projecten?
2. Realiseren de projecten de beoogde resultaten? Bij de beantwoording van deze vraag zal een onderscheid naar output en outcome worden gemaakt.
3. Dragen de projecten bij aan sociale integratie, interculturalisatie en vernieuwingsprocessen hierbinnen. Bij de beantwoording van deze vraag zal aandacht besteed worden aan 'integraliteit', dat wil zeggen de betrokkenheid van verschillende beleidssectoren in samenhang.
4. Wat is het bereik van de projecten (doelgroepen, geografisch, soorten organisaties, instellingen, bedrijven)?
5. Worden de door de projecten gegenereerde resultaten, producten, ervaringen, deskundigheid daadwerkelijk overgedragen?
6. Hebben de projecten een follow-up? Vinden de resultaten, producten, ervaringen, deskundigheid een structurele inbedding?
7. Hebben de projecten gewerkt met een expliciet of impliciet communicatieplan? Wat zijn hiervan doeleinden, bereik (segmenten van doelgroepen) en effecten?

De evaluatie van de werkwijze van het fonds

Om zicht te krijgen op de *werkbaarheid* van het fonds, om te beoordelen of de werkwijze van het fonds geschikt is om de beoogde doelen van integratie realiseren, richt dit onderdeel van het onderzoek zich op de volgende onderzoeksvragen:

1. Hoe heeft het functioneren van het fonds zich in de loop van de tijd ontwikkeld? Hierbij wordt zowel aandacht besteed aan de ontwikkeling vanaf de oorsprong van het fonds als aan maatschappelijke en economische ontwikkelingen die zich hebben voorgedaan. Voorts zal ook de samenstelling van de beoordelingscommissie en de ambtelijke inbedding onder de loep worden genomen.
2. Welke selectiecriteria worden aangelegd voor de projectaanvragen, zowel formeel als in de praktijk? Welke overwegingen spelen bij gebruikte criteria een rol? Behoeven de criteria bijstellingen gezien de ervaringen tot nu toe?
3. Op welke wijze worden de projecten in hun ontwikkeling, uitvoering en overdracht gevolgd?
4. Hoe is het fonds bekend bij verschillende categorieën minderheden en hun organisaties (met name op wijkniveau) en bij relevante beleidssectoren (o.m. welzijn, onderwijs, volksgezondheid, amateur-kunsten, werk & inkomen en sport & recreatie)?

De onderzoekers hebben de geschiedenis van het Fonds en zijn voorgangers beschreven en deze ontwikkeling geplaatst in de landelijke en lokale beleidsontwikkelingen op het terrein van welzijn, grote steden en multiculturaliteit.

Verder is in dit evaluatieonderzoek de volgende werkwijze gehanteerd. Om te beginnen zijn alle 307 projectaanvragen (dossiers) in de periode 1995 – 1999 bekeken op een aantal relevante kenmerken. De belangrijkste bevindingen hiervan zijn terug te vinden in het 'Portret van het Fonds Sociale Integratie'. Vervolgens hebben we uit deze 307 projecten een willekeurige steekproef getrokken van 32 projecten. Met de betrokkenen bij deze projecten is een (groeps)interview georganiseerd. Van elk project is de inspanning gepleegd om zowel de aanvrager, de uitvoerder als een deelnemer aan het project om tafel te krijgen. Tijdens deze gesprekken is aandacht besteed aan de resultaten van het project zelf, de ervaring van de betrokkenen met het Fonds in de zin van toegankelijkheid en behandeling van de projectaanvraag. Tot slot is deze betrokkenen gevraagd naar wat het Fonds in hun ogen zou kunnen of moeten betekenen voor de stad Utrecht. Uiteindelijk heeft met 27 projecten daadwerkelijk een gesprek plaats gevonden. De redenen voor het afhaken van de overige projecten zijn: het niet meer kunnen achterhalen van de projectbetrokkenen of de betrokkenen willen zelf niet mee werken aan een gesprek.

Daarnaast hebben gesprekken plaats gevonden met zogenoemde sleutelfiguren, namelijk leden van de beoordelingscommissie van het Fonds, betrokken ambtenaren – zowel direct betrokken bij het Fonds als vakambtenaren van diverse diensten – en vertegenwoordigers van minderheden organisaties. In deze gesprekken is met name gefocust op de doelstellingen van het Fonds, de bekendheid en toegankelijkheid van het Fonds, de samenstelling en het functioneren van de beoordelingscommissie, welke typen projecten het Fonds oplevert en in hoeverre de resultaten gevolgd zijn.

Evaluatie als toekomstverkenning

De onderzoekers hebben ervoor gekozen om in hun analyse van de 307 projecten indelingen te maken, die zo dicht mogelijk de formuleringen van de projectaanvragers volgden. Een van de bedoelingen van dit onderzoek was immers om na te gaan of en hoe het Fonds Sociale Integratie aansluit bij sociale dynamiek in Utrecht. De wijze waarop indieners van projecten de beoogde vernieuwing formuleren vonden de onderzoekers dan ook belangrijker dan vooraf geconstrueerde categorieën. Dat leverde in eerste instantie een wat gecompliceerder beeld op dan

verwacht, maar het bood – en biedt – meer mogelijkheden om gegevens in tweede instantie op verschillende manieren te combineren. Het computerprogramma (SPSS) waarin deze gegevens zijn opgeslagen kan op eenvoudige wijze gebruikt worden om gegevens over nieuwe projecten in te voeren.

De gesprekken die vervolgens zijn gevoerd blijken, naast het terugkijken op de afgelopen vijf jaar, met name het karakter te hebben gehad van een toekomstverkenning: wat is belangrijk voor de toekomst van het Fonds? Ook hier hebben de onderzoekers ervoor gekozen om de wens van hun gesprekspartners te volgen en ook te praten over verwachtingen ten aanzien van het Fonds Sociale Integratie. Vele bespiegelingen, maar ook waardevolle ideeën, suggesties en zelfs concrete aanbevelingen zijn op deze wijze verzameld. De belangrijkste bevindingen en conclusies werden in een laatste tussenrapportage themagewijs weergegeven. Op deze thema's werden vervolgens ook de aanbevelingen geformuleerd.

Werkconferentie

De laatste tussenrapportage van de onderzoekers werd tijdens een werkconferentie voorgelegd aan een veertigtal "stakeholders" van het Fonds Sociale Integratie: indieners van projecten, vertegenwoordigers van maatschappelijke instellingen, ambtenaren, politici. Met hen werd in een viertal werkgroepen in twee rondes het onderzoeksrapport besproken. Elke werkgroep stond onder leiding van een onderzoeker van het Verwey-Jonker Instituut. De bedoeling van deze exercitie was om de kwaliteit van het rapport en het draagvlak voor de conclusies en aanbevelingen breed te toetsen voordat het definitieve rapport gepresenteerd wordt.

Tijdens de eerste ronde konden de deelnemers hun algemene opmerkingen over het onderzoeksrapport geven: wat had hen getroffen, wat klopte volgens hen niet in het rapport en wat hadden zij gemist?

Tijdens de tweede ronde werden de aanbevelingen van de onderzoekers systematisch en themagewijs besproken. Daartoe waren de aanbevelingen zover als mogelijk in onderdelen uiteen gelegd. Telkens werd nagegaan hoe groot de steun voor een bepaalde aanbeveling was, en de argumenten voor of tegen werden uitgewisseld.

De werkconferentie werd geopend door de directeur van de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling, en werd afgesloten door de verantwoordelijk wethouder Hans Spekman. Beiden onder-

streepten het belang dat de gemeente hecht aan de inbreng van alle betrokkenen bij de evaluatie en de toekomst van het Fonds Sociale Integratie.

De deelnemers aan de conferentie konden zich over het algemeen goed vinden in de rapportage van de onderzoekers. Een aantal deelnemers miste een meer gedetailleerd inzicht in of overzicht van de circa driehonderd projecten die tussen 1995 en 1999 bij het Fonds waren aangevraagd. Verder werd opgemerkt dat een wat meer tot de verbeelding sprekende beschrijving van projecten de rapportage meer reliëf zou geven.

Voor zover mogelijk is op basis van het beschikbare materiaal aan deze twee verwachtingen tegemoet gekomen. Het "portret" van de projecten is in deze rapportage uitgebreid. Daarnaast is er een zestal beschrijvingen van concrete projecten opgenomen, met bijzondere aandacht voor aspecten die centraal staan in de conclusies en aanbevelingen van het onderzoek. Bij de keuze van die projecten is gestreefd naar diversiteit in type aanvrager en type project. Zij zijn als "illustraties" in het rapport verwerkt. Bovendien is de volledige lijst van gehonoreerde en uitgevoerde projecten ter illustratie aan het rapport toegevoegd.

Ook de aanbevelingen die de onderzoekers geformuleerd hadden konden op grote steun rekenen. Bij een aantal deelnemers was er niettemin twijfel over enkele punten. De grote nadruk die de onderzoekers legden op monitoring en evaluatie werd niet door iedereen gedeeld (angst voor bureaucratie). En ook met het standpunt dat vanuit het Fonds initiatieven genomen kunnen worden om de impact van het Fonds Sociale Integratie op regulier beleid en praktijk te vergroten, was niet iedereen het eens (angst voor te grote taakuitbreiding). De conclusies en aanbevelingen zijn na de conferentie herschreven, maar blijven uiteraard de verantwoordelijkheid van de onderzoekers.

Rapportage

In het eerste hoofdstuk van dit rapport kunt u om te beginnen kennis nemen van *De geschiedenis van het Fonds Sociale Integratie* en hoe de ontwikkeling van dit Fonds te plaatsen is in nationale en lokale beleidsontwikkelingen.

In hoofdstuk 2, het *Portret van de projecten 1995-1999* wordt een beeld geschetst van de projecten die het Fonds heeft opgeleverd.

In de daarop volgende hoofdstukken kunt u lezen, telkens aan de hand van één van de vijf centrale thema's, wat de belangrijkste uitkomsten zijn van het onderzoek. Onder elk van deze invalshoeken hebben de onderzoekers antwoord gezocht op een aantal vragen. Daarbij hebben zij voor zover als mogelijk gekeken naar de feiten en geluisterd naar de opvattingen van partijen die (potentieel) bij het Fonds betrokken zijn: aanvragers en gebruikers, zelforganisaties, maatschappelijke instellingen, ambtenaren van diverse gemeentelijke diensten, de ambtelijke ondersteuners van het Fonds, de leden van de beoordelingscommissie en verantwoordelijke bestuurders. Deze verschillende perspectieven leveren ook verschillende antwoorden op, over de activiteiten van het Fonds totnogtoe, en natuurlijk ook over de toekomst. Het is overigens lang niet altijd zo dat de verschillen in opvatting te herleiden zijn tot de hier genoemde categorieën betrokkenen. Hun antwoorden laten wel spanningsvelden en soms dilemma's zien. Die zullen zo helder mogelijk benoemd worden. Dat leidt tot een aantal conclusies per thema. De onderzoekers hebben tenslotte een samenhangend pakket aanbevelingen geformuleerd.

In hoofdstuk 3 wordt nader in gegaan op *het bereik van het Fonds en de projecten*.

In hoofdstuk 4 staan *de doelen van het Fonds en de thema's die het bespeelt* centraal.

Vervolgens gaat hoofdstuk 5 over *de criteria en de procedures die het Fonds hanteert*.

Hoofdstuk 6 besteedt aandacht aan *de resultaten van de projecten, hun implementatie en inbedding*.

Hoofdstuk 7 heeft als onderwerp *de sturing van het Fonds en de monitoring en evaluatie die daarvoor nodig zijn*.

Het laatste hoofdstuk, hoofdstuk 8, bevat de *conclusies* bij elk van deze vijf thema's en de *aanbevelingen*.

Gehonoreerde en uitgevoerde projecten:

- 3: UW-projectbureau: Verstandelijk gehandicapten "de Ridderhorst", *f* 20.000.
- 4: Stichting Welzijn West: Het Gevelproject, een bso -plus experiment in west, *f* 89.200.
- 5: Stade, hoofdgroep Jeugd: Buitenschools opvang +, *f* 64.000.
- 6: I.T.R.W. Kunststichting: Tentoonstelling "Should I stay or should I go?", *f* 5.000.
- 7: Stichting Multiculturele Activiteiten Utrecht: Organiseren Multi Etnisch Podium MEP-middagen, *f* 15.000.
- 8: Jivan Yoti: 50+ vrouwen, de zorg in eigen hand, *f* 1.735.
- 11: Stadsomroep Utrecht: Korte televisieprogramma's 'Bezig met de buurt', *f* 20.000.
- 12: Stichting Welzijn Oost: Toneelstuk "wat ik je altijd al wou vertellen", door ouderen voor kinderen/jongeren, *f* 20.052.
- 13: Stichting Labre-Huis: Herinrichting fysieke omgeving Huis Vaartserijn, *f* 20.000.
- 14: Stade: Klussendienst voor ouderen en mensen met een handicap, *f* 65.375.
- 16: Stichting Utrecht VN-stad: Publieksprogramma VN-jaar van de verdraagzaamheid, *f* 5.500.
- 18: Stichting Welzijn Utrecht ZW: Criminaliteit Preventieproject en Participatie en preventie: een extra impuls, *f* 162.000.
- 19: Utrechtse Faculteitsvereniging Alcmæon: Symposium Ben jij een racist? Een frisse kijk op verschijnen en verdwijnen van racisme., *f* 1.000.
- 20: Preventieprojectteam Politie Regio Utrecht: Samen-werken aan veilig wonen, *f* 120.000.
- 21: GG&GD gemeente Utrecht: Vertalen vragenlijsten continue Gezondheidspeiling in Turks en Marokkaans, *f* 5.000.
- 23: Bazhan Karpata: Realisatie boek over en voor Antillianen en Arubanen in de provincie Utrecht, *f* 20.000.
- 26: KURF Komitee Utrecht tegen racisme en fascisme: Herdenkingsbijeenkomst februaristaking gekoppeld aan koppelingswet, *f* 3.801.
- 27: Intercultureel Centrum RASA: Utrechtse multiculturele talentenshow en Multicultureel Open Podium, *f* 55.000.
- 30: Vrij Film Productions: Documentaire-film "The lion-spirit", *f* 10.000.
- 31: Welzijn Noord Utrecht: BOM (buurtontwikkelingsmaatschappij) Zuilen project, *f* 75.000.

Gehonoreerde en uitgevoerde projecten:

- 34: GG&GD Utrecht: Verbetering van de respons van Turkse en Marokkaanse vrouwen op uitnodiging bevolkingsonderzoek baarmoederhals- en borstkanker, *f* 20.250.
- 35: Vrijwilligerscentrale: Projectmedewerker Handicap en vrijwilligerswerk, *f* 84.293.
- 36: Stichting Welzijn West: Project Kinderpersbureau, *f* 40.000.
- 37: Schoevers opleidingen: Project i.s.m. Trajectumcollege voor hoger opgeleide allochtonen, *f* 150.000.
- 38: Migrantenvrouwenoverleg: Project meidenfestival, *f* 30.000.
- 39: Stade: Project Samenwerking in de wijken, *f* 210.880.
- 40: Stichting Welzijn Utrecht Zuid Oost: Kadertraining voor Turkse en Marokkaanse vrouwen, *f* 17.000.
- 41: Centrum Buitenlanders Midden Nederland: Aanpassing project Kleurrijk Scouting, *f* 16.000.
- 42: Emancipatiebureau Pres: Koopgedrag allochtonen in gemeente Utrecht, *f* 23.000.
- 43: Stade: Scholingsaanbod voor verkeersproblematiek voor inwoners van Utrecht, *f* 16.585.
- 44: Stichting Soeba Onderzoek Educatiebevordering Allochtonen: Huiswerkbegeleiding aan allochtonen, *f* 25.000.
- 45: Dienst Onderwijs: Theaterproject tbv culturele integratie van jongeren in het voortgezet onderwijs in Utrecht, *f* 81.000.
- 46: Stichting Vluchtelingenwerk Utrecht: Vervolgproject Nieuwe Buren 1996/1997, *f* 75.000.
- 47: Stichting Exodus Utrecht: Woon-werk-welzijnproject Exodus voor ex-gedetineerden, *f* 50.000.
- 49: Stichting MaNiNoU i.o.: Theaterproductie Ma'rabia, *f* 13.450.
- 50: Stichting Pique: Participatieproject Oudkomers in de wijken Utrecht Noord en West, *f* 87.500.
- 52: GG&GD, afdeling JGZ/Bureau GVO, NVIH-COC Utrecht: Homo-emancipatie voor het voortgezet onderwijs in de stad Utrecht, *f* 101.000.
- 53: SWITCH vormingswerk Utrecht: Zeer vroegtijdig schoolverlatersprogramma De Riggel, *f* 97.600.
- 54: Pro Femina Utrechts provinciale vrouwennetwerk: Project "Femina in Libris", *f* 10.000.
- 55: Toneelgroep Utrecht: Dakloos, thuisloos, toneelproject met Utrechtse dak- en thuislozen, *f* 150.000.
- 56: Stichting Informatievoorziening West: Lombok kookboek, *f* 2.000.
- 58: Wijkwelzijnsorganisatie Overvecht: Wijkvrijwilligersgroep voor vluchtelingen in Overvecht, *f* 37.000.
- 61: Centrum voor migratie en gezondheid van het kind: Ondersteuning bij 3 projecten, *f* 80.000.

Hoofdstuk 1

De geschiedenis van het Fonds Sociale Integratie

De nu volgende paragrafen schetsen de beleidsmatige context waarbinnen het Fonds Sociale Integratie te plaatsen is. Dat betekent dat de onderzoekers, aan de hand van diverse nota's, weergeven hoe het overheidsbeleid verschoof van achterstandsbeleid naar voorwaarden-scheppend beleid, zowel op landelijk als lokaal niveau¹.

De nationale trends op het gebied van welzijn vanaf 1985

Bestrijding van achterstand: Van probleemcumulatiegebiedenbeleid (1985 - 1989) naar sociale vernieuwing (1989 -)

Het Probleemcumulatiegebiedenbeleid (PCG-beleid) wordt door de overheid ingevoerd ter bestrijding van de opeenstapeling van achterstandsproblemen in 30 wijken van 18 grote en middelgrote steden. Na de periode van stadsvernieuwing –met name gericht op ruimtelijke en fysieke aspecten - ligt met het PCG-beleid de nadruk op een integrale aanpak van stedelijke achterstandsgebieden.

Wat start onder de vlag van het PCG-beleid herformuleert het Kabinet Lubbers/Kok (1989) het sociale vernieuwingsbeleid. De kernwoorden zijn decentralisatie en deregulering. De inhoud is aanvankelijk vooral bestuurlijk van karakter (RMO, 2000).

De Sociale Vernieuwing richt zich op drie gebieden, namelijk:

- De dagelijkse leefomgeving;
- De verbetering van de doelmatigheid en de kwaliteit van de zorg- en sociaal-culturele voorzieningen;
- Op het verbeteren van de toegankelijkheid van de arbeidsmarkt inclusief het verbeteren van (de toegankelijkheid) van de scholing.

¹ Voor de uiteenzetting van een aantal centrale begrippen wordt verwezen naar bijlage 1 *Het begrip-penkader*.

Het integraal wijkbeheer, dat uit de sociale vernieuwing voortvloeit, richt zich voor ieder van deze gebieden op het terugdringen van de achterstand en op het activeren van mensen.

In de loop van het Sociale Vernieuwingsbeleid krijgt de integratie van nieuwkomers steeds meer aandacht. Het geschetste algemene beleid van sociale vernieuwing is het kader waarbinnen het minderhedenbeleid vorm moet krijgen.

Integratie van minderheden

Het minderhedenbeleid is tot eind jaren zeventig niet gericht op de opname en integratie van de individuele leden van de culturele minderheidsgroepen in de Nederlandse samenleving. Er is juist sprake van een categoriaal beleid waarbij men zich richt op de verschillende minderheidsgroepen als geheel. Het beleid legt de nadruk op aparte, tijdelijke voorzieningen. Aangezien de algemene welzijnsinstellingen niet toegerust zijn voor het bieden van hulp aan deze groepen, verwijzen ze in die periode door naar de categorale voorzieningen. Halverwege de jaren tachtig treden er wijzigingen op in dit beleid. Deze wijzigingen houden het toespitsen in van het algemene beleid op de problematiek van minderheden. Met andere woorden: de minderheidsgroepen krijgen meer toegang tot de algemene voorzieningen (facetbeleid). De Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR), stelt in het rapport "Allochtonenbeleid" (1989) dat "...niet een grofmazige, groepsgerichte achterstandsbestrijding, gebaseerd op etnische verschillen, centraal zou moeten staan, maar een fijnmazige, gericht op integratie van individuen, waarbij rekening wordt gehouden met verschillen tussen en binnen allochtone groepen."

De Nederlandse samenleving is feitelijk een multiculturele. De overheid heeft duidelijk een visie over het integratiebeleid. Net als alle andere burgers zijn ook de leden van etnische minderheden zelf verantwoordelijk voor hun plaats in de samenleving en hun toekomst. De overheid ziet daarbij de minderheden als zelfredzame, autonome individuen die zich met al hun talenten inzetten voor de Nederlandse samenleving. Met het leren van de Nederlandse taal kunnen ze zich de spelregels en omgangsvormen eigen maken. De mogelijkheden die onze samenleving biedt op het gebied van onderwijs, scholing en werk moeten ze aangrijpen. Aan de andere kant hebben overheden ook een zorgplicht en daarnaast zullen maatschappelijke organisaties zich actief moeten opstellen om iedereen gelijke kansen te bieden (vgl. Keune en Redmond, 2000. Trendstudie allochtone jeugd 1989 – 1998)

Het minderhedenbeleid en het sociale vernieuwingsbeleid zijn zodoende in elkaars verlengde te zien: er wordt afgestapt van categoriaal beleid en beide nemen als uitgangspunt en doel het activeren van individuen.

Het welzijnsbeleid nader bekeken

De Welzijnswet 1994

Sociaal beleid op lokaal niveau heeft pas officieel vorm gekregen na de decentralisatieperiode eind jaren tachtig. In de Welzijnswet 1994 is vervolgens vastgelegd dat de gemeenten verantwoordelijk zijn voor het uitvoerend beleid. Met andere woorden: voor het geheel aan maatschappelijke en sociaal culturele activiteiten, die rechtstreeks gericht zijn op personen of groepen van personen in de samenleving. De provincies zijn verantwoordelijk voor activiteiten die het uitvoerend werk ondersteunen. Het Rijk is verantwoordelijk voor landelijk beleid en dat betekent:

- Het volgen, signaleren en analyseren van ontwikkelingen in de samenleving;
- Het stimuleren van nieuw beleid en innovatieve projecten met een landelijke betekenis;
- Het zorgdragen voor internationale uitwisseling van informatie;
- Het zorgdragen voor een landelijke infrastructuur.

De convenanten tussen het ministerie van VWS en de vier grote steden

Voordat de grote steden in 1995 convenanten tekenden met het Ministerie van Binnenlandse Zaken (BiZa, nu BZK) is door het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) in een zogenoemde "Raamovereenkomst" (1994) de problematiek van de grote steden in een kader gezet: "Cumulatie van problemen bij kwetsbare groepen geconcentreerd in een aantal wijken en buurten in grote steden leidt tot non-participatie, marginalisering en uitsluiting van deelname op meerdere maatschappelijke terreinen" (Toelichting bij de Raamovereenkomst, p.2).

Deze convenanten zijn een poging om de in de welzijnswet 1994 vastgelegde verdeling van verantwoordelijkheden tussen de verschillende overheidsniveaus vorm te geven. Dit leidt tot afzonderlijke convenanten met de vier grote steden, waarin de problematiek van de steden centraal staat. Het Convenant met Utrecht heeft als onderwerp de bestrijding van de marginalisering van jongeren via het "Wijkjongerenperspectief", en voldoet daarmee aan een "benadering van onderop". Een concrete benadering van onderop moet de basis leggen en de argumenten

leveren voor bestuurlijke accentverschuivingen. "Het convenant moest de basis leggen voor een structurele inbedding van de veranderde werkwijze en organisatie van (samenwerkende) organisaties, instellingen en voorzieningen in het beleid en de uitvoering op het gemeentelijk niveau" (Toelichting bij de Raamovereenkomst, p.2) (Fortuin, 1998).

Het welzijnsbeleid wordt geconfronteerd met het gegeven dat in de wijken met de grootste maatschappelijke achterstand economische en ruimtelijke structuurversterking alléén niet voldoende resultaten geeft. Voor een duurzaam resultaat - het terugdringen van werkloosheid, verpaupering, sociale en etnische segmentatie, criminaliteit - moet ook sociaal beleid ingezet worden. De sociale component staat voor versterking van saamhorigheid en burgerschap, verbetering van leefbaarheid en veiligheid, het voorzien in vragen van zorgbehoeftigen, het vergroten van de competenties en maatschappelijke participatie van kwetsbare groepen en het bevorderen van sociale reïntegratie van hen die zijn uitgesloten.

Uitgaande van de Welzijnswet van 1994 moeten gemeenten dan ook (op basis van de vraag van burgers) een beleid voeren dat tot doel heeft de zelfredzaamheid en ontplooiingsmogelijkheden van mensen te vergroten. Ook hun deelname aan de samenleving moet gestimuleerd worden om te voorkomen dat ze in een achterstandspositie raken. Daarnaast moeten mensen die in een achterstandspositie zijn geraakt mogelijkheden krijgen om hun positie te verbeteren.

Lokaal sociaal beleid en sociale infrastructuur

Het lokaal sociaal beleid is te zien als verdere uitwerking en concretisering van het welzijnsbeleid gericht op de grote steden. Deze uitwerking staat in het Beleidskader Lokaal sociaal Beleid, Sturen op doelen, faciliteren op instrumenten van VWS (1998). In het Beleidskader staat niet alleen de categorie "mensen met een achterstand" centraal. Ook de sociale infrastructuur heeft versterking nodig. Achterstandsproblemen en problemen van marginalisering zijn daardoor niet langer meer beschouwd als probleem van de betreffende groep, maar als een probleem dat de structuur van de samenleving raakt. Het probleem van de relaties tussen en binnen sociale groepen.

De doelen (waarop vanuit rijkswege gestuurd wordt en waaraan op lokaal niveau in uitvoerende zin aan wordt gewerkt) van het welzijnsbeleid zijn:

- Het bevorderen van de sociale samenhang door te voorzien in een sociale infrastructuur met voldoende mogelijkheden voor opvang, ontmoeting, ontplooiing en ontspanning (algemeen welzijnsbeleid);

- De sociale (re-)integratie van personen die in een achterstandspositie zijn geraakt, door een maatwerktraject (specifiek welzijnsbeleid);
 - Het signaleren van acute en/of nieuwe problemen inzake zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie en het werken aan een adequate oplossing (ontwikkelingsbeleid)
- (uit: Beleidskader Lokaal Sociaal Beleid: "Sturen op doelen, faciliteren op instrumenten", 1998).

Het verbeteren van formele en informele sociale infrastructuur op wijkniveau wordt als voorwaarde gezien om sociale cohesie te bevorderen. Dit is ook terug te vinden in de recente RMO-discussie over sociale infrastructuur. Eigenlijk gaat het om een synthese tussen enerzijds het streven om een adequaat voorzieningenniveau te realiseren en anderzijds de ambitie om zoveel mogelijk competenties en – informele - netwerken van individuen te benutten (vgl. Duyvendak en Van der Graaf, 2000).

Het Utrechtse beleid

Sociale Vernieuwing krijgt vorm in de wijken

In Utrecht verschijnt halverwege de jaren negentig het "Tweejaarsplan Sociale Vernieuwing" (1995), dat een uitwerking geeft van het Sociale Vernieuwingsbeleid op gemeentelijk niveau. Daarin staan de belangrijkste inhoudelijke onderwerpen die in de periode 1995 -1997 binnen sociale vernieuwing aan bod moeten komen. Het betreft de onderwerpen:

- Leefbaarheid;
- Ondernemers en sociale vernieuwing;
- Werkgelegenheid: minder overheid, meer regulier werk;
- Opvang nieuwkomers;
- Investeren in de jeugd.

In dit kader stelt de Dienst Welzijn voor om de wijken aan elkaar te laten zien wat er in de wijken gebeurt. Alle wijken worden uitgenodigd hun voorbeelden van sociale vernieuwing (maken van een video, een fototentoonstelling, een fietstocht door de wijk en zo meer) te presenteren. Men gaat er daarbij vanuit dat de communicatie tussen de wijken verbetert. De communicatie-campagne "Bruisend Utrecht" geeft zoveel mogelijk bekendheid aan bewonersactiviteiten. Dat houdt in dat er wijkpresentaties werden gehouden, er een muurkrant Sociale Vernieuwing komt, er een nieuwsbrief Sociale Vernieuwing verschijnt en tot slot de brochurereeks "Bruisend Utrecht" gepubliceerd wordt.

Ook stelt de Dienst Welzijn voor om gericht te werken naar een interne cultuuromslag binnen de gemeenteorganisatie. Het gaat bij sociale en bestuurlijke vernieuwing en bij het wijkgericht werken immers om een andere werkwijze. Twee projecten zijn daarvoor van start gegaan: "Vertaal je taal", waarbij een duidelijk taalgebruik van de ambtenaren en bestuurders gestimuleerd werd, en het project "Werkt u ook 'dichter bij de burger?" (Dienst Welzijn, afdeling Arbeidsmarktbeleid, Sociale Vernieuwing en doelgroepen, 1995).

Het wijkgerichte werken waar de Sociale Vernieuwing zich door kenmerkt, krijgt in Utrecht vorm door middel van concrete projecten in de wijken ("Bruisend Utrecht"). Voor het bestrijden van achterstand en voor thema's als leefbaarheid, werkgelegenheid, investeren in de jeugd zijn inmiddels, ook op wijkniveau, programma's opgezet. Het betreft programma's als sociale activering, programma's gericht op jeugd, programma's gericht op armoedebestrijding. Nieuw beleid wordt ontwikkeld op het thema "integratie van nieuwkomers". Er wordt ingezet op het voortzetten van Sociale Vernieuwing daar waar het plaatsvindt: bij de bewoners, die zich organiseren in comités. Belangrijke succesfactoren voor het beleid zijn de participatie van burgers en de ondersteuning door maatschappelijke organisaties, een benadering die expliciet is terug te vinden in het rapport "Burgers als ieder ander, een advies over lokaal beleid en minderheden".

Achterstandsbeleid naast projectbeleid in het kader van leefbaarheid

Het rapport "Burgers als ieder ander" (1996) draagt de centrale thema's aan voor een discussie over lokaal beleid dat relevant is voor minderheden. In het algemeen tracht het rapport de vraag te beantwoorden wat de hoofdpunten zijn van een gemeentelijk beleid dat recht doet aan problemen waar verschillende minderheidsgroepen mee worden geconfronteerd. Het rapport stelt dat achterstandsbeleid met een wijkgerichte benadering zin heeft: op buurt- en wijkniveau worden problemen op terreinen van volkshuisvesting, onderwijs en arbeid herkenbaarder als algemene, gemeenschappelijke problemen onder zowel autochtonen als allochtonen. Het achterstandsbeleid is algemeen van karakter, dus niet voorshands gericht op specifieke groepen of categorieën er vindt differentiatie plaats naar het soort problemen dat kinderen/jongeren hebben en niet naar etniciteit. Ook differentieert het beleid naar buurten op inkomen, opleiding en werkloosheid. Beleid in het kader van leefbaarheid moet op een andere manier vorm krijgen. Het moet een projectmatig karakter hebben. De gemeente faciliteert om de maatschappelijke participatie en de culturele expressie van de bewoners een kans te geven en te bevorderen. Het bevorderen van multiculturaliteit gebeurt door zoveel mogelijk ruimte te maken voor ontmoeting, expressie en uitwisseling.

Van minderhedenbeleid naar interculturalisatiebeleid

In het voorgaande is duidelijk geworden dat de gemeente op lokaal niveau op projectmatige wijze leefbaarheidproblemen aan kan pakken. De sociale leefomgeving verbetert door het stimuleren van projecten die de communicatie tussen verschillende groepen bevorderen. Synchron met het idee van het projectmatig aanpakken van leefbaarheidproblemen loopt de verandering in visie en het denken over minderhedenbeleid. In het Plan van Aanpak (1997) komt het begrip interculturaliteit naar voren en niet multiculturaliteit. Dat komt omdat het beleid gericht moet zijn op interactie tussen (sub)culturen. De bijdrage van en de uitwisseling tussen subculturen is de voeding voor maatschappelijke vernieuwing. De impulsen voor de interculturele stad komen voor een belangrijk deel uit de wijken. Het bereiken van sociale cohesie op het laagste schaalniveau (de buurt en de straat) is daarom richtpunt voor beleid. Het beleid gaat daarbij expliciet uit van de eigen verantwoordelijkheid van het individu. Van organisaties, instellingen en personen in de stad wordt een initiërende meedenkende en "meedoende" rol verwacht (Plan van Aanpak "Van Minderhedenbeleid naar Interculturalisatie" + Kerndocument, 1997).

De verschuiving van minderhedenbeleid naar interculturalisatiebeleid is ingrijpend: het betekent voor de gemeente niet denken voor een bepaalde groep, maar denken mét een bepaalde groep om de bestaande diversiteit de ruimte te bieden. In het voorgestelde interculturalisatiebeleid moeten daartoe de thema's participatie, leefbaarheid en beeldvorming opgewaardeerd worden. De primaire focus ligt op het creëren van mogelijkheden in plaats van op het wegnemen van problemen. Maatschappelijke participatie wordt als belangrijke voorwaarde gezien voor interculturalisatie. Om die participatie te bewerkstelligen moet het achterstandsbeleid gericht zijn op arbeid, scholing en gezondheid om zodoende de voorwaarden te bieden voor beleid. Het achterstandsbeleid staat vanuit dit perspectief in dienst van het interculturaliteitsbeleid.

Kortom, het Plan van Aanpak vraagt om een bijstelling van beleid. Interculturaliteitsbeleid richt zich op het stimuleren van interactie uitgaande van de bestaande diversiteit aan subculturen. Daarbij ligt vernieuwing vooral op het terrein van participatie, leefbaarheid en beeldvorming. Op het schaalniveau van de wijk is de potentie voor interculturalisatie het grootst.

In principe gaan de Adviesraden Minderhedenbeleid akkoord met de inhoudelijke suggesties over het minderhedenbeleid zoals dat in "Burgers als ieder ander" is geformuleerd (zie: Reactie van de Adviesraden Minderhedenbeleid op uitgangspunten en voortzetting van het Fonds Sociale Integratie). Het achterstandsbeleid moet in dienst staan van het interculturalisatiebeleid. Daarbij is een algemeen achterstandsbeleid gemeoid. Maar, zo stellen de Raden, er moet,

wanneer er sprake is van grote achterstand, wel een specifieke aanpak mogelijk zijn. De adviesraden zijn van mening dat, ondanks de Sociale Vernieuwing nog steeds weinig vooruitgang is geboekt in de maatschappelijke situaties waarin grote groepen allochtonen verkeren.

Een voortgangsrapportage over interculturalisatie

In 1999 verschijnt een voortgangsrapportage *Want in de minderheid zijn we allemaal*. Hierin wordt per thema (analoog aan het rapport Van minderhedenbeleid naar Interculturalisatie) de stand van zaken beschreven. Deze thema's zijn Leefbaarheid, Beeldvorming, Participatie, Arbeidsparticipatie, Onderwijs, Huisvesting, Gezondheid, Onderzoek, De rol van de Zelforganisaties en Communicatie.

In de rapportage staat per voorgestelde maatregel beschreven:

- Het beoogde resultaat van die maatregel;
- De aanpak om het resultaat te bereiken;
- De betrokken actoren;
- De huidige stand van zaken.

Betrokken actoren zijn bijvoorbeeld wijkbureaus, wijkinitiatiefgroepen, zelforganisaties, MIU, DMO, Bestuursinformatie, bewonersverenigingen (Voortgangsrapportage Van Minderhedenbeleid naar Interculturalisatie "Want in de minderheid zijn we allemaal", 1999).

Continueren en intensiveren van de voorgestelde maatregelen wordt voorgesteld. Interculturalisatie dient in de diverse domeinen in samenhang te worden aangepakt.

Beleidsplan van de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling

De missie van de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling, waaronder de afdeling Welzijn is geplaatst is het behouden en versterken van de sociale infrastructuur in de wijken van Utrecht. Dat betekent dat de aanwezigheid van en de relaties tussen voorzieningen en activiteiten op het gebied van onderwijs, werk en welzijn (sport, recreatie en cultuur) herkend en versterkt moeten worden. Door de gerichte versterking van de sociale infrastructuur wordt de sociale cohesie vergroot. Dat betekent dat het uiteindelijke doel van de activiteiten van DMO naast het versterken van de sociale infrastructuur, gericht is op het versterken van de sociale cohesie (Beleidsplan DMO 1999-2002 (1999)).

Oprichting van een Fonds ten behoeve van de uitvoering van een wijkgerichte aanpak van leefbaarheid

Fonds Sociale Vernieuwing (1990 -1995)

Utrecht ontvangt van het Rijk in de periode 1990 -1995 voor Sociale Vernieuwing 25 miljoen gulden per jaar. Het Fonds Sociale Vernieuwing is een bundeling van al bestaande geldstromen die de gemeente Utrecht voorheen ontving onder een andere noemer. Hoewel deze geldstromen voor het grootste deel al een bestemming hebben, heeft de gemeente wel de vrijheid om binnen de kaders middelen naar eigen inzicht in te zetten.

Dat resulteert in een reservering van 1 miljoen gulden voor het Utrechtse Projectenfonds Sociale Vernieuwing en Integratie. Dit bedrag wordt gevoegd bij het bedrag dat voor het Stimuleringsfonds Minderheden beschikbaar is, namelijk 2 miljoen gulden. Voor het nieuwe projectenfonds sociale vernieuwing en integratie is dus jaarlijks 3 miljoen gulden beschikbaar.

Het Projectenfonds Sociale Vernieuwing en Integratie heeft als doel het op een actieve manier aansturen van vernieuwingsprocessen in Utrecht, waarbij met name initiatieven uit de bevolking ondersteund moeten worden. De projecten die het fonds financiert moeten aansluiten op de onderwerpen die binnen het minderheden- en sociale vernieuwingsbeleid tot aandachtsthema's zijn benoemd. In het sociale vernieuwingsbeleid betreft het de al opgenoemde onderwerpen; voor het minderhedenbeleid betreft het de onderwerpen arbeid, scholing en onderwijs en het bestrijden van achterstanden in het algemeen.

Stimuleringsfonds Minderheden (1987-1995)

Daarnaast bestaat er het Stimuleringsfonds Minderheden. Dit Fonds geeft tijdelijke of eenmalige subsidies aan projecten voor niet reguliere activiteiten die gericht zijn op vernieuwing en samenwerking. In de aanvraag moet worden aangegeven hoe de aanvrager aandacht geeft aan etnische minderheden en hoe het project na subsidiering gaat worden voortgezet. Indien voldaan wordt aan subsidiecriteria is 2 miljoen gulden per jaar beschikbaar vanuit het Fonds Minderheden. In totaal is in zes jaar ruim 9,2 miljoen gulden geïnvesteerd in verbetering van de maatschappelijke positie van allochtonen in Utrecht. De actieradius van het Fonds reikt overigens verder dan de aanvragers alleen. Een groot aantal groepen en instellingen raakte via de subsidies betrokken bij experimenten met minderhedenbeleid (Steuntje in de rug, 1995).

Fonds voor Sociale Vernieuwing en Integratie (1995-1998)

In 1995 worden bovenstaande twee fondsen gecombineerd en kan een bedrag van 3 miljoen gulden besteed worden aan projecten gericht op de concretisering van sociale vernieuwing en integratie in de wijken.

Om in aanmerking te komen voor financiering uit het fonds moeten de projecten aan één van de onderstaande criteria voldoen:

- Het vergroten van de zelfredzaamheid en zelfstandigheid van de mensen waar het project op gericht is;
- Het ontwikkelen van een andere manier van werken of een andere methodiek die de participatie van de 'klanten' bevordert;
- De doelgroep waar de activiteiten op gericht zijn, is betrokken bij de opzet en de inhoud van het project;
- De projecten moeten gericht zijn op het verbeteren van de evenredige deelname van migranten aan initiatieven op het terrein van leefbaarheid, veiligheid, gezondheid en werkgelegenheid;
- De bijdrage uit het fonds is altijd een aanvullende bijdrage, de aanvragers moeten aan kunnen geven wat hun eigen inzet is bij het project;
- De bijdrage is altijd tijdelijk.

In een reactie van de Adviesraden Minderhedenbeleid aan het Gemeentebestuur Utrecht (1997) stellen zij dat de (sturende) bestedingen van het Fonds Sociale Integratie voor de financiering van leefbaarheidprojecten niet alleen geëvalueerd zouden moeten worden, maar ook moeten worden gemonitord waardoor tijdig bijstelling kan plaatsvinden. Daarnaast vermoeden zij dat de bekendheid van het Fonds onder de allochtonen beneden de maat is: de toonaangevende rol bij de wijkgerichte inzet van de middelen en de toegankelijkheid van de wijkbureaus, moet veel bekender worden onder allochtone Utrechters. Bovendien hebben ze het gevoel dat de professionele welzijnsorganisaties, waar nauwelijks allochtonen bij zitten, voor hun projecten en de uitvoering ervan het meeste geld hebben gekregen. Bovendien moet de inzet van het Fonds duidelijker afgestemd worden op het interculturalisatiebeleid. Dit beleid is immers nog niet voldoende uitgewerkt en geconcretiseerd.

Fonds Sociale Integratie (1998-)

In 1998 is het huidige Fonds Sociale Integratie ontstaan. Niet onveranderd is de inzet van 3 miljoen gulden van de sociale vernieuwingsgelden voor dit projectenfonds. Na twee jaar wordt de werking van het Fonds geëvalueerd.

Doel van het Fonds is de sociale integratie van Utrechters te bevorderen. Tot en met het jaar 2004 is 1 miljoen geoormerkt om het proces van interculturalisatie te bevorderen, 1 miljoen is geoormerkt voor wijkgerichte projecten. De niet-geoormerkte ruimte wordt naast voor wijkgerichte projecten ook beschikbaar gehouden voor stedelijke projecten met een algemeen of multicultureel karakter.

Specifieke thema's zijn de multiculturele stad, de kwaliteit van de woonomgeving, de toegankelijkheid van voorzieningen en de maatschappelijke participatie. Bovenstaande vormt het eerste toetsingscriterium van de beoordelingscommissie. Bij de samenstelling van deze externe beoordelingscommissie is gelet op gelet op kennis, deskundigheid en netwerk van de deelnemers ten aanzien van één van de onderwerpen die in het sociale vernieuwings- en minderhedenbeleid centraal staan. De leden van de commissie zijn werkzaam op één van de thema's die in het Tweejaarsplan zijn genoemd: leefbaarheid, werkgelegenheid, ondernemers, nieuwkomers en jeugd. Om een goede afstemming met bestaande projecten en organisaties te waarborgen worden subsidieaanvragen voorgelegd aan collega's van betrokken wijken (wijkgerichte afstemming) of beleidsvelden (inhoudelijke afstemming). In de praktijk betekent dit sectoroverstijgend overleg met de diensten Onderwijs, Culturele Zaken, Sport en Recreatie, Wijkbeheer en Stadsvernieuwing, Stadsbeheer en Stadsontwikkeling en GG&GD.

In opzet en uitvoering moeten de projecten aan de al eerder genoemde criteria voldoen. De criteria zijn echter aangescherpt:

- Het project moet aansluiten bij een vraag van Utrechters: bewoners zijn ook betrokken bij de planontwikkeling en uitvoering;
- Het project is actiegericht en heeft een duidelijk resultaat;
- De aanpak of het resultaat is nieuw voor Utrecht;
- Het project is wijkgericht. Bij een stedelijke aanpak geeft de aanvrager aan wat de meerwaarde hiervan is en hoe de communicatie naar de wijken gaat plaatsvinden;
- De maximale duur van de projectfinanciering is drie jaar;
- Voortzetting van het project is, bij gebleken succes, gegarandeerd. Dit kan in de vorm van een tastbaar projectresultaat wat bruikbaar is voor anderen of door inbedding van de activiteiten in het reguliere takenpakket c.q. budget van een organisatie.

In het Raadsvoorstel/-besluit is op 14 januari 2000 nog een aantal extra criteria toegevoegd:

- Het project levert een bijdrage aan de multiculturele samenleving. De betrokken (etnische) groepen zijn initiatiefnemer of steunen het project. Bij voorkeur hebben ze een actieve inbreng in het project;
- Het project heeft betrekking op meerdere terreinen, bijvoorbeeld een project van een school dat werkgelegenheid stimuleert voor gehandicapte jongeren in de wijk;
- Om de samenwerking te stimuleren en het draagvlak van projecten te verbreden moet in principe sprake zijn van cofinanciering, naast de bijdrage uit het fonds (Fonds Sociale Integratie, Jaaroverzicht 1999).

Eind 1999 is een notitie Continuering Fonds Sociale Integratie verschenen. Daarin wordt melding gemaakt van het feit dat ook na 1999 jaarlijks 3 miljoen gulden bestemd wordt voor het Fonds Sociale Integratie. Vanaf 2000 wordt 1,5 miljoen gereserveerd voor het projectenfonds. Er wordt sterker gefocust op vernieuwingsimpulsen, versterken van de sociale samenhang en op de college-(werk)programma's en meerjarige beleidsplannen van de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling.

In 2000 wordt incidenteel (middels een motie is structurele overheveling tegen gehouden) 500.000 gulden overgeheveld naar het Welzijnsbudget ter financiering van knelpunten. Dit blijkt overigens ruimschoots gecorrigeerd. Door het Fonds is 700.000 gulden 'teruggehaald' uit het welzijnsbudget.

Centrale beleidsthema's zijn –blijven- participatie, leefbaarheid en interculturalisatie. Daarnaast wordt aansluiting gezocht met het grote stedenbeleid en Europese doelstellingen.

De voorwaarde van cofinanciering wordt als een meetbaar criterium geïntroduceerd.

Feitelijk kan worden vastgesteld dat tot en met 2004 toch 2 miljoen besteed wordt aan het projectenfonds, daarna wordt dat 3 miljoen gulden.

Conclusie

Uit het voorgaande blijkt dat het Fonds Sociale Integratie stevig is ingebed in het welzijnsbeleid op landelijk en gemeentelijk niveau. De integratie van de twee voorgangers van het Fonds Sociale Integratie, namelijk het Utrechtse Fonds Sociale Vernieuwing en het Stimuleringsfonds Minderheden vindt namelijk plaats op het moment dat minderhedenbeleid en sociale vernieuwingsbeleid in de Nederlandse samenleving als in elkaars verlengde gezien worden. De Nederlandse samenleving is immers een multiculturele, waarin zowel de autochtone als allochtone inwoners als zelfredzame individuen benaderd moeten worden. De overheid scheidt slechts de

voorwaarden waarin deze zelfredzaamheid kan groeien. De projecten die het Fonds financiert hebben dan ook als belangrijk doel gemeen dat ze gericht zijn op het bevorderen van de leefbaarheid in de wijken en het bevorderen van de deelname van de doelgroep. Zo werken de projecten voorwaardenscheppend richting participatie van de burger. Daarnaast worden de projecten in toenemende mate gericht op het geven van een bijdrage aan de multiculturele samenleving en moeten ze betrekking hebben op meerdere beleidsterreinen.

Gehonoreerde en uitgevoerde projecten:

- 62: Delta T Consult: Burenbemiddeling Utrecht, *f* 2.500.
- 64: Werkgroep Presentatie Sociale Vernieuwing Utrecht West: Activiteiten en brochure bij voorbereiding presentatie project Bruisend Utrecht in Utrecht West, *f* 7.500.
- 66: Stichting Festival a/d Werf: Festival a/d Werf. Projecten mbt minderheden. Publieksparticipatie is meer dan zalen vullen., *f* 15.000.
- 67: Stichting Welzijn Utrecht Noord: Videoproductie over buurtpreventie, *f* 15.000.
- 68: Platform Emancipatie Utrecht: Stedelijke viering internationale vrouwendag, *f* 10.000.
- 69: SMAU Stichting Multiculturele Activiteiten Utrecht: Organiseren 2 MEP middagen in 1996, *f* 15.000.
- 70: Steunpunt Antidiscriminatie STAD: Activiteiten rond de anti-racismedag 21 maart 1996, *f* 7.300.
- 72: Stade: Overbruggingskrediet van 0,5 jaar voor klussendienst voor ouderen en mensen met een handicap, *f* 25.000.
- 74: Stichting Nederland bekennt kleur: Beurs van kleurrijk Nederland; vakbeurs tegen racisme, *f* 7.500.
- 75: Stichting Welzijn Utrecht Noord: Project De Fruitbuurt, een buurt als alle anderen?, *f* 15.000.
- 76: Stade: Organiseren van een Roefeldag juni 1996, *f* 10.560.
- 77: Stichting Voorstaete: Opzet lowbudget hotel en politiek/cultuur centrum, *f* 38.000.
- 79: Multicultureel Emancipatie Centrum MEC: Aanstellen van een medewerkster Integratie voor de periode van drie jaar, *f* 60.000.
- 80: GG&GD Utrecht: Steunpunt voorlichting eigen taal voor en door allochtone mannen, *f* 15.835.
- 83: Het Woningbedrijf in samenwerking met gemeente Utrecht, MSZ: Nieuwe aanpak van schuldhulpverlening, vroegtijdige signalering, *f* 221.817.
- 84: Stade: Verlenging subsidie Ondersteuning Groepswonen voor Ouderen, *f* 70.000.
- 85: MOB-vormgeving: Onderwijsproject Mijn Buurt, kinderen betrekken bij verantwoordelijkheid eigen leef- en speelomgeving, *f* 22.500.
- 86: Stichting SAGA: Geschiedenis van de nacht; theatervoorstelling voor op school over pesten, *f* 14.800.
- 87: Stichting Ondersteuning Daklozen en Thuislozen Utrecht SODETU: Aanvraag Woon/werkproject SODETU/Straatnieuws; vervolgproject, *f* 5.000.
- 89: STUT-theater: Theaterproject van autochtone en allochtone ouders over opvoeding, *f* 60.000.

Hoofdstuk 2

Een portret van de projecten 1995 – 1999

Inleiding

Nadat in het voorgaande de geschiedenis van het Fonds Sociale Integratie is uiteengezet, wordt hierna aandacht besteed aan cijfermatige gegevens over de projecten die het Fonds heeft opgeleverd. Hierbij wordt onder andere aandacht besteed aan hoeveel projecten zijn ingediend bij het Fonds, wie die projecten hebben ingediend, welk bedrag ze hebben aangevraagd en welke doelstellingen en doelgroepen deze projecten hebben. De informatie die in dit hoofdstuk gebruikt is, is afkomstig uit de dossiers van de 307 projecten.

Deze exercitie is interessant om drie redenen. Ten eerste geven de cijfers een beeld, "een portret", van het type projecten dat het Fonds heeft opgeleverd. Ten tweede hebben we uit het totale bestand van 307 projecten een steekproef getrokken van 32 projecten, waarvan we met betrokkenen gesprekken hebben gevoerd. Deze cijfers zijn enerzijds als toets gebruikt om na te gaan of de projecten uit deze aselecte steekproef op ongeveer dezelfde manier gespreid waren over de verschillende relevante variabelen als het gehele bestand van projecten. Dit bleek inderdaad het geval op een aantal uitzonderingen na, waarvoor vervolgens ook is gecorrigeerd. Anderzijds dienen de cijfers als toets voor de kwalitatieve gegevens zoals die verzameld zijn bij de projecten uit de steekproef middels interviews, die we beschrijven in de hier na volgende hoofdstukken. Daar worden de resultaten zoals die uit de cijfers af te leiden zijn, vergeleken met wat geïnterviewden erover zeggen. Ten derde biedt deze manier van het in kaart brengen van kenmerken van de projecten mogelijkheden voor het monitoren wat betreft bereik en reikwijdte van het Fonds. Wanneer gegevens van projecten op deze manier systematisch verzameld worden, is het mogelijk om te allen tijde een up-to-date beeld te hebben van welke projecten het Fonds oplevert.

De indelingen van de kenmerken

De kenmerken van de projecten waarvan we cijfers verzameld hebben zijn te verdelen in drie typen: algemene, financiële en inhoudelijke kenmerken.

De algemene kenmerken zijn vierledig.

Ten eerste het jaar van de aanvraag. Dit is het jaar waarin de aanvrager het project heeft ingediend bij het Fonds. Dus niet het jaar waarin de beslissing over toe- of afwijzig van de aanvraag of de uitvoering van het project plaatsvond.

Ten tweede het resultaat van de aanvraag. Mogelijke resultaten van de aanvraag zijn: toewijzing of afwijzing van het aangevraagde bedrag, de projectaanvraag wordt aangehouden (de beoordelingscommissie wil bijvoorbeeld extra informatie), de aanvraag wordt teruggetrokken (de aanvrager heeft bijvoorbeeld elders financiering gevonden) of de aanvraag wordt doorverwezen. Dat betekent dat het Fonds de aanvraag elders, bijvoorbeeld bij een gemeentelijke dienst waarbinnen het project goed past, voorlegt ter financiering.

Ten derde zijn de typen aanvragers in beeld gebracht. De typen die wij hebben onderscheiden, zijn: gemeentelijke diensten, professionele instellingen, vrijwilligers en bewoners. Daarbij hebben we in eerste instantie de formele aanvrager geregistreerd. Later hebben we gekeken in welke gevallen een professionele instelling namens vrijwilligers of een bewonersgroep een aanvraag heeft gedaan. Het laatste algemene kenmerk dat we in kaart hebben gebracht, is de sector van de aanvrager. De sector is het inhoudelijke (werk)terrein waaruit de aanvrager afkomstig is. Hierbij hebben we de volgende indeling gehanteerd: welzijn, onderwijs, cultuur, sport en recreatie, werk en inkomen, wonen, zorg en gezondheid, milieu, economie, ontwikkelings samenwerking, justitie en politie, kerken, politieke groeperingen en fysieke infrastructuur.

De financiële kenmerken die we in kaart hebben gebracht zijn de aangevraagde bedragen en de daadwerkelijk toegekende bedragen.

Omdat het Fonds Sociale Integratie poogt maatschappelijke bewegingen te volgen en nieuwe initiatieven te faciliteren is het haast vanzelfsprekend dat de projecten een groot inhoudelijk bereik hebben. Dit maakte het evenwel erg lastig om de inhoudelijke kenmerken van de projecten in vooraf bepaalde categorieën onder te brengen. We hebben derhalve een indeling gehanteerd die gebaseerd is op gangbare indelingen zoals die ook in de literatuur² en beleid te vinden zijn, en die zoveel mogelijk aansluit bij hoe de aanvragers zelf hun inhoudelijke kenmerken van hun project beschrijven. Dit heeft geresulteerd in vrij uitgebreide indelingen, die we hieronder toelichten.

We hebben de volgende inhoudelijke kenmerken in kaart gebracht: thema, doelstelling, doelgroep, methodiek en of het project een bereik op stedelijk of wijkniveau heeft.

² Spierts, M. (1994) *Balanceren en stimuleren*. Methodisch handelen in het sociaal cultureel werk. LEMMA, Utrecht.

Het thema van een project verwijst naar het onderwerp waar de aanvraag betrekking op heeft. Hierbij hebben we de volgende indeling gehanteerd:

1. arbeid (werk en inkomen)
2. onderwijs/educatie
3. kwaliteit van de woon- en leefomgeving/veiligheid/leefbaarheid
4. toegankelijkheid van voorzieningen: heeft betrekking op de bekendheid, doelmatigheid en kwaliteit
5. interculturaliteit: hierbij gaat het om het in contact brengen van de verschillende culturele groepen
6. maatschappelijke participatie: het deelnemen aan het maatschappelijke leven in de brede zin van het woord
7. communicatie en informatie
8. (gezondheids)zorg
9. opvoedingsondersteuning
10. zeggenschap/belangenbehartiging
11. vrije tijd/recreatie
12. kunst en cultuur: het verwerven van beter inzicht in de eigen cultuur en andere culturen, kunst bevordert waarnemen, inleven en oordelen
13. integratie/sociaal isolement
14. emancipatie
15. beeldvorming
16. overig

De doelstelling verwijst naar de beoogde resultaten zoals die door de aanvrager worden aangegeven. Ook bij het registreren van de doelstelling(en) van de aangevraagde projecten werden we geconfronteerd met een grote verscheidenheid. Bijna elk project formuleerde de doelstellingen op een unieke wijze. Soms is er sprake van enige overlap met genoemde thema's. We hebben derhalve ervoor gekozen om de doelstellingen te benoemen in termen van de volgende indeling:

1. het bouwen aan sociale infrastructuur. Hiermee doelen we op het bouwen aan formele sociale infrastructuur, dat wil zeggen de meer geïnstitutionaliseerde voorzieningen die nodig zijn.

2. het slaan van bruggen tussen sociale en institutionele netwerken. Deze doelstelling sluit aan bij de benadering van informele sociale infrastructuur. Hoe sluiten informele netwerken van burgers aan bij formele instituties³.
3. het toerusten van mensen voor individuele problematiek. Ervoor zorgen dat individuele burgers het hoofd kunnen bieden aan en zich staande kunnen houden in een veeleisende en gecompliceerde samenleving.
4. het toerusten van mensen voor sociale problematiek. Idem als (3), maar dan meer toegepast op het individu in relatie tot zijn omgeving.
5. het bevorderen van maatschappelijke participatie/betrokkenheid
6. het bevorderen van individuele zelfrealisatie, identificatie met de eigen roots en sociale verantwoordelijkheid, mentale soepelheid om om te kunnen gaan met andersheid
7. het vergroten van veiligheid
8. het vergroten van kennis
9. het verbeteren van de positie: materieel, dan wel immaterieel, feitelijk dan wel qua kansenspositie.
10. bevorderen kunstparticipatie, kunstbeleving
11. verbeteren beeldvorming, het wegnemen van vooroordelen
12. onder de aandacht brengen, bekendheid geven
13. overig

Ook de doelgroepen die genoemd werden door de aanvragers zijn zeer divers. De doelgroep is de groep mensen waar het project zich in eerste instantie op richt. Daarbij hebben we ons zowel laten leiden door categoriale (leeftijdsgroepen, beleidsmatig onderscheiden groepen) territoriale (wijk, stad) als thematische indelingen. Deze hebben we aangevuld met de extra categorieën die we in de dossiers tegen kwamen. Dit resulteert in de volgende indeling:

1. allochtone kinderen t/m 12 jaar
2. kinderen t/m 12 jaar
3. allochtone jongeren ouder dan 12 jaar
4. jongeren ouder dan 12 jaar
5. allochtone vrouwen
6. allochtone mannen
7. vrouwen
8. allochtone ouders
9. ouders

³ Zie ook: Duyvendak, J.W. en P. van der Graaf (2000). De dynamiek van sociale infrastructuur.

10. gezinnen
11. ouderen
12. gehandicapten
13. werklozen/uitkeringsgerechtigden
14. allochtone werklozen/uitkeringsgerechtigden
15. vluchtelingen/asielzoekers
16. professionals (beleidsmakers, uitvoerders, instellingen)
17. kwetsbare groepen (dak- en thuislozen, ex-gedetineerden, (ex-)verslaafden, (ex-psi)chiatrische patiënten)
18. ondernemers
19. buurtbewoners
20. algemeen publiek
21. kunstenaars
22. zelforganisaties/vrijwilligers
23. homoseksuelen
24. overig

De methodiek of werkwijze verwijst naar de manier waarop de doelstellingen van het project worden gerealiseerd. De bestudeerde dossiers leverden een breed scala aan methodieken op. Op basis daarvan en kijkend naar methodieken zoals die in de literatuur⁴ beschreven staan komen we tot de volgende indeling:

1. culturele activiteiten (toneelstuk, theater, foto's, video, radio, tv, tentoonstelling, festival cultuurmaaltijden)
2. recreatieve activiteiten (sport en spel)
3. opleiding/cursussen/trainingen
4. lezingen, workshops, symposia
5. informeren: informatiemateriaal vervaardigen (wijkkrant, almanak, voorlichtingsprogramma, informatiemarkt, informatiemiddagen)
6. onderzoek (enquêtes, interviews)
7. (individuele) begeleiding, behandeling (ook huiswerkbegeleiding), toeleiding
8. activering
9. empowerment: gericht op vergroten handelingsruimte
10. netwerkvorming: samenwerking en afstemming bevorderen

⁴ Spierts, M. (1994) *Balanceren en stimuleren*. Methodisch handelen in het sociaal cultureel werk. LEMMA, Utrecht.

11. buurtbeheer
12. ontmoeting
13. mediator: een verbindende bemiddelaar of tussenpersoon
14. aanpassen woon-/werkomgeving
15. methodiek- of instrumentontwikkeling
16. overig

Tot slot moet ter inleiding vermeld worden dat in dit hoofdstuk beperkt gebruik is gemaakt van de cijfers. De cijfers leveren ontzettend veel, zeer gedetailleerde informatie op. Dit rapport beperkt zich tot het weergeven van de volgens de onderzoekers meest belangrijke en in het oog springende resultaten. De cijfers zijn in de volgende hoofdstukken verder gebruikt, soms zijn de categorieën omwille van de duidelijkheid gehergroepeerd.

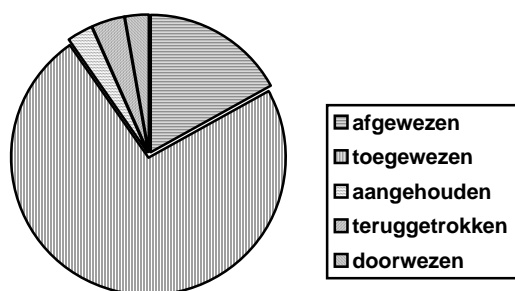
Algemene kenmerken

Jaar van aanvraag en resultaat van de aanvraag

In de periode van 1995 tot en met 1999 zijn 307 projectvoorstellen ingediend bij het Fonds Sociale Integratie. Het aantal aanvragen per jaar is gedurende de periode 1995 – 1999 vrij constant gebleven. Per jaar werden tussen de 58 en 67 aanvragen ingediend.

Het percentage toegekende aanvragen varieert tussen de 69,4% (1995) en de 77,6% (1999) per jaar. In totaal (N=300) is 73,3% van de aanvragen positief beoordeeld en heeft het Fonds Sociale Integratie bijgedragen in de financiering van het project. In een klein aantal gevallen zijn de projecten doorverwezen naar andere financieringsbronnen (8 keer) of is de aanvraag aangehouden totdat bijvoorbeeld de aanvrager nadere toelichting op het project had verschaft (9 keer). In totaal heeft de aanvrager 12 keer de aanvraag teruggetrokken omdat bijvoorbeeld elders financiering werd gevonden.

Opvallend hierbij is dat er globaal een stijgende lijn in de loop van de vijf bestudeerde jaren is ontstaan, met uitzondering van 1998, wat betreft het percentage toegewezen aanvragen. Het toegenomen *aantal* toegekende aanvragen hangt in ieder geval samen met het feit dat in de loop der jaren het toegekende *bedrag* kleiner is geworden (zie verderop).

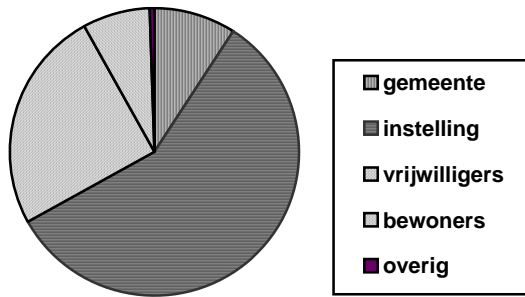
Figuur 2 Resultaat van de projectaanvraag

Type en sector van de aanvrager

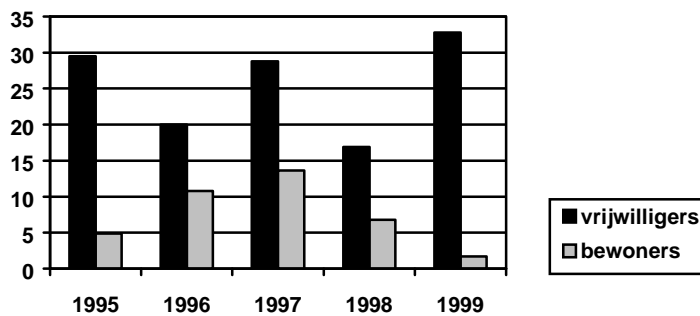
Degenen die de projecten aanvragen bij het Fonds zijn onder te verdelen in typen en naar sectoren. Onder type aanvragers wordt hier verstaan: het type organisatie van waaruit een aanvraag wordt ingediend. Dat kan een gemeentelijke dienst zijn, een professionele instelling, of een initiatief van bewoners of vrijwilligers. De sector van de aanvrager verwijst naar het inhoudelijke (werk)terrein van de aanvrager.

Wat betreft het type aanvrager werd iets meer dan de helft van het aantal aanvragen gedaan door instellingen en professionele organisaties, namelijk 59,1% van de aanvragen (N=303) door de jaren heen. Aanvragen vanuit de gemeentelijke diensten hebben door de jaren heen ongeveer 10% van de aanvragen uitgemaakt. Vanaf 1997 lag dat percentage overigens daarboven, tot meer dan 13% van de aanvragen. Het aandeel van de vrijwilligersinitiatieven in het totaal aantal ingediende projecten fluctueert nogal gedurende de jaren, met als uitschieters 1999: 32,8% en 1998: 16,9%. De bewonersinitiatieven gingen tot 1998 (13,6%) een toenemend deel uitmaken van de aanvragen, maar dat is in 1999 gedaald tot minder dan 2%.

Wat betreft het resultaat van de aanvraag zijn geen opvallende verschillen te constateren tussen de verschillende typen aanvragers. Zowel aanvragen vanuit bewoners (73,9%), vrijwilligers (74%), instellingen (74,2%) als gemeentelijke diensten (72%) werden ongeveer in driekwart van de gevallen toegewezen.

Figuur 3 Type aanvrager 1995-1999

Figuur 4 Percentage vrijwilligers en bewonersaanvragen door de jaren heen

Welzijn en cultuur zijn de sectoren van waaruit de meeste aanvragen zijn gedaan, respectievelijk 51,0% en 25,3% van de aanvragen (N=296). Nadat vanuit de sector cultuur de aanvragen de eerste jaren terugliepen, is de laatste twee jaren het aantal aanvragen vanuit deze sector toegenomen.

Vanuit de sectoren welzijn, cultuur en onderwijs zijn door de jaren heen steeds meer dan driekwart van de aanvragen gehonoreerd. De aanvragen vanuit de sector zorg en gezondheid werden in ongeveer de helft van de gevallen toegewezen.

Financiële kenmerken

Aangevraagde en toegekende bedragen

De projectaanvragen varieerden sterk in omvang van het gevraagde bedrag. Het laagst aangevraagde bedrag was 1.000 gulden, het hoogst gevraagde bedrag was meer dan 400.000 gulden.

Over de reeks van jaren (1995 t/m 1999) bezien valt op dat de mediaan⁵ van de aangevraagde bedragen per jaar tussen de 38.500 gulden (voor 1995) en de 20.000 gulden (voor 1997) gulden ligt. Wanneer we naar de mediaan van het totaal over de 5 bestudeerde jaren kijken blijkt dat bedrag 25.000 gulden te zijn.

Dit wijst op een groter aandeel van kleinere (< 25.000) bedragen. De meeste aanvragen (31,6%) liggen tussen de 10.000 en 25.000 gulden. Het gemiddeld aangevraagde bedrag over de periode van vijf jaar ligt op 60.467 gulden. In de loop van de jaren (met uitzondering van 1998) is het aandeel van projecten met een kleinere – beneden de 10.000 gulden – omvang toegenomen en projecten met een grotere – boven de 100.000 – omvang afgenomen (eveneens met uitzondering van 1998).

Van belang is dat de aanvraagde bedragen worden vergeleken met de daadwerkelijk toegekende bedragen.

Het gemiddelde toegekende bedrag over de periode van vijf jaar is met 38.468 gulden aanzienlijk lager dan het gemiddelde aangevraagde bedrag. De mediaan ligt op 20.507 gulden. Het laagst toegekende bedrag was 1.100 gulden en het hoogste 393.000 gulden.

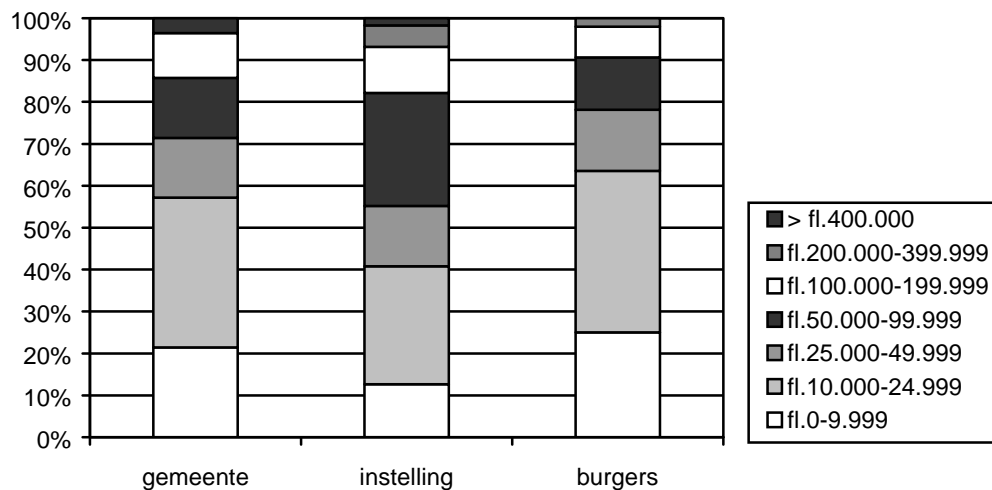
De meeste gehonoreerde aanvragen liggen eveneens tussen de 10.000 en 25.000 gulden.

Hoewel het merendeel van de projecten een bedrag aanvraagt tussen de 10.000 en 25.000 gulden, zijn er verschillen te constateren tussen de verschillende typen aanvragers. Bij bewoners- en vrijwilligersinitiatieven (in onderstaande figuur samengenomen onder 'burgers') gaat

⁵ De mediaan is de middelste in een oplopende rij van cases. Nemen wij in dit geval het totaal aantal projectaanvragen op 300, dan is de mediaan het bedrag dat is aangevraagd door de 150ste projectaanvrager in de rij, nadat die zijn geordend naar het bedrag dat zij hebben aangevraagd.

het relatief gezien om geringere bedragen dan de bedragen die door instellingen worden aangevraagd. Bij de instellingen betrof 40,8% van hun aanvragen een bedrag beneden de 25.000 gulden, terwijl bij bewoners en vrijwilligers respectievelijk 60,8% en 63,5% van hun aanvragen een bedrag beneden de 25.000 gulden betrof.

Opvallend is dat de aanvragen van grotere omvang van instellingen relatief het vaakst werden gehonoreerd.

Figuur 5 Het aantal aangevraagde bedragen als aandeel per type aanvrager

Inhoudelijke kenmerken⁶

Thema

Thema's die door de jaren heen het vaakst in de aanvragen voorkomen zijn 'kunst en cultuur' (19,0%), 'interculturaliteit' (18,3%), 'kwaliteit van de woon- en leefomgeving' (13,6%), en 'integratie en sociaal isolement' (12,2%). Met name in 1997 en 1998 stonden kunst en cultuur centraal in de aanvragen. Integratie en sociaal isolement scoorden vooral in 1996 erg hoog.

Projecten rondom het thema 'arbeid (werk en inkomen)' werden opvallend vaak afgewezen (38,1%). Projecten waarin 'interculturaliteit' en 'kunst en cultuur' centraal stonden, werden het meest gehonoreerd, respectievelijk 83,3% en 83,9% van de aanvragen.

Het thema 'zeggenschap, belangenbehartiging' scoort bijzonder laag, evenals het thema 'beeldvorming'. Maar het is zeer opvallend dat dit laatste thema in 1999 wel goed scoort.

'Maatschappelijke participatie' en 'opvoedingsondersteuning' worden ook relatief vaak afgewezen. Bij de slechts 10 ingediende projecten met het thema 'opvoedingsondersteuning' werden er 3 afgewezen. Dat het om heel andere absolute aantallen gaat bij 'interculturaliteit' en 'kunst en cultuur' wordt zichtbaar wanneer men zich realiseert dat van de 54 projecten 'interculturaliteit' er slechts 6 werden afgewezen, en van de 56 projecten met als thema 'kunst en cultuur' slechts 7.

Zoals gezegd hebben initiatieven het vaakst betrekking op interculturalisatie en kunst en cultuur. Dit is met name terug te zien in de aanvragen van instellingen (resp. 17,6% en 19,9% van hun aanvragen), vrijwilligers (resp. 21,1% en 26,3% van de aanvragen) en bewoners (resp. 22,7 en 22,7% van de aanvragen). Verreweg het belangrijkste thema dat uit de bewonersaanvragen naar voren komt is "kwaliteit van de woon- en leefomgeving". Dit thema is in 50% (N=11) van hun aanvragen terug te vinden. Aanvragen van gemeentelijke diensten hebben het vaakst betrekking op de thema's "informatie en communicatie" (22,2%) en "(gezondheids)zorg".

Vanuit de sector welzijn kwamen de thema's 'kwaliteit van de woon- en leefomgeving' (18,4%), interculturaliteit (15,6%) en 'integratie en sociaal isolement' (12,9%) in hun aanvragen (N=147) voor. De sectoren cultuur, zorg en gezondheid en onderwijs dienden, zoals te verwachten, vooral aanvragen in die op het eigen thematische terrein betrekking hebben: kunst en cultuur

⁶ De projecten kunnen meerdere inhoudelijke kenmerken tegelijkertijd hebben. Bij de totalen en de percentages die verder genoemd worden, dient men er rekening mee te houden dat de cijfers niet slaan op het aantal projecten, maar op het aantal keren dat een bepaald thema, doelstelling, et cetera door een project genoemd wordt.

(26,7% van de aanvragen vanuit de sector cultuur), educatie (32% van de aanvragen vanuit de sector onderwijs) en gezondheidszorg (60,9% van aanvragen vanuit de sector zorg en gezondheid). Daarnaast zien we het thema interculturaliteit in de aanvragen vanuit de sector cultuur (26,7%) en onderwijs (16%) duidelijk naar voren komen. Vanuit onderwijs wordt daarnaast relatief veel aandacht geschonken aan 'de kwaliteit van de woonomgeving' (16%) en vanuit zorg en gezondheid aan 'integratie/sociaal isolement' (26,1%).

Doelstelling

Het 'vergroten van kennis' en 'bevorderen zelfrealisatie, sociale verantwoordelijkheid en het kunnen omgaan met anders zijn' zijn door de jaren heen de meest voorkomende doelstellingen. In respectievelijk 28,1% en 27,7% van de projecten (N=292) wordt dit als doelstelling beschouwd.

In 1995 werden de doelstellingen 'vergroten van kennis' en 'verbeteren van positie' het vaakst genoemd. Deze beide doelstellingen bleven in de daaropvolgende jaren eveneens belangrijk in de aanvragen, maar werden relatief gezien minder belangrijk. In de jaren daarna scoorde namelijk de doelstelling 'bevorderen zelfrealisatie, sociale verantwoordelijkheid en het kunnen omgaan met anders zijn' het hoogst. Ook het 'bevorderen van de maatschappelijke participatie en betrokkenheid' en het 'slaan van bruggen tussen individuen en instanties' werd vaak als doelstelling genoemd, waarbij vooral in 1996 veel aandacht aan het eerste en in 1997 veel aandacht aan het tweede werd besteed. In 1999 culmineerden de trends in: 1 'bevorderen zelfrealisatie, sociale verantwoordelijkheid' (29,3%); 2 'Vergroten kennis' (24,1%); 3 'Verbeteren positie' (22,4%).

Opvallend is dat projecten met de doelstelling het 'bevorderen van zelfrealisatie, sociale verantwoordelijkheid, het kunnen omgaan met anders zijn' het vaakst werd toegewezen (in 85,0%) op kleine afstand gevolgd door het 'bevorderen van maatschappelijke participatie en betrokkenheid' (in 82,9%). Het 'vergroten van kennis', dat als doelstelling het vaakst naar voren werd gebracht, werd in 74,1% van de gevallen toegewezen..

Van de projecten die werden afgewezen valt op dat het vaak projecten betrof die als doelstelling 'verbeteren van de positie' hadden (30% van de 60 afgewezen aanvragen).

De meest voorkomende doelstellingen zien we ook terug bij de verschillende typen aanvragers. Uitschieters die hier geconstateerd worden: in 42,3% van de aanvragen vanuit gemeentelijke diensten wordt vergroten van kennis als doelstelling genoemd. Daarnaast wordt in 30,8% van gemeentelijke aanvragen 'het bevorderen van maatschappelijke betrokkenheid' als doelstelling

genoemd. Ook bij bewonersaanvragen is dit een relatief veel voorkomende doelstelling: 30,4% van de projecten.

Doelgroep

De doelgroep verwijst zoals gezegd naar een categorie mensen waarop het project zich in hoofdzaak richt.

Opvallend is dat over de reeks van jaren genomen, het 'algemene publiek' als doelgroep sterk naar voren kwam en consequent als hoogste scoorde (1995: 21,8%; 1996: 23,8%; 1997: 22,8%; 1998: 33,9%; 1999: 31,6%). In de loop van de tijd kwamen de buurtbewoners als doelgroep sterker naar voren, net als de professionals.

Er blijkt een verschuiving op te treden ten aanzien van de doelgroepen waar de projecten zich op richten: zijn in 1995 de kinderen t/m 12 jaar (autochtoon en allochtoon samengenomen) vaker dan de jongeren ouder dan 12 jaar (autochtoon en allochtoon samengenomen) doelgroep van het project, in 1998 en 1999 is het omgekeerde het geval. In het jaar 1997 geldt voor beide groepen dat ze een doelgroep vormden in 22,8% van de in dat jaar aangevraagde projecten en dit jaar vormt zodoende het omslagpunt.

Wanneer een project zich richtte op de doelgroep kinderen t/m 12 jaar; jongeren ouder dan 12 jaar; vrouwen; ouderen; vluchtelingen, asielzoekers, algemeen publiek of tenslotte, buurtbewoners werden deze projecten in meer dan 80% van de gevallen toegewezen.

Allochtone kinderen t/m 12 jaar, kunstenaars en homoseksuelen werden relatief weinig als doelgroep genoemd (N=3 of N=4), maar deze projecten werden wel altijd gehonoreerd.

De hoogte van de bedragen toegekend aan de projecten is redelijk gelijk verdeeld over de doelgroepen. Bedragen hoger dan 100.000 gulden zijn toegekend aan projecten die zich richten op: jongeren, ouderen, gezinnen, vluchtelingen, kwetsbare groepen, ouders professionals, buurtbewoners en zelforganisaties.

Wanneer we nagaan of bepaalde type aanvragers zich richten op specifieke doelgroepen ontstaat het volgende beeld:

In de aanvragen van gemeentelijke diensten worden het vaakst als doelgroep genoemd: kinderen (18,5%), jongeren (25,9%) professionals (18,5%), buurtbewoners (18,5%) en algemeen publiek (22,2%). In de aanvragen van instellingen hebben we alle onderscheiden doelgroepen teruggezien. Het vaakst genoemd werden daarbij: jongeren (21%), professionals (15,1%) en algemeen publiek (21,5%). Vrijwilligers hebben zich op nagenoeg alle doelgroepen gericht. Ook

bij de vrijwilligersinitiatieven ging de aandacht met meest uit naar jongeren (19,5%) en algemeen publiek (42,9%). Bewonersinitiatieven ten slotte noemden, zoals te verwachten, buurtbewoners het vaakst als doelgroep (52%), maar ook algemeen publiek werd vaak vermeld (21,7%)

Methoden en werkwijzen

Opvallend is dat veelvuldig gebruik wordt gemaakt van 'culturele activiteiten': 39,5% van alle projecten (N=296). In 23,3% van alle projecten wordt 'informereren' gebruikt als een manier om de doelstelling te realiseren. Werkwijzen zoals 'opleidingen, cursussen, trainingen' (15,5%) en 'lezingen, workshops, symposium' (14,9%) zijn daarnaast eveneens in het oog springend. 'Netwerkvorming' is in 1996 opvallend vaak (20,3%) gehanteerd.

Opvallend is dat in de loop van de jaren 'begeleiding, behandeling, toeleiding' steeds minder als methodiek en werkwijze werd toegepast om de doelstelling uit de projectaanvraag te bereiken. In 1995 scoorde deze variabele namelijk nog als een van de eerste drie, naast 'culturele activiteiten' en 'informereren'. In de jaren na 1995 werden de 'culturele activiteiten' en 'informereren' namelijk in de score gevolgd door hetzij 'netwerkvorming' (1996), 'ontmoeting' (1997), 'lezingen, workshop, symposium' (1998) en in 1999 door 'opleidingen, cursussen, trainingen'. De methode 'ontmoeting' komt daarentegen in de loop der jaren wel in sterkere mate naar voren als manier om de doelstelling te bereiken.

Bij vrijwel alle doelgroepen zien we de, hiervoor genoemde, meest voorkomende methoden ook terugkomen. 'Buurtbewoners' zijn de enige doelgroep waarbij alle methoden voorkomen. Opleidingen/cursussen/trainingen wordt bij nagenoeg alle doelgroepen als methode ingezet.

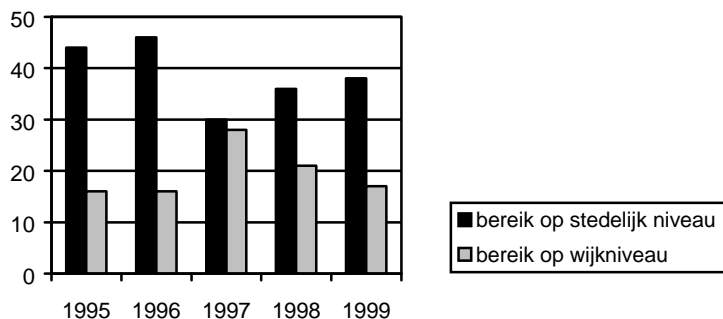
Andere in het oog springende, maar niet altijd verrassende, uitkomsten zijn dat opleidingen/cursussen/trainingen met name als methodiek gehanteerd wordt, wanneer het projecten betreft op het terrein van arbeid (42,1%) en onderwijs (46,7%). Culturele activiteiten zien we met name terug bij projecten met de thema's interculturaliteit (66,7%), kunst en cultuur (87,9%), emancipatie (65,2%) en beeldvorming (57,1%). Bij veel thema's zien we dat informeren als methodiek wordt ingezet. 'Begeleiding/behandeling' ten slotte zien we met name gebruikt worden in projecten met als thema sociale integratie/isolement (19,4), opvoedingsondersteuning (20,0%) en onderwijs (33,3%).

Bereik op stedelijk of wijkniveau

Van alle projecten is bekeken of zij zich op de wijk richten of een meer stedelijk bereik hebben. We hebben gezien dat stedelijke projecten zich ook op de wijk kunnen richten, of in ieder geval de uitvoering in de wijk hebben. Sommige projecten hebben dus zowel op een wijk (of meerdere wijken) als op "stedelijk" gescoord. Voor de indeling in wijken hebben we de indeling in 26 wijken gehanteerd die de gemeente Utrecht zelf ook gebruikt.

Het jaar van aanvraag afgezet tegen het bereik op stedelijk of wijkniveau van de projecten toont over de jaren heen een stabiel beeld. Wanneer de totalen in ogeschouw worden genomen blijkt dat de projecten in 66,7% van de gevallen een stedelijk bereik hebben. 32% van de aanvragen hebben bereik op wijkniveau. De wijken waarop gedurende de gehele periode de aangevraagde projecten zich het vaakst op richten zijn 'Lombok, Leidseweg', 'Zuilen-west' en 'Zuilen-noord/oost' en 'Kanaleneiland'.

Wanneer we kijken naar de afwijzing dan wel toewijzing van de aanvraag blijft deze verdeling nagenoeg gelijk, wat betreft toegewezen projecten. Van de afgewezen projecten heeft 74,5% bereik op stedelijk niveau en 25,5% bereik op wijkniveau.

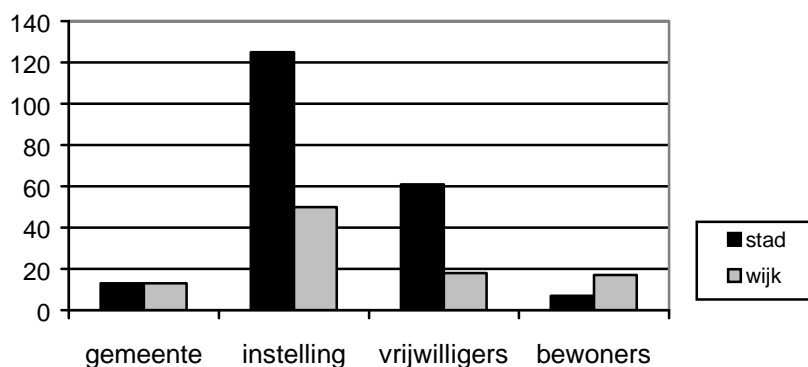

Figuur 6 Aantal projecten met bereik op stedelijk of wijkniveau.

Hierbij moet worden opgemerkt dat 8 projecten zowel een bereik op stedelijk als wijkniveau nastreefden. In 1995: 1, in 1996: 1, in 1997: 3 en in 1998 ook 3.

We zien dat vanuit alle wijken initiatieven van bewoners en vrijwilligers zijn ingediend bij het Fonds, behalve vanuit Oudwijk/Wittevrouwen en Wilhelminapark/Rijnsweerd. Vaak betreft het

een beperkt aantal projecten per wijk, met als uitschieter Lombok, daar zijn in totaal 9 projecten door bewoners of vrijwilligers aangevraagd.

Figuur 7 Type aanvrager en het aantal projecten met een stedelijk of wijkbereik dat is ingediend over de periode 1995-1999.

Van het type aanvrager richtten met name de instellingen zich op de wijken. Kanaleneiland (N=14) en Lombok (N=12) springen eruit, maar ook in Abstede Gansstraat (N=10), Overvecht (N=8) en Oog in Al (N=8) hebben instellingen relatief veel projecten geïnitieerd.

Gehonoreerde en uitgevoerde projecten:

- 90: Stichting Platform Mondiaal Kleurrijk Voetbal 2000: Multicultureel kleurrijk Stedentoernooi Utrecht op 6-6-1996, *f* 19.500.

115 Centrum Media West

Het project Media West is vanaf 1996 vormgegeven middels subsidies uit het URBAN-programma, het Europees Sociaal Fonds, het Ministerie van VWS en het fonds Sociale Integratie. Media West is het eerste wijkmediacentrum in Nederland. Doelstelling van het Centrum is om met verschillende vormen van wijkcommunicatie – radio, televisie, video en internet – de sociale samenhang in de wijk te bevorderen. Ook wil het Centrum de participatie van bewoners in wijkactiviteiten en het gebruik van wijkvoorzieningen stimuleren. Vijftien langdurig werkloze wijkbewoners zijn inmiddels opgeleid tot mediawerker. Zij begeleiden andere wijkbewoners bij het gebruik van nieuwe media. Daarnaast voeren zij bij wijkinstellingen mediaprojecten uit, zoals Lomboknet, het Kinder Pers Bureau, de ROC-antiracismedag en mediabrieven met Turkse ouders. In 2000 zijn zo'n honderd video-items gemaakt. Ze zijn allemaal uitgezonden door Omroep Utrecht.

Gaandeweg is een visie ontwikkeld hoe sociale cohesie te bevorderen met nieuwe media, inclusief plan van aanpak en een stappenplan. Vervolgactiviteiten van het Centrum zijn: sociale cohesie met digitale middelen, ontsluiting van wijk informatie, uitbreiding basisorganisatie naar andere wijken en vergroten eigen inkomsten.

In 2000 heeft het college een overbruggingssubsidie toegekend vanwege de belangrijke bindende en wervende functie van het Centrum in een multiculturele wijk. Voor 2001 heeft de Gemeenteraad een incidentele vervolgfianciering toegekend. Er is uitzicht op een structurele inbedding van Centrum Media West in de wijk.

Subsidiebedrag 1997: *f* 115.000; overbruggingssubsidie 2000: *f* 150.000,-

Informatie: Centrum Media West, de heer B. Avric, telefoon 030 – 290 06 60

- 91: Werkgroep Presentatie Sociale Vernieuwing Utrecht Binnenstad: Presentatie Bruisend Utrecht in de Binnenstad met een speciale editie Binnenstadskrant.
- 92: Stichting Apuleius i.o.: Stimuleren allochtone talenten in de kunstsector, onder meer door uitgeven/promoten boeken en muziek, *f* 10.000.
- 96: Pres Emancipatiebureau: Projectplan Onderdeel Utrecht Campagne Emancipatie, *f* 23.780.
- 97: Stichting Welzijn Utrecht Zuidoost i.s.m. Stichting Vluchtelingenwerk Utrecht: Aanstellen aandachtsfunctionaris vluchtelingen voor wijken Utrecht Zuidwest, Zuidoost en voor ondersteuning vanuit stichting vluchtelingenwerk, *f* 170.556.

Gehonoreerde en uitgevoerde projecten:

- 98: Inheemse Raad Ned. In samenwerking met Stichting Decennium van de Inheemse Volken: Jaarlijkse viering van de VN dag van de inheemse volken op 9-8-1996, *f* 10.000.
- 99: Stichting Exodus; woon-werkproject voor ex-gedetineerden: Startsubsubsidie i.v.m. 'Nooit meer de bak in'; een toekomst zonder criminaliteit en perspectief op maatschappelijk zinvol bestaan, *f* 75.000.
- 100: Intercultureel centrum RASA: Project Jongeren en WereldMuziek, *f* 44.000.
- 102: Wijkwelzijnsorganisatie Overvecht: Turks Ouder Comité Utrecht voor betrokkenheid bij het basisonderwijs, *f* 26.000.
- 103: Hogeschool van Utrecht: Boekje 'Kleurrijk Onderwijs, 100 situaties en ervaringen', *f* 20.000.
- 104: St. Schooladviescentrum: Implementatieplan Intercultureel Onderwijs, *f* 39.700.
- 108: Stichting Lazy Marie: Videoproductie educatieve documentaire 13+, *f* 15.500.
- 109: Stade: Verlenging project 'ouderen migranten' met 1 jaar, *f* 55.000.
- 110: Wijkwelzijnsorganisatie Overvecht: Kleur bekennen, *f* 18.975.
- 114: Komitee Utrecht tegen racisme en fascisme: Kristalnachtherdenking, *f* 3.289.
- 115: Stichting Omroep Allochtonen (STOA): Media-activiteiten Kanaalstraat, *f* 70.000.**
- 116: Projectgroep Vooroordelen veroordeeld: Vooroordelen veroordeeld, *f* 20.000.
- 117: Stichting Schooladviescentrum: "Afstemming binnen- en buitenschoolse hulpverlening", *f* 25.000.
- 118: Stade Pedagogisch Psychologisch Instituut (PPI): Aanvullende diagnostiek centrale plaatsingscommissie zeer vroegtijdig schoolverlaters, *f* 20.000.
- 120: Netwerk zwarte en migrantenvrouwen met een hogere opleiding: Tien portretten van succesvolle allochtone studentes, *f* 39.350.
- 122: Multicultureel emancipatiecentrum: Viering Internationale Vrouwendag 8 maart 1997, *f* 10.705.
- 123: Stichting Turkse vrouwen Utrecht: Onderzoek naar voorzieningengebruik van Turske vrouwen in de stad Utrecht, *f* 28.000.
- 124: De Tussenvoorziening/Huis Vaartserijn: Stadsgeldbeheer, *f* 393.000.
- 125: Dienst Onderwijs: vervolg project droom van 1001 nacht, *f* 18.000.
- 127: Stichting Welzijn Utrecht Zuidwest: Beroepskracht oudere migranten, *f* 15.000.
- 128: Stichting Welzijn Zuidwest: Project Welkom in de wijk, *f* 85.100.

Hoofdstuk 3

Het bereik van het Fonds en van de projecten

De vragen

Op wie richt zich het fonds? Wie zijn de potentiële initiatiefnemers of aanvragers?
Wie kennen en gebruiken het Fonds? Spoort dat met de bedoelingen?
Hoe kan het Fonds ervoor zorgen dat het de gebruikers bereikt die het wil bereiken?

En hoe zit dat met de projecten die door het Fonds gefinancierd worden?
Wie maken daar gebruik van? Specifieke categorieën burgers, extra zwakke groepen, allochtonen, beroepskrachten of vrijwilligers?
Moet daar verandering in komen?

De feiten

Bereik van het Fonds

“Het Fonds Sociale Integratie steunt initiatieven van vrijwilligers en professionals die sociale integratie in Utrecht bevorderen.” Dit is een zinsnede uit het jaaroverzicht van 1999 van het Fonds. Veel meer over degenen die het Fonds wil aanspreken staat er niet op papier. Wel valt een en ander nog af te leiden uit criteria die in het jaaroverzicht genoemd worden voor goedkeuring door het Fonds. Enkele van die criteria zijn:

- “De betrokken (etnische) groepen zijn initiatiefnemer of steunen het project. Bij voorkeur hebben zij een actieve inbreng in het project”
- “Voortzetting van het project is, bij gebleken succes, gegarandeerd. Dit kan in de vorm van een tastbaar projectresultaat wat bruikbaar is voor anderen of door inbedding van de activiteiten in het reguliere takenpakket c.q. budget van een organisatie”
- “Het project heeft betrekking op meerdere terreinen, bijvoorbeeld een project van een school dat werkgelegenheid stimuleert voor gehandicapte jongeren in de wijk”.

Hiermee is gezegd dat het Fonds zowel vrijwilligers als professionals als potentiële initiatiefnemers ziet en ook beroep doet op goed geoutilleerde instellingen (gegeven de eisen van implementatie) uit diverse sectoren (gegeven de behoefte aan samenhang).

Wie nemen er feitelijk het initiatief? Uit de dossiers van het Fonds vallen zowel het type aanvrager als de sector waarbinnen die aanvrager werkzaam is te achterhalen.

De meeste aanvragen zijn in de loop der jaren gedaan door professionele instellingen (229 of meer dan 75%), op grote afstand gevolgd door de gemeente en andere instanties (29 of 9,6%), vrijwilligersorganisaties (22 of 7,3%) en bewoners (15 of 5%).

Een ander beeld ontstaat echter wanneer gekeken wordt naar de gevallen waarin een professionele instelling een aanvraag namens een vrijwilligersorganisatie of een bewonersgroep indient. Dan komt het aantal aanvragen van professionele instellingen op 179 of ruim 58%, gevolgd door vrijwilligersorganisaties (25%), gemeente en instanties (9%) en bewonersinitiatieven (7,5%). Ongeveer eenderde van de aanvragen komt dus uiteindelijk van vrijwilligers- of bewonersorganisaties.

Uit deze cijfers blijkt alvast:

- dat ook de gemeente initiatiefnemer kan zijn, terwijl zij niet expliciet in de stukken genoemd werd;
- dat de professionele instellingen het best de weg naar het Fonds kunnen vinden;
- dat intermediairs een belangrijke rol spelen ten behoeve van vrijwilligersorganisaties en bewonersgroepen.

De diversiteit aan maatschappelijke sectoren, waaruit initiatiefnemers komen, blijft eerder beperkt. Welzijn staat met stip bovenaan op meer dan 50%, op afstand gevolgd door cultuur met 25%. Onderwijs neemt nog bijna 9% voor zijn rekening, en zorg en gezondheid bijna 8%. Alle andere sectoren blijven beneden de 5%.

Wat de bekendheid van het Fonds betreft is het interessant om te bezien hoe de initiatiefnemers van de geselecteerde projecten het Fonds leerden kennen. Aan de geïnterviewden uit de projecten is de vraag voorgelegd hoe zij bij het Fonds terecht zijn gekomen. De achttien duidelijke antwoorden op deze vraag bevestigen de belangrijke rol van intermediairs. In negen gevallen is er door een gemeentelijke dienst (6) of door een instelling (3) doorverwezen naar het Fonds. In twee gevallen is dat door de politiek gebeurd. De eigen kennis van subsidiekanalen

heeft in vier gevallen voor een instelling de weg gewezen en ervaring met het Fonds leidde voor drie niet-institutionele initiatiefnemers tot een aanvraag.

Bereik van de projecten

Ook over de doelgroepen die het Fonds via de gefinancierde projecten wil bereiken, kan – voor zover het de feiten betreft – voornamelijk in afgeleide zin iets gezegd worden. In de criteria van het Fonds is sprake van bewoners, van etnische groepen, (voorbeeldsgewijs) van gehandicapte jongeren. Verder is er ook sprake van emancipatie en van contact tussen verschillende (sub)culturen. En bij het programma Sociale Vernieuwing werd in Utrecht grote aandacht besteed aan jongeren.

In het onderzoek is nagegaan welke doelgroepen bij de 307 aangevraagde projecten genoemd werden (soms meer dan één doelgroep) en welke van die projecten werden goedgekeurd. Al moet gezegd dat het Fonds natuurlijk afhankelijk is van de aanvragen die binnenkomen, geeft haar eigen selectie toch een beeld van de prioritaire groepen.

Aan de kant van de aanvragers geven de vermelde doelgroepen een beeld van hoe de prioriteiten van het Fonds waargenomen worden.

In totaal werden 292 doelgroepvermeldingen genoteerd. Kinderen en jongeren scoren het hoogst met 97 vermeldingen of 33%. Opvallend is dat over de reeks van jaren, het 'algemene publiek' als doelgroep sterk naar voren kwam met 79 vermeldingen (27%). Allochtonen vormen 22% van het aantal vermeldingen en vrouwen bijna 12%. In de loop van de tijd kwamen de buurtbewoners als doelgroep sterker naar voren (totaal 14%), net als de professionals (totaal 13%). Andere doelgroepen, zoals "kwetsbare groepen", "ouderen", "ouders en gezinnen", "baanlozen", "zelforganisaties, vrijwilligers" etc. blijven beneden de 10% vermeldingen.

Voor zover aanvragen niet werden aangehouden, teruggetrokken of doorverwezen, werd in ruim 81% van de gevallen een positieve beslissing genomen.

Hoger dan dat gemiddelde scoren de projecten die als doelgroep noemen: buurtbewoners, algemeen publiek, jongeren, ouderen, homoseksuelen, kunstenaars.

Ongeveer op het gemiddelde: vrouwen en kwetsbare groepen.

Beneden het gemiddelde blijven: ouders en gezinnen (77%), gehandicapten (75%), professionals (73,5%), allochtonen (70%), zelforganisaties/vrijwilligers (50%), ondernemers (50%) en baanlozen (25%).

De meningen

Het bereik van het Fonds gaat in feite over zijn relatie met de gebruikers, of met andere woorden: de bekendheid en de toegankelijkheid.

Bereikt het Fonds de potentiële initiatiefnemers die het wil bereiken? En wie zijn dat dan? Over beide vragen zijn de meningen onder de geïnterviewden enigszins verdeeld. Veel hangt daarbij blijkbaar af van de verschillende accenten die men binnen de beoogde initiatieven en de doelgroep aanbrengt. Opvattingen daarover kleuren de uitspraken over de bekendheid en de toegankelijkheid van het Fonds.

Eensgezindheid is er over het feit dat de gemiddelde burger van Utrecht weinig weet heeft van het Fonds. Ook de bekendheid bij belangenorganisaties (bijvoorbeeld van etnische groepen) en vrijwilligersorganisaties (bijvoorbeeld in sport en recreatie) zou gering zijn. Bij etnische groepen was het stimuleringsfonds integratie minderheden beter bekend, zegt een respondent. Gemeentelijke diensten en professionele instellingen weten het Fonds daarentegen goed te vinden, zeggen velen. Dat geldt overigens met name de sectoren welzijn en cultuur. Iemand zegt dat buiten die sectoren ook in het gemeentelijk apparaat eigenlijk niet goed bekend is wie wat financiert.

Getuige de ambtelijke ondersteuners van het Fonds is de afgelopen tijd extra werk gemaakt van de bekendheid van het Fonds in de wijken. De wijkbureaus zijn goed geïnformeerd en de folder over het Fonds is naar een uitgebreid adressenbestand van koepels en intermediairs verstuurd.

Hoe staan de geïnterviewden tegenover deze vaststelling?

In de criteria van het Fonds is sprake van burgerparticipatie, wijkgerichtheid, vernieuwing, continuïteit, bevorderen van multiculturaliteit, intersectorale initiatieven.

Zij die betreuren dat het Fonds de burger niet rechtstreeks bereikt, geven daarmee ook aan dat zij de hoogste prioriteit geven aan burgerparticipatie en dat zij het liefst burgers zelf als initiatiefnemer zien. In alle categorieën geïnterviewden is deze opvatting terug te vinden. Tegelijk leidt dit tot suggesties voor verbetering:

- de publieke media (krant, radio, televisie) gebruiken om het Fonds bekend te maken;

het Utrechts Nieuwsblad moet doorgeven welke projecten door het college zijn gehonoreerd.

- folders verspreiden via bijvoorbeeld wijkbureaus, bibliotheken en buurthuizen;

Het wijkbureau zou ook een nadrukkelijker functie moeten hebben om de folder te verspreiden, echter het wijkbureau is met name gericht op de fysieke leefomgeving in de wijk.

De DMO-accountmanagers zijn de ambassadeurs van het fonds in de wijk.

Door de brochure van het Fonds regelmatig aan te passen kun je nieuwe groepen op het bestaan attenderen.

Het Fonds moet voor iedereen toegankelijk zijn. Het Fonds richt zich op achterstands-groepen, dus moet daar ook bekend zijn. De afdeling communicatie van de gemeente zou hier een actievere rol in kunnen spelen: hang het op in de bus, advertenties, ...

- in de wijken presentaties geven over uitgevoerde projecten;
- organisaties die zonder beroepskrachten werken aanschrijven.

Overigens geeft men ook aan dat de bekendheid van het Fonds vanzelf toeneemt naarmate meer projecten vanuit burgerinitiatief goedgekeurd worden.

Bovendien zorgt de gemeente beter voor de bekendheid via het jaarverslag en de folders. Ook vindt er verspreiding plaats door de publiciteit rond het project bij de start en beëindiging. Dan wordt expliciet vermeld dat mede door de financiering van het fonds het project tot stand kwam.

De meerderheid van de geïnterviewden is echter van mening dat het Fonds met name goed bekend moet zijn bij alle mogelijke intermediairs en dat zulks ook het geval is.

Misschien moet je er vooral voor zorgen dat intermediairs goed op de hoogte zijn en helpen om “bronnen van energie” in de Utrechtse samenleving op te sporen. Zij moeten kunnen adviseren naar de potentiële aanvragers toe.

De leden van de beoordelingscommissie hebben er twee jaar geleden voor gepleit dat de aanvragen via de wijkbureaus lopen. De wijkbureaus stellen dan voor het project via het budget leefbaarheid of via het Fonds te laten financieren.

De welzijnsinstellingen en Stade weten het Fonds wel te vinden op het gebied van Vluchtelingen, Jeugd, dak- en thuislozen, gezondheidszorg.

Als het fonds bekend is bij de instellingen, dan is het ook bekend bij het publiek dat deze instellingen, zoals Stade, kent.

Iedereen die bezig is met interculturalisatie komt op de één of andere manier terecht bij een wijkbureau, Stade, MIU. Dat is de mensen eigen: vragenderwijs kom je bij de juiste instantie die je kan helpen iets te financieren. Bij deze clubs is het Fonds absoluut in de picture.

Als je als kleine organisatie bij de gemeente aanklopt voor geld wordt je snel doorverwezen naar het Fonds.

Zoals gezegd is aan de geïnterviewden uit de projecten de vraag voorgelegd hoe zij bij het Fonds terecht zijn gekomen. Intermediairs spelen daar in een aantal gevallen een belangrijke rol in. Het is onduidelijk welke rol de wijkbureaus totnogtoe spelen.

De verbeteringsvoorstellen verwijzen daar dan ook naar:

Het Fonds zou bij de wijkbureaus veel zichtbaarder moeten zijn.

Het Fonds bekend maken bij verenigingen, wijkcomités, zelforganisaties,...

Je kan de bekendheid van het fonds vergroten door de verwijfsfunctie van de wijkbureaus te vergroten.

Enkele geïnterviewden tenslotte zeggen absoluut geen zicht te hebben op de bekendheid van het Fonds. En enkelen vragen zich af of je je daar wel zorgen over moet maken, als er voldoende kwalitatief goede aanvragen zijn.

Wie krijgen er toegang tot het Fonds?

Het is duidelijk dat bekendheid een noodzakelijke, maar onvoldoende voorwaarde is om ook feitelijk van het Fonds gebruik te kunnen maken. Zijn er drempels, wat is daar de betekenis van en hoe zijn ongewenste drempels volgens de geïnterviewden te slechten?

De drempels waar geïnterviewden naar verwijzen zijn niet steeds ongewenst. Vrij vaak wordt een vergelijking getrokken met twee andere budgetten: het budget voor (het functioneren van) bewonersorganisaties en het Leefbaarheidsbudget. Van het eerste wordt gezegd dat het veel bekender en toegankelijker is voor burgers (minder regels, sneller...). Het tweede wordt vanuit de wijkbureaus ingezet om op wensen van bewoners voor verbetering van de woonomgeving in te gaan. In beide gevallen, zegt men, zou het oneigenlijk zijn om het Fonds Sociale Integratie in te zetten. Dat het Fonds Sociale Integratie een hogere drempel heeft dan het budget voor bewonersorganisaties, wordt door sommige aanvragers betreurd. Anderen zijn van mening dat door het Fonds best hogere eisen gesteld mogen worden. Het gaat hier immers om vernieuwende initiatieven, die een wezenlijke bijdrage moeten leveren aan de (structurele) verbetering van de relaties tussen burgers onderling en/of tussen burgers en instanties. Bovendien, zo stelt een lid van de beoordelingscommissie, kunnen gelden uit het Fonds beter benut worden, wanneer eerst een basis aanwezig is van voorzieningen die bijvoorbeeld door het leefbaarheidsfonds zijn gefinancierd.

Het is van belang overzichtelijkheid te bieden in de diverse budgetten (leefbaarheid-budget, bewonersondersteuning): wanneer vraag je wat bij welk budget aan. De criteria van de diverse budgetten moeten tegen elkaar worden afgewogen. Valt het buiten alle andere budgetten, dan pas zou het Fonds in beeld moeten komen.

Niettemin is er volgens velen ook bovenop deze “filters” sprake van drempels, die onwenselijk zijn. Ook hier valt nauwelijks verschil in opvatting te ontdekken tussen de verschillende categorieën respondenten.

Drempels die genoemd worden:

- Het schriftelijk moeten indienen van een uitgebreid projectvoorstel, zonder dat daar exacte richtlijnen voor zijn. Voor met name ongeoefende vrijwilligers, of voor mensen die de Nederlandse taal niet voldoende beheersen, levert dit problemen op. Maar dit wordt ook gerelativeerd:

De kwaliteit van de aanvragen is soms niet best, maar er is nog nooit een aanvraag geweigerd omdat het slecht geschreven is. De essentie, daar kijken ze naar.

- De duur van de procedure doet sommige aanvragers de moed verliezen om het nog eens te proberen. Die duur heeft in een aantal gevallen te maken met vragen om extra informatie en toelichting. Acht maanden van aanvraag tot uiteindelijke toekenning was in het verleden geen uitzondering en dat is voor vrijwilligers een lange tijd. Hier bestaat voor zover te overzien een groot verschil tussen oudere en nieuwere projecten. Bij de nieuwere projecten is er tevredenheid over de snelheid van de procedure. Ook in de terugkoppeling naar de indieners zit volgens een aantal geïnterviewden een erg gunstige evolutie. Zij worden door een ambtenaar telefonisch op de hoogte gebracht van de uitkomst van de beoordelingscommissie.
- De afgelopen jaren zijn de verantwoordingseisen verscherpt. Aanvragers hebben het gevoel dat ze voor soms relatief geringe bedragen (beneden HFL 10.000,-) heel veel tijd in verslaglegging en verantwoording moeten stoppen.
- De eis van een daadwerkelijke bijdrage van burgers bij opzet en uitvoering. Professionele instellingen zeggen vaak indirect te werken voor burgers die niet zo mondig zijn. Zij zeggen dat hierdoor de meest kwetsbare groepen uitgesloten worden.

Over de noodzaak en de mogelijkheden om aan deze drempels iets te doen zijn de meningen verdeeld. Respondenten onderstrepen het belang van een goed gefundeerde afweging door de beoordelingscommissie. Daar is informatie voor nodig en een zorgvuldige procedure.

Er bestaat vrij grote eensgezindheid over de wenselijkheid om onervaren aanvragers te ondersteunen. Men ziet hierin een rol weggelegd voor de gemeente en/of voor instellingen.

Echter, buurtwerkers moeten van het bestaan van het Fonds afweten en moeten meer ondersteunend zijn voor bewoners

Voor kleine, particuliere initiatieven zorgen dat het snel gaat en ondersteuning regelen;

Men ziet de rol van instellingen als een intermediair, die de aanvraag niet zelf gaat schrijven. Het Fonds zou deze mogelijkheid eventueel zelf moeten bieden.

Het Fonds kan het beste via intermediairs werken. Het moet als het ware zoveel mogelijk loketten hebben, waardoor burgers/aanvragers gemakkelijk het Fonds weten te vinden en hulp kunnen krijgen bij de aanvraag.

Momenteel wordt gewerkt aan het opzetten van een ondersteuningsfunctie, aangehaakt bij de wijk servicewinkels, waar mensen terecht kunnen als ze een beroep willen doen op het Fonds. Daarnaast krijgen ook bestaande instellingen, zoals Stade een budget van de gemeente voor het ondersteunen van de niet koopkrachtige vraag. Dat kan voor ondersteuning van aanvragen bij het Fonds gebruikt worden.

Het zou goed zijn als het Fonds kleine, minder ervaren groepen een gesprek aanbiedt op het moment dat zij informeren naar de mogelijkheden van het Fonds. Daarin kan het Fonds de verantwoordingseisen uitleggen en hen geruststellen dat ze zich niet moeten laten afschrikken door deze eisen. Ook zouden ze een aanvraagformulier kunnen meenemen waarop de aanvraag dan kan worden ingevuld.

Anderen zien mogelijkheden in het feitelijk differentiëren van de eisen, door bijvoorbeeld minder ervaren aanvragers de gelegenheid te geven om de aanvraag mondeling te komen toelichten bij de beoordelingscommissie. Deze laatste zou ook een extra inspanning kunnen doen om die aanvragen te doorgronden (minder formeel, persoonlijk contact), terwijl ze extra kritisch zou kunnen kijken naar de aanvragen van grote professionele instellingen.

Maar mondelinge toelichting heeft twee kanten:

Mondeling laten toelichten van een aanvraag door de aanvrager in de commissie heeft zowel voor- als nadelen: als je als Fonds de aanvrager uitnodigt wordt wellicht de indruk gewekt dat het project (eerder) gehonoreerd wordt, terwijl je aanvragers die niet zo bedreven zijn in het formuleren van projectaanvragen wel een betere kans biedt.

Een handleiding voor de aanvraag, bijvoorbeeld in de vorm van een checklist is een ander voorstel. Een tweetal respondenten pleit voor een verschillende procedure voor grote, professionele projecten enerzijds en voor kleine, vrijwillige initiatieven anderzijds.

Het is van belang om onderscheid te maken in de selectiecriteria die voor grote instellingen gelden en voor kleine clubs. Enerzijds richt het Fonds zich immers op het stimuleren van burgerparticipatie en anderzijds op beleidsmatige vernieuwing van instellingen en diensten.

Maar:

Differentiëren in controle (bijvoorbeeld tussen grote en kleine projecten, tussen instellingen en burgers) blijft een moeilijke zaak.

Met name voor kleine en / of onervaren organisaties betekent (te late) financiering een aparte drempel:

Betaling vormt altijd een probleem. Die komt doorgaans echt te laat, zodat initiatiefnemers duizenden guldens moeten voorschieten. Als bewoners zelf geld moeten voorschieten, motiveert dit niet natuurlijk.

Over de kwestie van de cofinanciering doet een geïnterviewde een voorstel:

Het Fonds (de gemeente) zou convenanten kunnen afsluiten met mogelijke grote cofinanciers (private fondsen zoals het VSB) waarin de co-financiers zich verplichten een deel van hun gelden te oormerken voor goedgekeurde projecten van het Fonds. Op deze manier wordt vertraging in de afhandeling voorkomen, die zou kunnen leiden tot discontinuïteit.

Gehonoreerde en uitgevoerde projecten:

- 129: Stichting Utrechtse Woningcorporaties: Project 2e kansbeleid, *f* 16.967.
130: Vrouwenopvang Utrecht: Project 'Preventie Geweld tegen vrouwen in de prive-sfeer', *f* 70.300.
131: Pro Femina in samenwerking met Centrum Ontwikkelingsamenwerking (COS) Utrecht: Project "Wereldse Vrouwen", *f* 11.975.

142 Scouting Gewest Utrecht: Integratie van Scouting in een multiculturele stad

Het project 'Integratie van Scouting in een multiculturele stad' is een vervolg op 'Kleurrijk Scouting' waarmee de bekendheid van scouting is toegenomen onder allochtonen in Utrecht. Ook zijn spelleiders en bestuurders meer gemotiveerd en deskundig geraakt om allochtone scouts op te nemen. Een waardevol resultaat is dat men zich bewust is geworden van culturele beperkingen en vanzelfsprekendheden van een dominante 'witte middenklasse' binnen scouting. 'Kleurrijk Scouting' heeft de noodzaak van een multiculturele spelvisie en –spelinstrumenten geëxpliciteerd. Deze noodzaak en het scheppen van de voorwaarden voor een groeiende en blijvende deelname van allochtone kinderen en van allochtone jongeren in de leiding heeft geleid tot het vervolgproject 'Integratie van Scouting in een multiculturele stad'.

Het project moet gaandeweg een evenredige deelname van allochtone jeugd tussen de 4 en 11 jaar realiseren in de wijken Zuidwest, West en Hoograven. Parallel hieraan is een training voor 8 scoutingvrijwilligers opgezet om de spelprogramma's daadwerkelijk te gebruiken in multicultureel samengestelde groepen. Ook heeft scouting een plek gekregen in het programma van de Verlengde Schooldag. Dit heeft Scouting Nederland tot een landelijk speerpunt gemaakt. Het Turks Oudercomité Zuidwest en de Marokkaanse Ouderraad Kanaleneiland maakten deel uit van dit project

Het ministerie van VWS, min of meer de vaste subsidieverstrekker van Scouting Nederland, heeft de vervolgfase waarin de beoogde landelijke uitbouw gerealiseerd moet worden voor haar rekening genomen.

Subsidiebedrag *f* 45.000,-

Informatie: Scouting Gewest Utrecht, De heer R. Walravens, telefoon 0344 - 603070

- 132: Stichting dagopvang Utrecht: Benefietconcert dak - thuislozen, *f* 5.410.
134: Stade: Project Balans, *f* 247.984.
135: Een heel klein dorpje, platform voor podium- en theaterkunsten: Theaterproductie XXY, *f* 7.500.
136: Stade 55+ i.s.m. Multicultureel Instituut Utrecht: Project 'Kleurrijk Oud - cursus woon- en zorgvoorzieningen voor allochtone ouderen, *f* 22.600.

Gehonoreerde en uitgevoerde projecten:

- 138: Werkgroep 'Met honger naar school?', prof.dr.E.P. Koster: Met honger naar school?, *f* 71.103.
- 141: Stichting Annie M.G.Schmidthuis: Kindercafe, filmfoyer en buitenruimte Annie M.G.Schmidthuis
- 142: Scouting Gewest Utrecht: Project 'Integratie van Scouting in een Multiculturele Stad', *f* 45.000.**
- 144: Werkgroep Bruisend Utrecht Noord: Bruisend Utrecht Noord, activiteiten 1997, *f* 5.000.
- 145: Wijkbureau Noordoost: project 'Kinderen maken andere kinderen wegwijs in de Staatsliedenbuurt in de wijk Noordoost Utrecht', *f* 21.000.
- 146: Werkgroep Sociale Veiligheid: Toneelstuk in het kader van Bruisend Utrecht Kanaleneiland, *f* 3.350.
- 147: Pop Against Racism: Project 'Tolerantieplein op megafestatie', *f* 10.000.
- 148: Netwerk zwarte en migrantenvrouwen: Publicatie 'De inhaalrace' en studiedag 'Interculturalisatie op de universiteit van Utrecht', *f* 36.420.
- 149: Stichting Welzijn Oost: Bruisend Utrecht Oost, videoproject jongeren en extra editie Wijkblad Oost, *f* 20.339.
- 150: Wijkbureau Zuid: Bruisend Utrecht Zuid 'Welkom in de wijk', *f* 2.000.
- 152: Bewonerscommissie Camera Obscura: Multicultureel kinderfeest, *f* 2.700.
- 153: E-zone: Skatebordproject 'Central Park', *f* 7.900.
- 155: Stichting Welzijn Oost: Voertuig met aanhanger voor project 'reclassering' in speeltuin Abstede, *f* 15.000.
- 156: Cosbo-stad-Utrecht: Viering 'Dag van de ouderen' op 1 oktober 1997, *f* 3.100.
- 158: Werkgroep Europese marsen: Europese marsen tegen werkloosheid, armoede en sociale uitsluiting, *f* 7.750.
- 160: STOUT Jeugdtheater: Theaterproject 'De Laatste Strip', *f* 40.000.
- 161: Riagg stad Utrecht: Dagelijks leven krant voor mensen met een minimum inkomen, *f* 9.000.
- 162: Buitenlands Starters Centrum: Project 'Promoting self employment and job creation by ethnic minorities', *f* 36.400.
- 164: Stichting Sophia: Manifestatie 'Op de helling', *f* 6.000.
- 165: Kade Ateliers: Project 'Kijk op de wijk', *f* 10.000.
- 166: ROC Utrecht: Project 'Jongerencultuur', *f* 70.000.

Hoofdstuk 4

De doelen van het Fonds en de thema's die het bespeelt

De vragen

Welke doelstellingen en thema's zijn formeel benoemd en welke zijn impliciet aanwezig?

Wat verstaat eenieder onder de genoemde doelstellingen?

Hoe verhouden die doelstellingen zich tot het Utrechtse beleid en tot de Utrechtse samenleving?

En zijn die doelen en thema's ook herkenbaar in de (uitgevoerde) projecten?

Moeten de doelen bijgesteld worden?

Moeten de criteria helderder?

Moeten ze scherper bewaakt worden?

Moeten ze verschillend toegepast worden voor verschillende groepen of type projecten?

De feiten

“Het Fonds Sociale Integratie steunt initiatieven van vrijwilligers en professionals die sociale integratie in Utrecht bevorderen. Het stimuleren van creativiteit – nieuwe wegen en methoden durven uitproberen - is een belangrijke functie van het Fonds Sociale Integratie. Het Fonds moet zich richten op het bevorderen van de interculturele samenleving en op vernieuwing. Om samenwerking te stimuleren en draagvlak te verbreden moet in principe sprake zijn van cofinanciering.“ Aldus lezen we in het jaaroverzicht van 1999.

Bij de oprichting van het Fonds Sociale Integratie in 1998 wordt het als volgt geformuleerd:

“Doel van het Fonds is de sociale integratie van Utrechters te bevorderen. Specifieke thema's zijn de multiculturele stad, de kwaliteit van de woonomgeving, de toegankelijkheid van voorzieningen en de maatschappelijke participatie.”

De doelstellingen van het Fonds bouwen ook voort op die van zijn voorgangers:

- Het Fonds voor Sociale Vernieuwing en Integratie (1995-1998): " ... projecten gericht op de concretisering van sociale vernieuwing in de wijken";
- Het Stimuleringsfonds Minderheden (1987-1995): "Het Stimuleringsfonds Minderheden geeft tijdelijke of eenmalige subsidies aan projecten voor niet reguliere activiteiten die gericht zijn op vernieuwing en samenwerking. In de aanvraag moet worden aangegeven hoe de aanvrager aandacht geeft aan etnische minderheden en hoe het project na subsidiering gaat worden voortgezet".

En dit sluit dan weer aan op het programma sociale vernieuwing waarbij de centrale thema's in Utrecht voor de periode 1995-1997 waren: Leefbaarheid; Ondernemers en sociale vernieuwing; Werkgelegenheid: minder overheid, meer regulier werk; Opvang nieuwkomers; Investeren in de jeugd.

Hoe de doelstellingen feitelijk doorwerken op de projecten valt af te lezen uit de thema's en doelstellingen van de driehonderd projectaanvragen en uit de toezeggingen en afwijzingen.

Voor het ordenen hebben wij enerzijds rekening gehouden met de doelen en thema's die het Fonds vooropstelt, en anderzijds met de formulering zoals de aanvragers die hebben gekozen. Net zoals bij de doelgroepen, komt het bij de projecten voor dat meerdere thema's en doelstellingen aan een project te verbinden zijn.

Zoals in het portret van de projecten beschreven komen de *thema's* 'kunst en cultuur' (met name in 1997 en 1998), 'interculturaliteit', 'kwaliteit van de woon- en leefomgeving' en 'integratie en sociaal isolement' (vooral in 1996) door de jaren heen het vaakst in de aanvragen voor.

Projecten rondom het thema 'arbeid (werk en inkomen)' werden opvallend vaak afgewezen. Projecten waarin 'interculturaliteit' en 'kunst en cultuur' centraal stonden, werden het meest gehonoreerd.

Het Fonds heeft zich duidelijk meer op het grensvlak van welzijn en cultuur, dan op dat van welzijn en arbeid gericht.

Het 'vergroten van kennis' (bijvoorbeeld over andere groepen of culturen) en 'bevorderen van zelfrealisatie, sociale verantwoordelijkheid en het kunnen omgaan met anders zijn' zijn door de jaren heen de meest voorkomende *doelstellingen*. Ook het 'bevorderen van de maatschappelij-

ke participatie en betrokkenheid' en het 'slaan van bruggen tussen individuen en instanties' werd vaak als doelstelling genoemd.

Opvallend is dat projecten met de doelstelling het 'bevorderen van zelfrealisatie, sociale verantwoordelijkheid, het kunnen omgaan met anders zijn' het vaakst werden toegewezen, op kleine afstand gevolgd door het 'bevorderen van maatschappelijke participatie en betrokkenheid'. Van de projecten die werden afgewezen valt op dat het vaak projecten betrof die als doelstelling 'verbeteren van de positie' hadden.

Het Fonds heeft zich wat de doelstellingen van de projecten betreft dus duidelijk gericht op het interculturalisatieproces en stuurt meer op immateriële dan op materiële doelstellingen.

De meningen

Over doelen en thema's

Om te beginnen vinden zowel de projectbetrokkenen als de andere sleutelfiguren, een belangrijke missie van het Fonds: het bevorderen van interculturaliteit, van culturele samenhang. Het in contact brengen van verschillende subculturen. De samenhang en interactie bevorderen is van belang om mensen niet van elkaar te laten vervreemden. Het op gang brengen van interculturele interactie, het initiëren van de multiculturele samenleving, worden hierbij genoemd. Anderen vinden het te modieus om alleen naar multiculturaliteit te kijken. Het gaat erom dat culturen ontsloten worden. Het mogelijk maken van contact wordt belangrijk gevonden.

Vernieuwing is de tweede doelstelling die vaak wordt genoemd. Wat opvalt was dat de sleutelfiguren vernieuwing vaker als vanzelfsprekende doelstelling beschouwen dan de projectbetrokkenen.

Vernieuwing wordt als een verrijking gezien, als een kans. Het Fonds moet creativiteit en innovatie bevorderen. Ze moet oorspronkelijkheid van ideeën nastreven. Om dynamiek van sociale vernieuwing te laten zien zouden campagneachtige activiteiten moeten worden bevorderd.

Als derde belangrijke doelstelling kwam naar voren: het ondersteunen van kleine groepen burgers die gezamenlijk een project of een vernieuwend initiatief willen realiseren. Het Fonds moet zich niet alleen richten op instellingen en organisaties. Het budget van het Fonds is een belangrijke drijfveer voor bewoners om zich daadwerkelijk in te zetten. Het Fonds zou zich moeten

richten op het ondersteunen van activiteiten van en voor bewoners. Het Fonds heeft een taak in het stimuleren van burgers om ideeën te leveren die kunnen bijdragen aan integratie.

Hierop aansluitend de vierde doelstelling: het bevorderen van sociale integratie. Door de geïnterviewden onder meer aangeduid met: het bevorderen van sociale samenhang, het bevorderen van onderling contact tussen bijvoorbeeld buurtbewoners, sociale verhoudingen versterken, meer ontmoeting tussen culturele groepen. Het Fonds moet het positieve van sociale integratie benadrukken.

Naast het bevorderen van contact tussen groepen mensen zou het Fonds ook de samenwerking tussen organisaties moeten bevorderen.

Genoemd wordt ook het stimuleren van cofinanciering. Vooral het bedrijfsleven zou meer betrokken moeten worden, vindt een van de projectbetrokkenen.

Sociale participatie, het activeren van de bevolking van Utrecht wordt door enkelen ook als doelstelling genoemd. Hierbij zouden nadrukkelijk bepaalde en ook nieuwe doelgroepen moeten worden betrokken.

Het Fonds moet zich richten op groepen die in de knel zitten, op specifieke problemen, op mensen die tussen wal en schip dreigen te raken, kortom: het bestrijden van achterstanden. Anderen daarentegen vinden dat achterstandsbestrijding juist iets is dat het Fonds niet als doelstelling moet hebben.

Een achtste doelstelling die is genoemd, is het bieden van mogelijkheden daar waar hiaten vallen in het gemeentelijk beleid. Een flexibel budget is daarbij een voorwaarde. Het Fonds biedt volop mogelijkheden om initiatieven te steunen die, wanneer ze reguliere subsidiekanalen zouden aanboren, tussen wal en schip zouden raken. Het biedt projecten die niet onder te brengen zijn in een van de reguliere beleidprogramma's toch de kans. Het Fonds is een heilzame bron voor projecten die zich op het grensvlak van beleidsterreinen begeven. Dit blijkt het meest nadrukkelijk bij culturele producties met naast artistieke doelstellingen ook maatschappelijke doelstellingen. Toneelvoorstellingen met een sociaal tintje worden door culturele zaken doorgaans niet gefinancierd. Welzijn vindt zo'n project teveel cultuur. Het Fonds heeft hier een heel duidelijke opgave, vinden zowel projectbetrokkenen als ambtenaren.

Het Fonds heeft ook een aanjaagfunctie. Het in gang zetten van initiatieven die de kans krijgen om te beklijven. Het Fonds biedt kansen aan projecten die zich nog niet bewezen hebben en

maakt experimenten mogelijk. Wel wordt gepleit ervoor te zorgen dat de projecten die gefinancierd worden duidelijk aantoonbare resultaten beschrijven.

De doelstelling wordt door veel geïnterviewden, met name vanuit de projecten, ook vaak als heel breed omschreven. Te breed vinden sommigen, omdat niet altijd duidelijk is wat het Fonds nastreeft. Het Fonds profileert zich niet nadrukkelijk genoeg. Door anderen wordt deze brede invulling juist als heel positief ervaren, omdat het daardoor niet nodig is om zaken "in hokjes te duwen".

Emancipatie wordt ook als doelstelling genoemd. Aandacht zou zowel gericht moeten zijn op emancipatie van etnische groepen, maar ook op vrouwen.

Er moet specifieke aandacht voor vrouwen blijven - er is volgens een beoordelingscommissielid een relatie tussen het afschaffen van het speerpuntbeleid en de aandacht van het bedrijfsleven voor vrouwen.

Vrouwen moeten echter nog alert blijven. Door het abrupt afbreken door de gemeente van emancipatie als speerpunt van het beleid komen weer negatieve aspecten naar boven.

Verder worden nog genoemd: het bevorderen van leefbaarheid in buurten, methodiekontwikkeling en methodiekvernieuwing gericht op nieuwe relaties.

Over de relatie met het gemeentelijk beleid

De gemeente is verantwoordelijk om diverse paden te bewandelen om doelgroepen te bereiken, of om haar doelstellingen te realiseren. De samenstelling van de bevolking legitimeert zelfs het bestaan van een Fonds Sociale Integratie, vindt een lid van de beoordelingscommissie.

Een ander lid van de beoordelingscommissie constateert dat de doelstellingen van het Fonds parallel lopen met de beleidsdoelen van de gemeente.

De sturing van het reguliere beleid werkt door, omdat aanvragen met name binnen komen op die beleidsthema's. Gemeentelijk beleid en het Fonds zijn niet los te zien.

Het Fonds moet er met name ook zijn om de sociale infrastructuur te versterken en moet aansluiten bij beleidsvoornemens van onder andere de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling. Het Fonds kan juist vernieuwingsimpulsen aan dit beleid geven, vindt een ambtenaar.

Vanuit de projecten wordt het Fonds ook een duidelijk signalerende rol toebedeeld. Uit de aanvragen die bij het Fonds binnenkomen en vervolgens succesvol zijn, zijn signalen af te leiden met betrekking tot wat er leeft in de stad en waar mensen zich voor willen inzetten. Het is wel van belang dat deze signalen een duidelijke plek krijgen naar de politiek toe, vinden zij.

Projecten die bij het Fonds worden ingediend bevinden zich vaak op het raakvlak van twee of meerdere beleidssectoren. De ambtelijke ondersteuners van het Fonds merken dat geen van de diensten zich verantwoordelijk voelt voor betreffende projecten en zo komen zij ook via de diensten bij het Fonds terecht. Vanuit het Fonds wordt meestal voorgesteld zo'n project te cofinancieren.

Hoewel iedereen het erover eens lijkt te zijn dat het Fonds niet bedoeld is als lapmiddel voor tekorten op de begroting van diensten of instellingen is het geld daar toch een aantal keer voor gebruikt, erkent ook een politiek betrokkene. Een van de leden van beoordelingscommissie geeft aan dat dit met name voorkwam in de beginperiode, omdat de gemeente in die tijd bezuinigde op welzijn.

Onder politieke druk werden ooit aanvragen vanuit de diensten gehonoreerd. Het college kan daarentegen ook een corrigerende rol vervullen door positief te beslissen over projecten die een negatief advies kregen. Dit komt niet erg vaak voor. Dit getuigt van een heldere werkstructuur aldus een beoordelingscommissielid.

Grotere organisaties hebben een eigen verantwoordelijkheid in vernieuwing en zouden daar een eigen budget voor moeten hebben, vinden ambtenaren. Ze zouden daarbij niet afhankelijk moeten zijn van een fonds zoals dit. Een van de projectbetrokkenen daarentegen vindt dat het Fonds er ook is voor productvernieuwing van bestaande organisaties. Eerst moeten instellingen de mogelijkheid krijgen om te bewijzen dat een nieuwe aanpak werkt. Daarvoor moet je gebruik kunnen maken van het Fonds. Vervolgens kan, bij gebleken succes, de nieuwe aanpak worden opgenomen in reguliere subsidiëring.

Bij vertegenwoordigers van minderhedengroeperingen bestaat de indruk dat allochtonenprojecten te vanzelfsprekend naar het Fonds worden verwezen. Het Fonds moet niet een excuus zijn om iets regulier niet te doen. Het Fonds financiert soms projecten die regulier zouden moeten worden gefinancierd. Hier kan nauwkeuriger naar gekeken worden, aldus een lid van de beoordelingscommissie: wat wordt gefinancierd door het Fonds en wat is een reguliere taak van een van de diensten. Ook andere (incidentele) geldstromen moeten hierin worden meegenomen, bijvoorbeeld geld van het grote stedenbeleid, dat in toenemende mate kan worden ingezet op

sociale vraagstukken. Tevens is uit de gesprekken gebleken dat niet voor iedereen duidelijk is hoe het budget van het Fonds zich verhoudt tot bijvoorbeeld het leefbaarheidbudget en het budget voor bewonersondersteuning. Met welk idee moet je welk budget aanspreken?

Een belangrijk knelpunt vormt de continuering van projecten. Na de projectperiode die gefinancierd is door het Fonds, is de inbedding vaak lastig. Ambtenaren zijn van mening dat beter in de gaten moet worden gehouden of continuering in de reguliere dienst of instelling mogelijk is. Anderen (beoordelingscommissie) vinden dat naar aanleiding van projecten die bij het Fonds binnenkomen, wel degelijk signalen naar de gemeente gaan om bepaalde projecten in regulier beleid op te nemen.

De implementatie van succesvolle projecten is een verantwoordelijkheid van de gemeente, niet van de uitvoerders, zoals de wijkwelzijnsorganisaties. Die hebben daarvoor geen mandaat van de gemeente.

Wel wordt door een van de projectbetrokkenen gesignaleerd dat de huidige beheerder van het Fonds meer aandacht heeft gevraagd om dit mee te nemen in de offertebesprekingen tussen instellingen en diensten.

Een van de projectbetrokkenen vindt zelfs dat dit flexibele budget, andere budgetten minder flexibel maakt.

Voor projecten die een incidenteel karakter hebben speelt dit knelpunt uiteraard nauwelijks. Met name deze projecten geven aan dat het Fonds vooral aanvullend werkt.

Een groot voordeel dat aan dit Fonds wordt toegeschreven, vergeleken met reguliere subsidiering, is dat het Fonds een flexibel budget is en dat op korte termijn een beslissing kan worden verwacht.

Over de relatie met de Utrechtse samenleving

Met name de leden van de beoordelingscommissie en vertegenwoordigers van minderhedenorganisaties hebben hierover hun gedachten laten gaan.

Een bestuurder geeft aan dat het Fonds voornamelijk "ruimte" moet scheppen voor initiatieven uit de stad.

Daar zijn al bij al aardige initiatieven uit voortgekomen, maar teveel vanuit instellingen en diensten geëntameerd.

Het Fonds wordt gezien als een ondersteuning van het leven van mensen in buurten. Het maakt projecten mogelijk waaruit blijkt dat je trots bent of wordt op je buurt. Als een voorbeeld daarvan noemt een van de leden van de beoordelingscommissie het Kookboek van Lombok. Een ander lid zegt dat het Fonds zich goed inzet voor bepaalde doelgroepen zoals jongeren en ouderen en voor diversiteit. Het Fonds kan daarentegen ook wat meer ingezet worden voor ouderen. De afgelopen 1,5 jaar is er veel voor de daklozen en thuislozen gebeurd en voor leefbaarheid en sociale cohesie.

In de wijken valt het een en ander te repareren. Vanuit de betrokkenheid en participatie van de bevolking komen de doelstellingen van het Fonds tot zijn recht. Het Fonds zet geld in in de richting waarin Utrecht zich beweegt.

Het Fonds zet zich in om integratie zichtbaar te maken in de samenleving door middel van het financieren van de projecten – het gaat om het samenwerken van de verschillende groepen. Minderhedenorganisaties merken dat vrijwilligers door de mogelijkheden van het Fonds nog actiever worden. Het creëert goede randvoorwaarden en is duidelijk een stimulans voor initiatieven op kleine schaal. Het Fonds heeft positieve neveneffecten, constateren zij.

Vanuit de beoordelingscommissie wordt geconstateerd dat het draagvlak in de samenleving voor het Fonds groot is. Dit leidt men onder andere af uit het feit dat steeds meer mensen een verzoek tot subsidie indienen.

De projectbetrokkenen hebben in de meeste gevallen geen uitgesproken mening over hoe het Fonds zich verhoudt tot de Utrechtse samenleving. Ze vinden wel dat de experimenten die het Fonds mogelijk maakt, beweging op gang brengen. En ook dat projecten kunnen leiden tot verdere activiteiten.

Over vernieuwing

Een van de belangrijkste doelstellingen van het Fonds, door het Fonds zelf geformuleerd, maar ook vaak genoemd in de gesprekken zoals hierboven bleek, is vernieuwing. Maar hoe vernieu-

wend is het Fonds, wat houdt die vernieuwing in, wanneer is iets vernieuwend en is vernieuwing wel altijd belangrijk of noodzakelijk?

Voor een politiek betrokkene is het vernieuwende aan het Fonds dat het gemeentebestuur op deze manier dicht bij de samenleving staat en dat snelle besluitvorming mogelijk is. Ambtenaren vinden vernieuwend dat het Fonds voor iedereen beschikbaar is. Andere vernieuwende elementen: Het mogelijk maken van experimenten: het vernieuwende is dat je dingen kan neerzetten die zich nog niet bewezen hebben (projectbetrokkenen), de samenstelling van de beoordelingscommissie (projectbetrokkenen).

Het geeft een stuwing aan energie: financiën zijn een stimulans om mensen over een drempel heen te helpen. De gemeentelijke overheid manifesteert zich met dit Fonds pro-actief tegenover mensen. Het Fonds werkt zo voorwaardenscheppend.

Het nieuwe aan het Fonds is verder dat het, anders dan reguliere subsidies (zoals voor muziekscholen, bewonerscommissies, allochtone instellingen, muziekkorpsen), het creatieve in mensen aanboort, vindt een lid van de beoordelingscommissie.

Problematieken worden tegemoet getreden met creatieve aanpakken, maar ook genereert het Fonds nieuwe ideeën naar ambtenaren toe. Het Fonds heeft een grote impact op de interne organisatie van de gemeente.

Vernieuwend is ook het niet verkokerd kijken naar projectaanvragen, wat een probleem oplevert wanneer een project regulier moet worden, want dan neemt niemand de verantwoordelijkheid voor betaling.

Vernieuwing houdt voor weer een andere betrokkene een aantal zaken in:

Vernieuwing houdt in: nog nooit vertoond, nieuw voor de stad Utrecht of nieuw voor een wijk. Vernieuwend is een project wanneer een divers aantal partijen met elkaar heeft nagedacht over wat ze willen bereiken. Dat is integraal werken. Met integraal werken kun je een cultuuromslag bereiken.

Dit streven naar gezamenlijkheid wordt door veel geïnterviewden gezien als vernieuwing.

Het belang van vernieuwing wordt tegelijkertijd ook gerelativeerd. Een van de bestuurders, maar met name de projectbetrokken brengen dat ter sprake. Vernieuwing wordt niet altijd nodig geacht. Een project of aanpak hoeft niet helemaal nieuw te zijn, maar het moet wel een bepaalde mate van oorspronkelijkheid hebben. Het belangrijkste is toch immers dat er een behoefte

bestaat? Is nieuw altijd beter? Wie bepaalt of iets vernieuwend is? Het is misschien niet nieuw, maar wel nodig. Het kan ook heel stimulerend zijn om jaarlijkse activiteiten te organiseren, maar dat is dan niet vernieuwend. Dat wordt door een projectbetrokkene wel betreurd:

De meest opvallende verandering is dat jaarlijks terugkerende activiteiten niet meer gefinancierd worden. Het is juist heel goed dat er een groep bewoners is die jaarlijks iets organiseert, waar al lange tijd naar uit gekeken wordt. Als dit de derde keer niet meer gefinancierd wordt, valt meteen die hele groep uit elkaar.

Een aantal projecten gaf expliciet te kennen dat het Fonds niet voorbehouden moet zijn aan nieuwe initiatieven. Het zou ook aangewend moeten worden om een extra invulling of accent aan een bestaand initiatief te geven. Daarnaast is het voor de continuïteit van het Fonds niet goed dat ze zich iedere vier jaar op iets anders richten, zoals in de landelijke politiek wel gebeurt. Ze zouden zich goed moeten oriënteren op wat in Utrecht speelt.

Sommigen zijn van mening dat het Fonds, om beter te weten wat er speelt in de samenleving, meer gericht het veld in moet, op zoek moet gaan naar projecten die iets uitdragen. Het Fonds moet ook aandacht hebben voor behoeften die er leven in de stad, naast het stimuleren van vernieuwing moet meer gekeken worden naar wat nodig is.

Gehonoreerde en uitgevoerde projecten:

167: Nederlands Filmfestival: Project 'Nederlandse jeugdfilm en Filmeducatie', f 24.000.

168: Wijkbureau Noordoost: Project 'Kinder- en jeugdparticipatie Griffpark', f 46.600.

169: Stichting Welzijn West: Project 'Reminiscence', f 24.700.

170: Werkgroep de rafelrand en de Tussenvoorziening: 'Maatjesproject', f 55.000.

171: Werkgroep de rafelrand en de Wegwijswinkel: 'Vriendendienst', f 55.000.

174: Stichting Welzijn Oost: Programma 'Buurtbeheer Pleinzaak', f 25.000.

176: Meidencentrum Tumane: Toneelproject Meiden uit Lombok, f 10.700.

169 Reminiscence: Multicultureel delen van het verleden

Bewoners van Lombok weten vaak weinig van de geschiedenis van hun burens. Het project Reminiscence brengt het culturele verleden van de bewoners van de buurt in kaart. Nederlandse, Turkse en Marokkaanse bewoners zijn actief bij het project betrokken. Het resultaat van het project is dat er meer sociale samenhang in de wijk komt en de wijk leefbaarder wordt; negatieve beeldvorming van verschillende groepen wijkbewoners over elkaar vermindert; en dat er meer begrip ontstaat voor elkaars leefwereld.

Het project is gestart in 1997. Elke van de drie groepen volgt de drie 'stappen' van het reminiscentieproces: ontsluiting, vertolking en verspreiding. De eerste fase is inmiddels afgerond. Er is een methodiek ontwikkeld om herinneringen 'productief' en tastbaar te maken. Bewoners hebben hun geschiedenis vastgelegd in de vorm van geluidsbanden, een tentoonstelling van foto's en voorwerpen. Verder is er een boekje gemaakt over de tweede Wereldoorlog, de bevrijding en het opgroeien in Lombok en Transvaal, en de video 'Dat gevoel van vrijheid'. De deelnemers sluiten deze fase af met het maken van herinneringsdozen die zij via de scholen met kinderen bespreken. In 1999 zijn een Turkse en Marokkaanse groep gestart die werken volgens dezelfde methodiek maar met eigen thema's. Veel sneller dan gepland zijn er interculturele uitwisselingsbijeenkomsten georganiseerd met de drie verschillende groepen. Gedeeld zijn de ervaringen in de afzonderlijke groepen en de optelsom van de individuele levensgeschiedenissen zoals die binnen de groepen vorm gekregen hebben.

Het Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn (NIZW) werkt mee aan de methodiekontwikkeling en maakt een landelijk toepasbare handleiding.

Subsidiebedrag 1998: f 24.700,- 1999: f 170.000,-

Informatie: Stichting Oud Lombok e.o., de heer J. Bloemkolk, telefoon 293 45 82

Gehonoreerde en uitgevoerde projecten:

- 177: Buurthuis De Sjuut, in samenwerking met Stut: Theaterproject 'De zeven steegjes', *f* 25.000.
- 178: Commissie Sint Maarten 1997: Manifestatie 'De mantel van Maarten', *f* 2.000.
- 179: Vrouwengroep Pniëlkerk: Taalproject 'Oudkomers in Utrecht-West', *f* 54.000.
- 180: Komitee Utrecht Tegen Racisme en Fascisme KURF: 'Geef racisme geen stem, voor een multiculturele samenleving', *f* 12.551.
- 182: Wijkbureau Overvecht: Video 'Van kinderschouw tot kinderraad', *f* 4.000.
- 183: Interprovinciale Projectgroep IP (voorheen Pro Femina): Miep/Jopie: Toekomst in eigen hand & de Uitdaging, *f* 20.000.
- 184: Rijksuniversiteit Utrecht: Pluriformiteit in taal en cultuur; een onderzoek, *f* 75.000.
- 185: FORUM: Onderzoek deelname allochtonen aan gemeenteraadsverkiezingen, *f* 5.000.
- 186: Planet jr. Productions/Utrechts Centrum voor de kunsten: Kunstrijkdag 1998, *f* 6.500.
- 189: Theater Mandarijn: Straatleven - een dakloze vertelproject, *f* 25.000.
- 190: Planet jr. Productions: Wereld Kinderfestival, *f* 30.000.
- 191: Multicultureel Emancipatie Centrum MEC: Internationale Vrouwendag 1998 'Vrouwen en creativiteit', *f* 8.250.
- 192: Al Alman: Sportactiviteiten voor Islamitische meisjes/vrouwen, *f* 2.187.
- 193: Stichting Perspecta: Vakantiepas 1998, *f* 57.000.
- 194: Toneelgroep Utrecht: Theaterproductie 'Vluchtelingen', *f* 25.000.
- 195: RASA: Cultuur uit vluchtelingenlanden, *f* 30.000.
- 196: Stichting Oud Lombok: Ontwikkeling Volksbuurtmuseum Oud Lombok, *f* 70.000.
- 197: Thuislozenteam: Maatjesproject ten behoeve van thuisloze jongeren, *f* 20.000.
- 199: Gemeente Bibliotheek Utrecht: Projectplan Multiculturele Informatiebibliotheek, *f* 97.500.
- 200: Stade: Verlenging project seniorenvoorlichters, *f* 99.000.
- 202: Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling: Project Dagindeling Utrecht, *f* 35.525.
- 204: Adviesraden Minderheden: Training, verbetering van communicatie en flexibele ondersteuning t.b.v. adviesraden minderheden, *f* 117.000.
- 205: Stichting Gijs Hendriks Band: Jazz around the Corner, *f* 3.500.

Hoofdstuk 5

De criteria en de procedures die het Fonds hanteert

De vragen

Welke criteria zijn formeel benoemd en wat verstaat eenieder daaronder?

Hoe worden de criteria toegepast door de beoordelingscommissie?
Is dat in de adviezen aan de gemeenteraad terug te zien?

En zijn die criteria ook herkenbaar in de uitgevoerde projecten?

Moeten de criteria helderder?

Moeten ze scherper bewaakt worden?

Moeten ze verschillend toegepast worden voor verschillende groepen of type projecten?

De feiten

De procedure

- Wanneer een aanvraag binnenkomt, dan gaat deze voor advies naar ambtenaren uit de verschillende sectoren.
- De beoordelingscommissie komt een keer in de zes weken bij elkaar en behandelt alle aanvragen (met of zonder ambtelijk advies) die tot uiterlijk 10 dagen voor de bijeenkomst zijn binnengekomen. De ambtelijk secretaris bereidt de projectdossiers voor.
- In principe spreekt de commissie gelijk een oordeel uit.
- De aanvrager kan bij de ambtelijk secretaris telefonisch informeren over het advies van de beoordelingscommissie.
- Soms heeft de commissie vragen, meestal op punten als samenhangende aanpak, samenwerking, integratie. Dan wordt een project aangehouden tot de volgende bijeenkomst.

- Besluitvorming door het college van B&W kan dan nog 1 maand duren en daar is het meestal een hamerstuk. De wethouder wijkt in principe niet af van een positief advies van de beoordelingscommissie. Van een negatief advies wordt soms wel afgeweken.
- In principe zou er tussen indienen van een aanvraag en toekenning of afwijzing slechts tussen de 3 en 4 maanden mogen verlopen.

De criteria

Doel van het Fonds is de sociale integratie van Utrechters te bevorderen. Specifieke thema's zijn de multiculturele stad, de kwaliteit van de woonomgeving, de toegankelijkheid van voorzieningen en de maatschappelijke participatie. Bovenstaande vormt het eerste toetsingscriterium van de beoordelingscommissie. Bij de samenstelling van deze externe beoordelingscommissie is gelet op kennis, deskundigheid en netwerk van de deelnemers tav één van de onderwerpen die in het sociale vernieuwings- en minderhedenbeleid centraal staan. De leden van de commissie zijn werkzaam op één van de thema's die in het Tweejaarsplan zijn genoemd: leefbaarheid, werkgelegenheid, ondernemers, nieuwkomers en jeugd. Om een goede afstemming met bestaande projecten en organisaties te waarborgen worden subsidieaanvragen voorgelegd aan collega's van betrokken wijken (wijkgerichte afstemming) of beleidsvelden (inhoudelijke afstemming). In de praktijk betekent dit sectoroverstijgend overleg met de diensten Maatschappelijke Ontwikkeling (DMO) – waarvan onder andere deel uitmaken de afdelingen Welzijnszaken, Onderwijs, Culturele Zaken, Sport en Recreatie -, Wijkbeheer en Stadsvernieuwing (DWS), Stadsbeheer en Stadsontwikkeling (DSB).

In opzet en uitvoering moeten de projecten aan de al eerder genoemde criteria voldoen. De criteria zijn echter aangescherpt:

- Het project moet aansluiten bij een vraag van Utrechters: bewoners zijn ook betrokken bij de planontwikkeling en uitvoering;
- Het project is actiegericht en heeft een duidelijk resultaat;
- De aanpak of het resultaat is nieuw voor Utrecht;
- Het project is wijkgericht. Bij een stedelijke aanpak geeft de aanvrager aan wat de meerwaarde hiervan is en hoe de communicatie naar de wijken gaat plaatsvinden;
- De maximale duur van de projectfinanciering is drie jaar;
- Voortzetting van het project is, bij gebleken succes, gegarandeerd. Dit kan in de vorm van een tastbaar projectresultaat wat bruikbaar is voor anderen of door inbedding van de activiteiten in het reguliere takenpakket c.q. budget van een organisatie.

In het Raadsbesluit (14 januari 2000) is nog een aantal extra criteria toegevoegd:

- Het project levert een bijdrage aan de multiculturele samenleving. De betrokken (etnische) groepen zijn initiatiefnemer of steunen het project. Bij voorkeur hebben ze een actieve inbreng in het project;
- Het project heeft betrekking op meerdere terreinen, bijvoorbeeld een project van een school dat werkgelegenheid stimuleert voor gehandicapte jongeren in de wijk;
- Om de samenwerking te stimuleren en het draagvlak van projecten te verbreden moet in principe sprake zijn van cofinanciering, naast de bijdrage uit het fonds.

(Zie ook: Fonds Sociale Integratie, Jaaroverzicht 1999)

Wijkgerichtheid en samenwerking

Op deze twee belangrijke criteria kon ook informatie uit de projectdossiers gehaald worden. Van alle projecten is bekeken of zij zich op de wijk richten of een meer stedelijk bereik hebben. Stedelijke projecten kunnen zich natuurlijk ook op de wijk richten, of in ieder geval de uitvoering in de wijk hebben. Sommige projecten hebben dus zowel op een wijk (of meerdere wijken) als op "stedelijk" gescoord. Het jaar van aanvraag afgezet tegen het bereik op stedelijk of wijkniveau van de projecten toont over de jaren heen een stabiel beeld. Wanneer de totalen in ogen-schouw worden genomen blijkt dat de projecten in bijna 70% van de gevallen een stedelijk bereik hebben. De wijken waarop gedurende de gehele periode de aangevraagde projecten zich het vaakst op richtten waren 'Lombok, Leidseweg', 'Zuilen-west' en 'Zuilen-noord/oost' en 'Kaaleneiland'.

Samenwerking wordt wel in vele gevallen nagestreefd (circa 60%). Voor de projecten uit de steekproef is ook gekeken of dat in de praktijk gerealiseerd werd. Veel van de projecten hebben inderdaad samengewerkt met andere organisaties in het kader van het project. Soms was het lastig om goed boven tafel te krijgen of deze samenwerking concreet het project betrof of dat er meer reguliere contacten waren met de betreffende andere partij. Het beeld dat uit het screenen van alle projectaanvragen naar voren kwam, namelijk dat de meeste samenwerkingspartners uit de sfeer van 'welzijn' afkomstig zijn, wordt tijdens de gesprekken bevestigd. Scholen, ouder-commissies, wijkbureaus, welzijnsorganisaties (opbouwwerk en buurthuis) en zorginstellingen worden als samenwerkingspartner genoemd.

Adviezen

Als toets voor de meningen van geïnterviewden over het hanteren van de criteria, is voor de projecten uit de steekproef ook nagegaan welke argumenten in de adviezen aan het college zijn opgenomen.

Voor de projecten waarover positief geadviseerd wordt, kunnen de expliciet gehanteerde argumenten in drie groepen ondergebracht worden. Tussen haakjes telkens het aantal keren dat dit argument genoemd wordt. Bij de meeste projecten wordt meer dan één argument genoemd.

1. Doelstellingen

- De maatschappelijke doelstelling is interessant, sluit aan bij doelstellingen van het Fonds (4 keer)

2. Inhoud en aanpak

- De aanpak is vernieuwend, methodieontwikkeling interessant (6 keer)
- Levert een bijdrage aan integratie, aan contact tussen groepen (2 keer)
- Intercultureel project (3 keer)
- Project van onderop, directe betrokkenheid van burgers (3 keer)
- Project gericht op jongeren, kinderen (1 keer)

3. Randvoorwaarden

- Continuïteit, inbedding, overdracht zijn geregeld (2 keer)
- Samenwerking is ingebouwd (1 keer)
- Cofinanciering is geregeld (1 keer)
- Resultaten worden zo vastgelegd dat ze breed beschikbaar zijn (1 keer)

In een aantal gevallen verbindt de beoordelingscommissie een bijkomende voorwaarde aan de toekenning:

- Participatie van de doelgroep (1 keer)
- Het uitzicht op resultaat verbeteren (1 keer)
- Samenwerking zoeken op wijkniveau (1 keer)
- Cofinanciering zoeken (3 keer)
- Voor de toekomst ander (reguliere) financiering zoeken (3 keer).

Ook interessant zijn natuurlijk de argumenten die voor afwijzing zijn gebruikt:

- Een vergelijkbaar project werd eerder gehonoreerd en zou structureel ingebed worden, dat is niet gelukt; er zijn geen aanwijzingen dat dit nu wel zou kunnen (1 keer)
- Methodiek- en werkontwikkeling zijn reguliere taak van aanvrager (1 keer)
- Twijfel over financiële haalbaarheid (soort startend bedrijf?) (1 keer)
- Geen continuïteit geregeld (1 keer)
- Geen cofinanciering (1 keer)
- Niet vernieuwend (1 keer)
- Te weinig Utrechts (1 keer)
- Mist concrete doelstelling en uitwerking (1 keer)
- Eerder iets voor andere financiers (2 keer)

De verantwoordingseisen

De eisen van het Fonds zijn de afgelopen jaren gedetailleerder geworden. Er wordt gevraagd om:

- een financiële verantwoording;
- een inhoudelijk verslag;
- een zelfevaluatie van de opbrengsten: producten, resultaten en (maatschappelijke) impact.

De beoordelingscommissie

Een centrale rol in het geheel van het Fonds is weggelegd voor de beoordelingscommissie. Deze was vroeger samengesteld uit ambtenaren uit de sectoren die voor de sociale vernieuwing relevant waren: werkgelegenheid, wonen, jeugd, welzijn, onderwijs. Later is de commissie samengesteld uit onafhankelijke deskundigen.

De meningen

Hoe ziet de procedure eruit en is men daar tevreden mee? Zijn de selectiecriteria duidelijk? Welke criteria geven de doorslag bij de beoordeling? Welke verantwoordingseisen stelt het Fonds? Over deze vragen, bekeken vanuit de leden van de beoordelingscommissie, de sleutelfiguren, aanvragers en uitvoerders van projecten, gaat het hier.

De procedure

De sleutelpersonen uit ambtelijke kring en de leden van de beoordelingscommissie zijn tevreden over de gevolgde procedure. Zij vinden met name de transparantie voor en de terugkoppeling naar de aanvragers de afgelopen jaren sterk verbeterd.

Ook bij de respondenten van de voor dit onderzoek geselecteerde projecten zijn de meningen over de procedure overwegend positief. Men vergelijkt nogal eens met andere fondsen of met reguliere subsidiekanalen en dan valt op dat bij het Fonds Sociale Integratie de administratieve ondersteuning beter is. Het ambtelijk secretariaat wordt gevoeld als pleitbezorger en adviseur. Zij kennen het werkveld, vult een andere respondent hierop aan. Ook de doorlooptijd vindt men best meevallen. Iemand zegt de vrijheid te waarderen om in eigen bewoordingen een aanvraag te formuleren.

Een viertal minder positieve geluiden gaan over de te lange doorlooptijd van de procedure, en over de bijkomende informatie die gevraagd werd, in verhouding tot de relatief geringe omvang van de betreffende projecten. Het gaat hier weliswaar niet om de meest recente projecten, maar in een geval ook niet om oud project. De efficiënte procedure, zoals eerder beschreven werkt dus blijikbaar niet steeds perfect.

Eigenlijk komt uit de commentaren slechts één verzuchting naar voren: het traject moet vooral niet te lang duren, zeker vrijwilligers hebben een beperkte adem.

Een groot knelpunt doet zich met name voor in de periode dat men op een beslissing wacht. De onzekerheid van het rondmaken van de begroting, kan het wel of niet doorgaan, veroorzaakt behoorlijke spanning en vergt het een en ander van bewoners die zich inzetten. Het kan cruciaal zijn, bewoners haken af als lange tijd onzekerheid bestaat.

De criteria

Kunnen de projecten uit de voeten met de criteria van het Fonds. Vinden zij deze duidelijk genoeg? De meerderheid van de ondervraagde projectbetrokkenen vindt van wel. Enerzijds staan de criteria duidelijk in de folder, bovendien geven de ambtenaren ook heldere aanwijzingen en suggesties.

In een aantal gevallen is het zo dat de basisidee voor een project aan de hand van de criteria van het Fonds is herschreven. Tegelijk geven de betrokkenen aan dat zulks niet betekent dat het eigen idee daarvoor geweld aangedaan moest worden. In enkele gevallen was een standaard aanvraag gemaakt voor diverse fondsen. Blijkbaar sloot die goed aan bij de criteria van dit Fonds.

Vanuit een viertal projecten komen negatieve opmerkingen over de bekendheid van de criteria. In al deze gevallen is de initiële aanvraag binnen de gemeente (soms zonder vooroverleg met de betrokkenen, zegt men) doorgeschoven naar het Fonds.

In ongeveer de helft van de ondervraagde projecten hebben de aanvragers weinig of geen zicht op de criteria die voor hun project de doorslag voor toekenning of afwijzing hebben gegeven. Zij geven dan ook aan dat de terugkoppeling te wensen overlaat.

Voor zover doorslaggevende criteria wel bekend waren betreft het:

- Bij toegekende projecten met name interculturaliteit en participatie, vaak in relatie tot cultuur of (pedagogische) methodiekontwikkeling;
- Bij afwijzing het gebrek aan vernieuwing of het feit dat een te hoog bedrag werd gevraagd in combinatie met herhaling van het project.

In een enkel geval waren de aanvragers het zo grondig oneens met het oordeel van de beoordelingscommissie, dat zij via de politieke weg alsnog de honorering van de projectaanvraag hebben bepleit. En zij zijn daar ook in geslaagd.

De verantwoordingsisen

Niemand betwist in principe de verantwoordingsisen. Bovendien zegt men de inhoudelijke belangstelling van het Fonds (de ambtelijke ondersteuning) bijzonder te waarderen.

Een aantal geïnterviewden heeft het er anderzijds moeilijk mee dat geen onderscheid wordt gemaakt tussen grote en kleine projecten en tussen grote en kleine organisaties. Voor kleine projecten of organisaties is de "papierwinkel" die met de verantwoording gepaard gaat een (te) zware belasting.

Waar moet de verantwoording op gericht zijn? Een respondent verwijst naar het feit dat de nadruk bij de inhoudelijke verantwoording door het Fonds werd gelegd op de geleverde inspanning en de kwaliteit daarvan, en minder op het feitelijke resultaat. Hij vindt dat ook terecht omdat het hier ging om een experiment.

Andere opmerkingen slaan op het probleem van het meten van resultaten van sociale interventies. Dat is een algemeen probleem dat, voor zover oplosbaar, vraagt om de inzet van veel extra energie. Voor kleine organisaties en voor ad hoc projecten zoals een theaterstuk ligt dat zeer moeilijk.

De verantwoording moet op bijna wetenschappelijk niveau. Dat is teveel gevraagd van een kleine organisatie. Er wordt altijd een artistieke evaluatie gemaakt en een financiële verantwoording gegeven, maar het Fonds vroeg (voor een ander toneelstuk) ook bij de doelgroep na te gaan wat ze ervan vonden en het effect van de voorstelling op houding en gedrag ten aanzien van pesten.

Een laatste opmerking betreft de indruk dat met de projectverslagen en met de resultaten van de evaluaties (te) weinig wordt gedaan. De resultaten van projecten die door het Fonds gefinancierd werden verdienen het om veel breder bekend gemaakt te worden. Misschien moet daar ook bij de criteria meer aandacht aan gegeven worden, zegt men.

Elk project zou een resultaat of product moeten opleveren waar iedereen kennis van kan nemen: een methode, een projectbeschrijving, een video, ...

Het Fonds moet zodanige verantwoording vragen dat de producten en opbrengsten centraal opgeslagen kunnen worden en het zou die dan ook actief beschikbaar moeten stellen.

De beoordelingscommissie

Met name aan sleutelfiguren uit het ambtelijk apparaat, uit maatschappelijke organisaties, aan commissieleden zelf en aan de politiek verantwoordelijken is gevraagd om hun mening te geven over:

- de huidige en de gewenste samenstelling van de commissie;
- het verloop van de beoordeling.

Aan de leden van de commissie is gevraagd naar hun motivatie en voor de projecten uit de steekproef is ook gekeken hoe de adviezen van de commissie er feitelijk uitzien.

Samenstelling

Uit de antwoorden vallen volgende criteria voor samenstelling van de commissie af te leiden:

- Alle sectoren die relevant zijn voor het Fonds moeten qua expertise vertegenwoordigd zijn;
- De commissie moet in staat zijn om "onbevangen" op projecten te reageren;
- De commissie mag niet te groot zijn;
- De leden van de commissie moeten "een brede blik" hebben en zicht op integraliteit;
- De leden moeten de Utrechtse samenleving goed kennen (er middenin staan, er een afspiegeling van zijn, affiniteit met de straat hebben);
- De leden moeten deskundig zijn (objectief en neutraal kunnen oordelen);
- Evenwichtige samenstelling is van belang: oud/jong, man/vrouw, allochtoon/autochtoon, professional/niet-professional;
- Multiculturele samenstelling is belangrijk;
- De leden moeten boven het eigen belang kunnen staan.

Al bij al zijn het enkele eenvoudige criteria, waarvan sommige om een afweging vragen en/of om een zorgvuldige keuze:

- Tussen deskundigheid en een brede blik;
- Tussen zoveel mogelijk sectoren vertegenwoordigen en niet te uitgebreid, of in staat zijn "onbevangen" te reageren;
- Tussen een afspiegeling van de Utrechtse samenleving en boven het eigen belang staan.

Over het algemeen zijn de geïnterviewden zeer te spreken over de samenstelling van de commissie.

De leden kennen de sector Onderwijs, zij hebben zicht op hoe het zit in de buurten met cohesie, zicht op de samenwerkingsverbanden tussen organisaties, er zit een ondernemer in, iemand met kennis van problemen van nieuwkomers, jeugdproblematiek en emancipatie.

Een enkele geïnterviewde betreurt het dat er ook mensen in de commissie zitten die niet in Utrecht wonen of werken. Een ander merkt op dat er te weinig mensen in zitten met voldoende

affiniteit voor de straat. En een derde zegt dat sommigen teveel oordelen vanuit een beperkte subcultuur of gedachtegoed.

Uit de motivatie van de commissieleden valt het nodige af te leiden over de prioriteiten die van de commissie als geheel verwacht kunnen worden. Een greep:

Ik vond het belangrijk dat burgers en buurten door met een initiatief te komen trots op zichzelf worden;

Het vergroten van de leefbaarheid door initiatieven van burgers, waar het Fonds ook toe opriep, sloot goed aan op de betrokkenheid van corporaties bij verhuurbaarheid, leefbaarheid, overlast, ...

Het is belangrijk om projecten die niet vallen onder de reguliere subsidies een kans te geven: en dan groepen erbij te betrekken;

Ik neem ook deel vanuit sociale bevlogenheid. Ik ben betrokken bij de sociale ontwikkelingen in Utrecht en vind dat de overheid financiële instrumenten ter beschikking moet hebben om te kunnen sturen door in de ontwikkelingen van onderaf en vanuit de bevolking een rol te spelen;

Ik ben van mening dat vluchtelingen ondervertegenwoordigd zijn in diverse gremia. Iedereen wordt namelijk als allochtoon benaderd. De overheid heeft sinds een aantal jaar het doelgroepenbeleid afgeschaft waardoor vluchtelingen en allochtonen over een kam geschoren worden;

Ik ben al lang woonachtig in Utrecht en voel de behoefte om groepen die niet regulier op de hoogte zijn van dit soort fondsen te steunen;

Omdat hij graag wil meewerken aan het creëren van maatschappelijke randvoorwaarden voor initiatieven van burgers;

Ik vind het integreren van verschillende disciplines, het werken met integrale kennisvelden boeiend.

En commissieleden zeggen natuurlijk ook wat over hoe zij hun missie zien, door aan te geven waarom zij denken dat zij in de commissie gevraagd zijn of waarom zij zichzelf daarvoor geschikt achten:

In de eerste plaats zeggen de leden te zijn gevraagd omwille van hun al of niet betaalde functie: zij zijn ondernemer, werken bij een corporatie, zij zijn consulent emancipatie en jeugdproblematiek, voorzitter van een bewonerscommissie (met een brede multiculturele samenstelling), lid van het migrantenvrouwenoverleg, actief in diverse vrijwilligersorganisaties, ... Maar er is vaak meer: het feit dat ze goed zicht hebben op groepen die niet onmiddellijk in het vizier komen als er subsidie verdeeld moet worden; of dat ze tot een etnische groep behoren of zelf vluchteling zijn is naar eigen zeggen "mooi meegenomen"; de persoonlijke betrokkenheid, als vrijwilliger (degene die in het vrijwilligerswerk zit brengt een goed netwerk mee dat ook gebruikt kan worden om een oordeel te geven) of als voormalig gemeenteraadslid, wordt niet alleen als eigen motivatie genoemd, maar speelt volgens enkele respondenten ook bij de keuze door de gemeente een rol.

Suggesties die in verband met de samenstelling van de commissie gedaan worden:

- Inhoudelijke deskundigheid met betrekking tot cultuur inbrengen in de beoordelingscommissie;
- Naar buiten toe duidelijker maken dat de beoordelingscommissie autonoom is en met externe deskundigen werkt, dat ambtenaren alleen een ondersteunende functie hebben. De indruk bestaat nu dat de diensten teveel sturend zijn;
- Tegelijk is het van belang dat de beoordelingscommissie in relatieve anonimiteit kan werken, om beïnvloeding en druk te voorkomen:

De beoordelingscommissie is relatief onbekend. Men weet niet waar ze zit en dat wil ze zo houden.

Verloop van de beoordeling

Aan het feitelijke verloop van de beoordeling koppelen de geïnterviewde ambtelijke sleutelfiguren en de leden van de commissie onder meer de volgende kwalificaties:

De commissie is consciëntieus en houdt de criteria in de gaten.

Het besluit wordt op basis van discussie genomen. Het lijstje met criteria waaraan een project dient te voldoen is niet doorslaggevend. Leden voelen zich verantwoordelijk voor de keuzes die ze maken.

Bij alle leden bestaat een grote bereidheid om te discussiëren, waardoor er een behoorlijke afweging ontstaat. Er is een aardige mix van technisch en emotioneel oordelen in de commissie. De doelstellingen en nog te behalen resultaten passeren via de uitwisseling van argumenten van de commissieleden de revue. Daarbij is een impulsieve gedachte mits goed beargumenteerd niet fout. Argumenten hoeven niet perse te herleiden zijn naar de selectiecriteria: je kijkt naar de meerwaarde en "aanvulling op". Als de meningen verschillen, wordt er democratisch gestemd. Een minderheidsstandpunt kan geformuleerd worden in het advies aan B&W.

Professionele deskundigheid, culturele achtergrond en werkachtergrond zijn in de commissie gemengd waardoor men vanuit verschillende invalshoeken kan beoordelen.

Het Fonds heeft een lang geheugen. Ze zijn streng en kritisch in de voorfase. Hoe steekt een project in elkaar, is het wel vernieuwend genoeg.

Men heeft niet het idee dat de commissieleden teveel naar de eigen achterban kijken, of dat zij doelbewust op subsidie uit zijn vanuit de eigen achtergrond of achterban. Integendeel, als er iemand van de commissie op de zijlijn betrokken is bij een project, is de ongeschreven regel dat hij/zij bij de beoordeling zijn mond houdt.

Als inhoudelijke trends bij de beoordeling geven de geïnterviewden volgende zaken aan:

Wanneer een subsidieaanvraag niet duidelijk is wat betreft de samenwerking dan vraagt de commissie daarover door. Zij wijst erop dat ze in de uitwerking wil kunnen zien hoe de projecten onderling samenwerken. Wanneer je als aanvrager niet in staat bent om anderen rond de tafel te krijgen is het misschien te vroeg om een project in te dienen.

Ook legt de commissie veel nadruk op de verankering van het project in de samenleving, zodat het na het beëindigen van de subsidie doorgaat. De commissie wordt steeds strenger wat dit criterium betreft.

Wanneer een project erg veel geld vraagt sturen ze het weer terug naar de vakambtenaar.

Er is een trend naar meerjarige projecten, waarbij echter de eenjarige nog steeds overheersen. De projecten moeten vernieuwend zijn. Soms is dat niet in één jaar te realiseren. Dan is een “knip” na één jaar mogelijk. Ze moeten zich dan verantwoorden. Op basis van terugkoppeling en resultaten (bijstelling mogelijk) kunnen ze verdere financiering krijgen.

In de selectiecriteria zit de rode lijn. Deze criteria worden gebruikt om voor “grote” instellingen kritisch te bezien of ze niet zelf voor experimenteer- en ontwikkelingsgeld moeten zorgen. Als er een groep uit de samenleving komt wordt meer gelet op het enthousiasme dat ze uitstralen. Dan is het de moeite waard om ze een kans te geven door uit het Fonds geld te geven.

Er zijn ook vraagtekens bij het verloop van de beoordeling, zowel bij ambtelijke sleutelfiguren, als bij leden van de commissie. Een aantal opmerkingen slaat op het functioneren in het verleden en zijn in tegenspraak met de vorige positieve commentaren:

Er wordt door de commissie soms heel gedetailleerd doorgevraagd en soms weer helemaal niet.

Het is vaak onduidelijk of het ambtelijk advies meegewogen is.

De criteria van het fonds waren vroeger niet helder, de beoordeling was vaak te grofmazig, er werden maar een paar criteria gebruikt.

De manier waarop de beoordelingscommissie tot haar besluiten kwam was niet consequent. Er kon zo oneigenlijk gebruik gemaakt worden van het fonds. Veel projecten haalden via een omweg geld weg bij het fonds. Een voorbeeld zijn reguliere gemeentelijke voorzieningen. Het fonds werd soms als grabbelton gebruikt.

Het kwam ook voor dat leden van de beoordelingscommissie indirect betrokken waren bij projecten en dus voor die projecten pleitbezorger waren

Tijdens de interviews vielen tenslotte de volgende suggesties voor de toekomst op te tekenen:

De leden van de beoordelingscommissie kunnen de aanvragers helpen het doel wat ze zelf hebben helderder voor ogen te krijgen. Naast een schriftelijke aanvraag moet de beoordelingscommissie daarom ook altijd met de aanvrager spreken, de aanvrager de mogelijkheid bieden zijn aanvraag in de beoordelingscommissie toe te lichten.

Wellicht zou een onderscheid gemaakt moeten worden hoe aanvragen behandeld worden afhankelijk van doorlooptijd en eisen. Bijvoorbeeld: kleine initiatieven niet door de beoordelingscommissie laten gaan, want die komt maar een keer in de zes weken bij elkaar. De ambtelijk secretaris zou dit bijvoorbeeld kunnen afhandelen. Hiervoor is dan wel een mandaat nodig, want formeel is voor alles een collegebesluit nodig.

Intuïtief handelen en oordelen binnen de commissie is best goed. Dat betekent echter fijnmazig kijken en dwarsverbanden leggen tussen netwerken om toekomstige ontwikkelingen of trends die we nog niet zo goed in de gaten hebben te herkennen. Bij de beoordeling spelen dan ook argumenten mee die verwijzen naar de toekomst of andere perspectieven van een project. Daarvan is nog te weinig te merken.

Het geld van het Fonds is ook in belangrijke mate experimentgeld, als iets niet aanslaat, moet dat geen probleem zijn.

Criteria bepalen en gebruiken

De selectiecriteria zijn ontstaan in een uitwisseling tussen politiek en beleidsmakers met als doel een instrument te maken van het Fonds waarmee de Utrechtse samenleving geholpen kan worden goed te functioneren.

De criteria die de beoordelingscommissie ontwikkelt zijn ingegeven door bestuurlijke prioriteiten, bijvoorbeeld interculturalisatie, wijkgericht werken. De beoordelingscommissie is autonoom om die criteria verder te ontwikkelen en toe te passen.

Volgens sommigen vat de commissie een thema als interculturalisatie te eng op met betrekking tot allochtonen. Het gaat volgens hen om het zo harmonieus mogelijk samenleven van verschillende culturen en subculturen en om emancipatie van alle groepen in de samenleving.

Om de twee à drie jaar wijst de ambtelijk secretaris erop dat “de zaak zo in beweging is gekomen” dat de criteria aangescherpt of gewijzigd moeten worden. Hij is op de hoogte van wat er in andere beleidssectoren gebeurt.

De hantering van de selectiecriteria betekent dat je als commissie alert bent op ontwikkelingen en processen die al gaande zijn. Het Fonds mag niet louter naar de politieke waan van de dag functioneren.

Het college volgt alle positieve adviezen van de commissie. Soms wijkt het college af van een negatief advies. Dat wordt door de ene betreurd (*de beoordelingscommissie wordt overruled*), terwijl anderen dat zien als het goede recht van een aparte politieke afweging. Burgers hebben daarbij de mogelijkheid om voorafgaand aan de politieke beslissing de verantwoordelijk wethouder aan te spreken, en zij maken van die mogelijkheid ook gebruik.

Het samenspel, evenwicht tussen politieke invloed, onafhankelijke deskundigheid en ambtelijke invloed moet worden bewaakt.

Gehonoreerde en uitgevoerde projecten:

- 206: Werkgroep 'De groene vingers van Utrecht Noordoost'/Anneke Filmer: Boek 'De groene vingers van Noordoost', *f* 15.000.
- 207: Huis aan de werf: Producties 'De nacht' en 'De jeugd van Tegenwoordig', *f* 41.800.
- 208: Stichting Welzijn Utrecht Zuidwest: project Intercultureel Actief, *f* 39.931.**
- 209: STUT Theater: project 'Liefde', *f* 25.000.
- 212: Stichting Humanitas: Project Maatjesproject van Humanitas, *f* 20.000.
- 213: Stichting Rokven: Toneelproductie Kavafis, *f* 8.000.
- 214: Multicultureel Emancipatiecentrum MEC en Welzijnsorganisatie UNO/Buurtcentrum de Spil: Vrouwenportretten-galerij, *f* 4.880.

208 Vrouwen Intercultureel Actief: Positieve beeldvorming Kanaleneiland

Ongeveer vijftien vrouwen met 'hart voor Kanaleneiland' werken sinds een paar jaar als Werkgroep Sociale Veiligheid aan de verbetering van de leefbaarheid. In hun aanpak staat de bewustwording van de gezamenlijke invloed van bewoners op hun eigen woon- en leefomgeving centraal. In het verlengde daarvan wordt gewerkt aan de vergroting van de aantrekkelijkheid van de wijk.

In 1998 heeft de werkgroep het project Vrouwen Intercultureel Actief gestart. Het doel van dit project is om de beleving van het wonen op Kanaleneiland weer positief te krijgen. Alle bewoners van Kanaleneiland hebben belang bij een wijk waar het prettig wonen en werken is. Als alle bevolkingsgroepen en organisaties samen hun schouders hieronder zetten, kan dit resulteren in een verbetering van de sociale veiligheid en leefbaarheid. De positieve aspecten van de wijk worden hierbij in beeld gebracht. De Werkgroep Sociale Veiligheid wil een voorbeeldfunctie vervullen en adviezen geven op het gebied van sociale veiligheid, interculturele samenwerking en leefbaarheid. Concreet betekent dit dat leden van de Werkgroep deelnemen aan beheergroepen, het doorlopend debat over de wijkontwikkelingsvisie, jeugdbeleid, speelplaatsenplan, verfraaiing van de wijk en betrokken zijn bij het ontwikkelen van nieuwe wijkinitiatieven.

Subsidiebedrag *f* 39.931,-

Informatie: Stichting Welzijn Utrecht Zuid/West, mevrouw A.Arts, telefoon 030 – 288 06 07

215: Stichting Roze Zaterdag Utrecht 1998: Roze Zaterdag en Roze Lente, *f* 24.000.

216: Stichting Ontdek je Buren: Ontmoetingsdag voor burens en culturen in Lombok, *f* 5.000.

Hoofdstuk 6

Resultaten, implementatie en inbedding

De vragen

Hoe denken betrokkenen over de resultaten van de uitgevoerde projecten?
En wat is er de impact van op de Utrechtse samenleving?
Zijn mensen dichter bij elkaar gebracht, is er meer begrip over en weer?

Wat is de invloed op het werk van de organisatie die het project heeft uitgevoerd?
Op het werk van instellingen en van de gemeente?
Is er structureel geld voor gekomen?
Zijn de aanpakken of methoden overgenomen?
Zijn er nieuwe inzichten ontstaan in de samenhang tussen sectoren?

De feiten

Dit onderzoek heeft zich uiteindelijk niet toegespitst op het achterhalen van de feitelijke resultaten van de uitgevoerde projecten. De reden daarvoor is dubbel.

In de eerste plaats waren de projectresultaten via verslagen in de dossiers niet eenvoudig toegankelijk: verslagen waren niet steeds aanwezig, soms niet erg expliciet over de resultaten, et cetera. Overigens is daarmee niet gezegd dat het Fonds onvoldoende controle zou hebben gehad op de correcte besteding van de middelen. Dat is altijd wel het geval geweest.

Daarnaast is al eerder gezegd dat het onderzoek zich gaandeweg meer op de toekomst is gaan richten dan op het verleden. De inzichten die daarvoor uit het materiaal en de interviews naar voren kwamen, bleken dermate boeiend, dat de onderzoekers zich voor de aanbevelingen met name daarop konden concentreren.

Ook wat de projectverslagen van de projecten uit de steekproef betreft, was de oogst niet volledig. De interviews met de projectbetrokkenen leverden hier echter veel kwalitatief materiaal dat in het vervolg van dit hoofdstuk verwerkt is. Aangezien het hier gaat om uitkomsten, gezien "door de bril van...", zijn zij niet bij de feiten ondergebracht.

Wat de inzet van de projecten betreft, valt natuurlijk het nodige af te leiden uit het portret dat in hoofdstuk 1 geschetst is. Daarnaast is van belang dat in de overige hoofdstukken de uitspraken van geïnterviewden telkens zijn getoetst aan de omschrijvingen die in de projectaanvragen waren terug te vinden.

In dit hoofdstuk zullen de meningen van geïnterviewden dus nog centraler staan dan in de overige onderdelen van dit rapport. En tenslotte: een overzichtelijke en vergelijkbare resultaatbeschrijving van projecten zou toekomstige evaluaties van het fonds bijzonder vergemakkelijken.

De meningen

Type projecten

Aan de sleutelfiguren is de vraag voorgelegd welk type projecten volgens hen met name bij het Fonds worden ingediend.

Over het algemeen bewegen de projecten zich op de terreinen onderwijs, cultuur, welzijn en zorg en in mindere mate werk. De projecten bevinden zich regelmatig op het grensvlak van sectoren, bijvoorbeeld op het grensvlak van welzijn en cultuur. De projecten dienen verschillende doelgroepen zoals jeugd, ouderen, gehandicapten, buurtbewoners en daklozen. Expliciet richt men zich op allochtonen. Aangezien de projecten zich richten op sociale integratie, moeten verschillende doelgroepen bij elkaar gebracht worden, zowel op wijkniveau als op stedelijk niveau. Opmerkelijk wordt gevonden dat toch steeds weer dezelfde professionele instellingen met hun projecten terugkomen bij het fonds. Daarbij betreft het vaak scholingsprojecten en trainingen, gericht op het mondiger en weerbaarder maken van burgers. Het gaat om niet-commerciële projecten.

Is de beoogde doelstelling gerealiseerd en is de doelgroep bereikt?

De meerderheid van de projecten waarmee een gesprek heeft plaats gevonden is van mening dat de doelstelling van het project bereikt is.

Ook de doelgroep is bereikt. Dit leiden zij bijvoorbeeld af uit het feit dat bij culturele producties veel publiek in de zaal aanwezig is. Ook wordt aangegeven dat het aantal voorstellingen dat gegeven wordt behoorlijk is. Of dat de afname van een video of een cursus groot is. Daarnaast blijkt dat mensen zich aangesproken voelen door het project: dat intermediairs zich meer gemotiveerd voelen om aan de slag te gaan met bijvoorbeeld het volgen van een training, of buurtbewoners aan het meedoen aan buurtpreventie. Ook ontstaat er bij een aantal projecten meer communicatie tussen bevolkingsgroepen.

Ook is er een aantal projectbetrokkenen dat aangeeft dat het doel slechts gedeeltelijk is bereikt of dat het nog te vroeg is om conclusies te trekken. Eén van de projecten heeft de volgende doelstellingen geformuleerd: geldbeheer en schuldsanering voor dak- en thuislozen, het voorkomen van een maatschappelijk afglijden, 100 cliënten per jaar te helpen, maatschappelijk herstel voor de doelgroep.

De projectbetrokkenen stellen:

Het is nog te vroeg om de conclusies te trekken: eenderde van cliënten blijkt de zorg te blijven nodig houden. Wel succesvol is dat het lukt om een groep cliënten te stabiliseren en dat er afspraken met de cliënten gemaakt worden die kunnen worden nagekomen.

Een ander project wijst erop dat ze afhankelijk zijn van anderen. Hun doelstelling is een methode / werkwijze ontwikkelen om allochtone ouderen te bereiken / betrekken bij de activiteiten van de dienstencentra in Utrecht. Ze kunnen niet volmondig zeggen dat het project gerealiseerd is:

Het resultaat is wisselend, heeft te maken met de prioriteiten die de dienstencentra stellen. In de reguliere subsidies van de wijkwelzijnsorganisaties is geen verplichting opgenomen om de doelgroep "allochtone ouderen" te bedienen.

Een laatste voorbeeld. Het nu volgende project had meerdere doelstellingen waarvan een gerealiseerd is en een ander niet. De doelstellingen zijn: de bekendheid van scouting onder allochtone kinderen vergroten, de drempel verlagen, deelname van allochtone kinderen aan de scouting stimuleren en allochtone leiding binnenhalen. De resultaten zijn de volgende:

De drempel voor allochtone kinderen is lager dan verwacht, de werkelijke aanmeldingen vielen tegen (tijdstip op zaterdagochtend – koranles). Ook de kosten, 150,- zijn te hoog voor de ouders. Het werven van allochtone leiding is mislukt.

Een aantal projectbetrokkenen wijst erop dat hun project afgewezen is voor financiering door het Fonds en dat ze daarom hun doelstellingen niet hebben kunnen realiseren.

Wat bepaalt of een project succesvol is?

Diverse sleutelfiguren vinden het belangrijk dat bij de uitvoering van een project aandacht wordt besteed aan randvoorwaarden. Bij projecten voor alleenstaande moeders bijvoorbeeld moet de kinderopvang geregeld zijn. Wanneer deze randvoorwaarde er niet is, kunnen vrouwen niet actief worden in de wijk. Men zou kunnen stellen dat een project pas succesvol is als het randvoorwaarden creëert waardoor de samenleving kan draaien.

Een andere opmerking betreft het gevoel dat de burgers krijgen bij het uitvoeren van een project: "Het is goed dat we in deze buurt of gemeente wonen. Wat kan er een hoop hier".

De meeste sleutelpersonen wijzen erop dat een project zijn doel heeft bereikt wanneer het mensen samenbrengt en netwerken creëert die anders niet zouden ontstaan. Projecten moeten integratie zichtbaar maken en de betrokkenheid van de bewoners met de buurt versterken. Wanneer issues die op buurniveau spelen in de projecten ter sprake komen kan dat zeer drempelverlagend werken: de interactie tussen de bewoners neemt dan toe.

Daarnaast is van belang hoe een project uitpakt in de wijk: het aantal mensen dat het project bereikt en het al dan niet ontstaan van een betere verstandhouding tussen autochtonen en allochtonen bepaalt of een project geslaagd is. Een vertegenwoordiger van een multiculturele organisatie benadrukt dat een project bij moet dragen aan interculturalisatie en participatiebevorderend moet werken.

Een lid van de beoordelingscommissie stelde dat hij zich ook afvroeg wat er gebeurt wanneer een project geen voortgang vindt: zou bij daklozen- of maatjesprojecten de overlast voor de samenleving groter worden wanneer zo'n project niet gehonoreerd zou worden.

Overigens zouden, volgens een ander lid van de beoordelingscommissie, alle projecten met een negatief advies van de beoordelingscommissie, als niet geslaagd moeten worden beschouwd, omdat ze niet aan de criteria van het Fonds voldoen. Deze motivatie van de afwijzing staat in de brief van de gemeente aan de indieners van het project.

Een geslaagd project bereikt een groot deel van de bevolking en is niet gericht op een klein deel daarvan. Ook projecten die op verschillende plekken in de stad impulsen geven en “dingen teweeg brengen” zijn goed.

Projecten die elders thuis horen, dat wil zeggen eigenlijk door een gemeentelijke dienst of instelling gefinancierd zouden moeten worden zijn in feite niet geslaagd. Ze zijn wel zinnig, maar daarmee lekt geld uit het Fonds weg. Als voorbeeld geeft een lid van de beoordelingscommissie:

Als je met buurtpreventie bezig bent, zorg dan ook dat verzekeringsmaatschappijen meebetalen, dat wijkbureaus hun wijkbudget inzetten en dat woningbouwcorporaties meebetalen. Wanneer daarbovenop geld van het Fonds komt is het pas zinvol.

Ook projecten waar een groot deel besteed moet worden aan personeelskosten, zijn discutabel. Wanneer projecten alleen “bedacht zijn voor” en er geen gezamenlijk element in zit, zijn niet goed: bij dit soort ingediende projecten vraagt de beoordelingscommissie of de indieners al contact gehad hebben met de groep waar het over gaat.

Naast de sleutelfiguren hebben ook de projectbetrokkenen hun visie gegeven op het al of niet geslaagd zijn van projecten

Veel projecten verwijzen naar het belang van het plezier dat de deelnemers aan het project hebben.

De acteurs hebben het leuk gevonden de voorstelling te geven.

Ook verwijzen de projectbetrokkenen naar de reactie van de afnemers van het project: zij moeten tevreden zijn, dat is te zien aan de reacties ter plaatse of na de afloop van de voorstelling. Of dat ze veel publiciteit hebben gekregen in de media. De plek waar een project plaatsvindt is ook belangrijk. De laagdrempeligheid voor de doelgroep moet goed in het oog gehouden worden. Het project dat “ouderen zelfrespect teruggeeft”, met een toneelstuk over liefde en seksualiteit, is een voorbeeld daarvan.

Directe betrokkenheid van de doelgroep wordt ook als een belangrijke succesfactor gezien:

Turkse en Marokkaanse ouderorganisaties hebben meegedacht hoe handen en voeten te geven aan activiteiten die samen met de scouting georganiseerd kunnen worden.

Een ander project noemt nog:

De belangrijkste succesfactor van deze voorstelling dat het gemaakt is als een theatrale voorstelling niet specifiek gericht op een doelgroep, maar dat het uiteindelijk wel die werking kreeg.

Een van de projectbetrokkene geeft aan wat een knelpunt is:

De doelstelling van het project is namelijk het ontwikkelen van een methodiek. Deze methodiek wordt overgedragen aan intermediairs. De intermediairs steken er volgens de projectbetrokkenen te weinig tijd in. Het project is geslaagd omdat de afnemers tevreden zijn. Maar het is minder geslaagd wegens het ontbreken van tijd, expertise en affiniteit bij degenen die er mee moeten werken. Het project is daarnaast eindig.

Tenslotte noemt een project de mogelijkheid om langs een reguliere weg de activiteit betaald te krijgen als een succes:

Tweehonderd taakgestraften zijn aan de slag geholpen, daarna is het project regulier gemaakt.

Overigens stellen ze dat het project niet geheel succesvol is:

Traject richting arbeidsmarkt is mislukt: omdat de renovatie (van Forten) niet als middel werd gezien, maar als doel; Het omgekeerde moet het geval zijn: doel is reïntegratie in de maatschappij, renovatie als werk is een middel om dat te bereiken.

Implementatie en inbedding

Sommige projecten geven aan dat het erg moeilijk is om structurele financiering te vinden.

De reguliere, structurele financiering van dit project is een probleem. We werden van de een naar de ander doorverwezen. Dit project past niet in het daklozenbeleid, anders had het daar wellicht ondergebracht kunnen worden. Subsidies om een project te starten zijn wel te krijgen. Dat is positief maar het zoeken naar financiering kost ontzettend

veel tijd, die je niet in het project zelf kunt steken. Als oplossing zien we dat het Fonds een sluis zou moeten (kunnen) vormen naar regulier beleid en subsidiëring.

Óók andere projecten zijn er niet in geslaagd om voortgang te vinden. Een van de projecten dat door de dienst culturele zaken voor financiering is doorgeschoven naar het Fonds heeft uiteindelijk de activiteiten moeten stoppen.

Toch hebben projecten ook aangegeven dat de resultaten wel degelijk goed overgedragen kunnen worden:

De cursussen die ontwikkeld zijn, worden nog steeds gebruikt door intermediairs. Wijkwelzijnsorganisaties maken er nog intensief gebruik van.

Hoewel de inbedding enige tijd kan duren:

Werken aan de projectopzet heeft een en ander in gang gezet: het ontstaan van een bepaalde filosofie over kinderparticipatie ten aanzien van het inrichten van speelplekken in wijken en parken. Ondanks dat het project niet is doorgedaan is die kennis wel elders toegepast namelijk bij de ontwikkeling van Griftstede (Griftpark).

Andere projecten geven weer aan dat het geld van het Fonds ingezet wordt om als aanmoediging te dienen. Sommige projecten zijn niet bedoeld als eenmalig: het moet een structurele nieuwe voorziening worden. Bijvoorbeeld:

Stadsgeldbeheer is nooit bedoeld als project, maar als structurele nieuwe voorziening. Het geld van FSI is ook aanmoedigend bedoeld. Nu wordt stadsgeldbeheer door Sociale Zaken gefinancierd.

Bijdragen aan vernieuwingsprocessen ten aanzien van integratie en multiculturaliteit

Een lid van de beoordelingscommissie stelt dat sinds het Fonds projecten financiert, vanuit een veel breder perspectief naar multiculturaliteit (het laten ontstaan van samenwerkingsverbanden tussen culturen) gekeken wordt. De projecten hebben ieder een eigen invalshoek waarmee interculturaliteit geïllustreerd kan worden.

Een van de ambtelijke sleutelpersonen vindt dat de professionele organisaties die nu nog vaak geld uit het Fonds krijgen, in feite een eigen budget zouden moeten kunnen vrijmaken voor vernieuwing. Als een organisatie wegens bezuinigingen geld tekort komt is het niet aan het Fonds om dit gat te vullen. Het Fonds moet namelijk niet een verborgen bezuiniging van de gemeente naar de diensten of maatschappelijke organisaties oplossen. Ook projecten die een jaarlijks terugkerend evenement betreffen moeten niet meer vanuit het Fonds vergoed worden.

De projectbetrokkenen vertalen vernieuwing met name als bijdragen aan integratie.

Zo probeert het Filmfestival scholen uit alle wijken te laten deelnemen, om zoveel mogelijk verschillende groepen aan bod te laten komen. Ook wordt lesmateriaal vervaardigd. Als een film zich daarvoor leent wordt dat wel als onderwerp (hoe Turkse en Nederlandse kinderen met elkaar omgaan) aangegrepen om de in klas te behandelen.

Een betrokkene bij de Kunstrijkdag geeft aan dat 50 tot 70 % van de scholen allochtone leerlingen hebben. Dit project heeft een duidelijke ontmoetingscomponent en draagt zo bij aan integratie. Ook wordt geprobeerd het programma multicultureel te laten zijn, maar daar is niet veel invloed op.

Een ander project geeft aan dat op een kleinschalige manier wordt bijgedragen aan het intercultureel proces:

Het kennismaken met de scouting door allochtone kinderen wordt al beschouwd als een vorm van intercultureel proces. De kennismaking van de mensen van de scouting met allochtone kinderen is ook vergroot. Een aantal vooroordelen is weggenomen.

Een leuk voorbeeld van hoe ruim vernieuwing opgevat kan worden geeft het buurtpreventieproject:

Door de buurtpreventieprojecten komen mensen weer in contact met elkaar en worden de relaties wat beter. De buurtpreventie projecten worden steeds breder. Veiligheid wordt steeds breder opgevat. Zo leidt een buurtpreventieproject bijvoorbeeld tot het bieden van mantelzorg.

Hoewel ook dit project aan intercultureel vasthoudt: van de video over de buurtpreventie is ook een Turkse en Arabische versie gemaakt, maar deze wordt weinig gebruikt.

In eerste instantie dacht het project over professionele schuldhulpverlening dat het met integratie niet veel van doen heeft, omdat de aanpak nogal individueel is en niet specifiek op allochtonen. Toch blijkt dat in dit project vernieuwing ten aanzien van integratie aan de orde is, maar met een andere inhoud dan de meeste andere projecten:

Wat betreft interculturalisatie hebben we de mogelijkheid een brug te slaan tussen de daklozencultuur en burgercultuur.

Gehonoreerde en uitgevoerde projecten:

- 221: Stichting Vrouwen Alliantie: Vrouwenpodium in het kader van de tentoonstelling ' Vrouwenarbeid 100 jaar later', *f* 30.000.
- 225: Wijkbureau Oost: Jeugdparticipatie in het kader van aanleggen RAMP in Utrecht Oost, *f* 5.000.
- 226: Esther Pennarts Fotografie: Film/documentaire 'De lange adem van Zuilen', *f* 7.000.
- 227: Stichting School Advies Centrum : Opvoedingsondersteuning voor ouders op het gebied van rekenen, *f* 91.000.
- 228: Stichting School Advies Centrum: Project 'De Vreedzame School', *f* 87.000.
- 229: Chaib Massaoudi: Theaterproductie over ouder-zoon verhoudingen in Marokkaans gezin, *f* 23.500.
- 232: Emancipatiebureau Amsterdam: Video-documentaire 'Leven en werken in een nieuw land. Turkse moeders en dochters in Nederland', *f* 10.000.
- 234: Stichting DO –Dance: Dansproductie: 'Vluchten', *f* 10.000.
- 235: Stichting Welzijn Overvecht in samenwerking met Stadsomroep Utrecht: 'Overvecht bijvoorbeeld': programmaserie over samenleven in een Utrechtse stadswijk, *f* 50.000.
- 238: Bureau Ondernemend Lombok: Lesprogramma Algemene OndernemingsVaardigheden AOV, *f* 70.500.
- 239: Stichting Multiculturele Activiteiten Utrecht SMAU: Schaken Moet, *f* 20.675.
- 240: De Tussenvoorziening: Stadsgeldbeheer, *f* 173.000.
- 241: Directie Kranenburgschool: 'Uitwijk naar de wijk' een project vaardigheidsgericht onderwijs, *f* 5.000.
- 242: Stichting 't Gilde: Uitgave 10-jarig jubileumboek, *f* 12.000.
- 243: Huis aan de Werf/Festival aan de Werf: Festival aan de Werf-producties 'ZIRK' en 'De Optocht', *f* 50.000.
- 244: VVS Alida de Jong Midden-Nederland: project 'Loopbaan van Allochtone vrouwen in beeld', *f* 60.000.
- 245: Wijkbureau Zuid: Videofilm 'Mozaïek tussen twee culturen', *f* 10.000.
- 246: RASA: Buitenfestival, *f* 40.000.
- 249: Wijkbureau Oost, Wijkregiegroep Jeugd Oost: 'Jeugdspecial' van de reguliere wijkkrant OOST, *f* 5.250.
- 251: STADE: project 'Toegankelijkheid ouderenvoorzieningen', *f* 30.000.

Hoofdstuk 7

De sturing van het Fonds en de monitoring en evaluatie die daarvoor nodig zijn

De vragen

Wat er over het werk van het Fonds wordt vastgelegd, hoe dat gebeurt, en wie het een en ander moeten evalueren, hangt samen met de vraag hoe het Fonds moet worden aangestuurd. En door wie?

Is het voldoende om projecten te controleren op het correcte gebruik van de middelen van het Fonds, of willen wij ook weten hoe groot het succes was?
En welke criteria kunnen we daarvoor gebruiken?

Willen wij dat het Fonds gericht inspeelt op de behoeften en noden van de Utrechtse samenleving?

Door wie en hoe worden die dan geformuleerd? Moet de beoordelingscommissie zich beperken tot het behandelen van individuele projecten?

Of moet zij van tijd tot tijd ook de globale uitkomsten van dat werk bekijken?

En zou er van tijd tot tijd ook in bredere kring nagedacht moeten worden over wat het Fonds via de uitgevoerde projecten oplevert in relatie tot zijn doelstellingen?

Hoe en door wie zou dat het beste kunnen gebeuren?

De feiten

In de periode 1995 – 1999 heeft het Fonds enkel gestuurd op de zogenoemde throughput. Dat wil zeggen dat sturing door het Fonds enkel plaats heeft gevonden op het moment dat de projectaanvragen beoordeeld worden.

Het Fonds stuurt tevens met het toekennen van het bedrag. Zowel met de hoogte van het bedrag (kan minder zijn dan gevraagd) of met de afweging grote of kleine projecten te financieren. In het portret dat van de projecten werd geschetst is dat gedetailleerd weergegeven. Ter herinnering het volgende.

De projectaanvragen varieerden sterk in omvang van het gevraagde bedrag. Het laagst aangevraagde bedrag was 1.000 gulden, het hoogst gevraagde bedrag was meer dan 400.000 gulden. De meeste aanvragen liggen tussen de 10.000 en 25.000 gulden.

Van belang is natuurlijk dat de aanvraagde bedragen worden vergeleken met de daadwerkelijk toegekende bedragen. Het gemiddelde toegekende bedrag over de periode van vijf jaar is met 38.468 gulden aanzienlijk lager dan het gemiddelde aangevraagde bedrag (60.467 gulden). De mediaan ligt op 20.507 gulden. Het laagst toegekende bedrag was 1.100 gulden en het hoogste 393.000 gulden.

De meeste gehonoreerde aanvragen liggen tussen de 10.000 en 25.000 gulden, net zoals de meeste aanvragen.

De conclusie hiervan is dat het Fonds ook op de hoogte van de bedragen weinig actief stuurt, met enige voorkeur voor wat lagere bedragen. Nochtans schuwt het Fonds niet om ook behoorlijk hoge bedragen toe te kennen. De inhoudelijke criteria zijn blijkbaar meer doorslaggevend dan de hoogte van het benodigde bedrag.

De meningen

Sturing

Het Fonds heeft verschillende mogelijkheden om sturing te geven aan ontwikkelingen in de stad. De geïnterviewden hebben deze sturing op een aantal manieren benoemd. Daarbij viel het op dat met name leden van de beoordelingscommissie en andere sleutelfiguren duidelijk weten te formuleren hoe zij de sturing ervaren. De projectbetrokkenen hadden daar niet altijd uitgesproken ideeën over. Een sturende werking van het Fonds ervaren de projecten in een aantal gevallen zelfs nauwelijks.

Ambtenaren geven aan dat drie sturingsmomenten te onderscheiden zijn: input, throughput en output. Momenteel stuurt het Fonds niet, maar stelt het Fonds zich eerder reactief op, vinden de betrokken ambtenaren.

Middels de bekendmaking van het Fonds in bepaalde kringen mik je als Fonds op bepaalde projecten.

Bestuurders daarentegen zijn van mening dat niet op de input gestuurd moet worden. Het Fonds wordt anders opgetuigd tot een vernieuwingsdienst naast de andere gemeentelijke diensten en dat is niet de bedoeling, vinden zij.

Een lid van de beoordelingscommissie geeft aan dat pas gestuurd wordt op het moment dat de vragen beoordeeld worden. "Top-down" worden geen thema's in de samenleving gezet.

Andere sleutelfiguren zijn van mening dat een deel van het budget uit het Fonds gericht ingezet zou kunnen worden, bijvoorbeeld dat gestuurd wordt op basis van de aandachtsgroepen die uit de Utrecht monitor naar voren komen. Ook vanuit de projecten komen deze geluiden:

Een meer sturende rol is wenselijk. Wellicht moet je het totale budget van het Fonds segmenteren: een deel voor initiatieven van onderop, dit ook faciliteren, een deel voor instellingen die iets voor burgers willen, dus het maatschappelijk middenveld, vernieuwing van organisaties en een deel om politieke/maatschappelijke ideeën als Fonds zelf uit te zetten.

Met de doelstellingen en criteria die het Fonds hanteert, die door de politiek zijn ingegeven, wordt gestuurd door het Fonds, constateert een aantal betrokkenen. Projecten moeten aan een aantal voorwaarden voldoen. Bij een van de projecten is ervaren dat deze criteria streng worden gehanteerd.

Het Fonds vormt met het type criteria dat het hanteert een "correctie" op het regulier beleid waarbinnen bijna alle aandacht gaat naar zogeheten aandachtswijken. Met het Fonds krijgen ook andere wijken de kans om een aanvraag voor een vernieuwend project gehonoreerd te krijgen.

Politieke sturing vindt plaats enerzijds door de formele criteria die zijn vastgesteld maar anderzijds ook wanneer de wethouder een project doorverwijst naar het Fonds. Onder toezeggingen aan projecten door de wethouder kan de beoordelingscommissie moeilijker meer uit.

Een impliciete sturing gebeurt wel door de wethouder: het Fonds wordt voor een fait accompli geplaatst wanneer zij voor haar eigen politieke keuzes wel eens geld uit het Fonds gebruikt. Ze belooft voor haar beurt geld aan projecten.

Er zou een onafhankelijke organisatie moeten zijn die sterk genoeg is en zich niet laat beïnvloeden door wat bijvoorbeeld de wethouder zegt, vindt een ander.

Projecten ervaren in sommige gevallen ook een duidelijke politieke sturing. Bijvoorbeeld wanneer een beleidsthema als dak- en thuislozen een hot item, is men eerder geneigd projecten die zich richten op deze doelgroep te honoreren. Op een gegeven moment treedt ook weer moeheid op ten aanzien van deze doelgroep en wordt het weer lastiger om projecten gehonoreerd te krijgen.

De samenstelling van de beoordelingscommissie is van invloed op over welke projecten positief geadviseerd wordt aan het college. De bestuurders vinden dat het Fonds stuurt door de samenstelling van de beoordelingscommissie.

Daarin zet je deskundigheid op de terreinen en vanuit de groepen die je wil bevorderen of stimuleren.

In de beoordelingscommissie wordt geconstateerd dat ook ambtenaren sturend kunnen zijn. Bij de aanvraag is vaak een ambtelijk advies gegeven. Een van de leden geeft aan dat hij eerst de aanvraag leest, beoordeelt voor zichzelf en dan pas het advies leest. Hij wil niet teveel letten op dit advies, want anders is, doordat de ambtenaren sturend zijn op hun vakgebied, het advies van de commissie niet meer nodig. Een ander lid merkt op dat deze adviezen inderdaad een zekere mate van sturing geven, maar dat de beoordelingscommissie lang niet altijd de adviezen van de vakambtenaren opvolgt. Ook vanuit de bestuurlijke invalshoek is men van mening dat het advies van de ambtenaren niet bepalend mag zijn, *anders tast je de autonomie van het Fonds aan.*

Vanuit de beoordelingscommissie merkt iemand op dat samenwerking binnen en door projecten wordt gestimuleerd. Of projecten dat daadwerkelijk doen wordt niet gecontroleerd.

Dat is ook geen taak van de beoordelingscommissie, maar van de vakambtenaren.

Een van de projectbetrokkenen daarentegen vindt dat veel steviger gestuurd zou moeten worden richting raakvlakken tussen sectoren. Dat zou kunnen gebeuren door de samenstelling van de beoordelingscommissie aan te passen en regelmatig te reflecteren over het vernieuwingseffect van de Fonds.

Vanuit projecten wordt opgemerkt dat het Fonds niet moet sturen aan de input kant, maar wel moet sturen via het bekendmaken van de outcome.

De gemeente kan sturen via de manier waarop zij aan de uitkomsten van het Fonds publiciteit geeft.

Uit een van de gesprekken met projectbetrokkenen bleek dat ze het bestaan van de beoordelingscommissie niet in orde vinden.

Omdat het gemeentelijk geld betreft moet je als gemeente je eigen ideeën en intenties nastreven. Als je die ideeën hebt, laat daar dan vervolgens op offeren. Eigenlijk heeft de gemeente iets bij de beoordelingscommissie neergelegd waar ze zelf meer zou moeten sturen. Bijvoorbeeld: het doel van de gemeente is het stimuleren van de participatie van minderheden. Dan zou je daar de aanvragers op los moeten laten. De gemeente moet veel meer sturen op de beoogde resultaten / doelen.

Spanningsvelden tussen vernieuwing en sturing

Vernieuwing stimuleren en de sturende werking van het Fonds kunnen op gespannen voet staan met elkaar.

De spanning tussen vernieuwing en sturing lost de beoordelingscommissie doorgaans op door mensen uit te nodigen om goed uit te leggen wat er nu zo vernieuwend is aan hun project, geeft een van de leden aan.

Faciliteren wordt belangrijker gevonden dan sturen. Een van de projecten vindt dat initiatieven vanuit de wijk niet moeten worden gestuurd. Wel moet het Fonds faciliteren en initiatieven op elkaar afstemmen.

Enerzijds is een strak keurslijf niet wenselijk, anderzijds mag het Fonds best aan ondersteunende organisaties vragen om in wijken activiteiten te organiseren, vindt een grote welzijnsorganisatie.

Meer of minder sturing, gericht op vernieuwing of niet (uitsluitend), de meningen hierover lopen uiteen. Het Fonds moet niet teveel sturen, het is geen beleidsprogramma, maar wel wordt het belangrijk gevonden dat het Fonds reageert op wat in de samenleving speelt.

Maar sturing vindt altijd plaats. Het is wenselijk dat een bepaalde mate van sturing plaats vindt in die zin dat het Fonds duidelijk maakt waar het zich op richt. Hiermee ver-

schaf je helderheid, slagvaardigheid wordt op prijs gesteld. In theorie is nu toch ruimte voor toeval / willekeur.

Het werk van het Fonds monitoren en evalueren

Dat het Fonds op enigerlei wijze wordt aangestuurd is evident. Ambtenaren, beoordelingscommissie en politiek vervullen hierin de meest nadrukkelijke rol. Om te sturen is het van belang dat inzicht wordt verschaft in het werk van het Fonds. Daarvoor is informatie nodig op twee niveaus: het niveau van de projecten en het niveau van het Fonds zelf.

Wat vinden de geïnterviewde sleutelfiguren van de huidige situatie en welke suggesties voor verbetering hebben zij?

Op het niveau van de projecten is er volgens de meesten in de eerste plaats sprake van een redelijk adequate administratieve controle. Er wordt correct gekeken of de bijdragen van het Fonds conform de afspraken zijn besteed. Daarnaast is er reële interesse, met name bij de ambtelijke ondersteuning, in de resultaten en in de inhoudelijke verslaglegging van elk project afzonderlijk. Veel wordt er met dit materiaal echter niet gedaan, is een breed gehoorde klacht.

Er is te weinig zicht op de wat langere termijn effecten van projecten, op overdraagbare resultaten en op structurele doorwerking en inbedding van de uitkomsten. Dit staat volgens een aantal respondenten in schril contrast met de zorgvuldigheid waarmee ambtenaren en leden van de beoordelingscommissie een aanvraag behandelen.

Ze besteden maar één keer goed aandacht aan het project, namelijk bij de aanvraag. Dan worden de angels en obstakels eruit gehaald. Daarna kijken ze niet meer naar het project.

De projecten worden absoluut niet gevolgd in de overdracht van resultaten, ervaringen of deskundigheid. Maar dat willen ze wel op de een of andere manier te weten komen.

In een projectaanvraag moeten draagvlak en behoeftepeiling ook onderzocht zijn. Verder kijkt de commissie heel kritisch naar wie na verloop van tijd de projecten overneemt.

Bij indiening bij de beoordelingscommissie worden er vaak nog wat extra gegevens gevraagd. Wanneer het project uitgevoerd wordt, wordt de beoordelingscommissie uitge-

nodigd activiteiten bij te wonen. Wie daar zin in heeft gaat. De beoordelingscommissie vraagt een aan regels gebonden verslag. Wie daar meer dan gewone belangstelling voor heeft leest dat even door.

Verbeteringssuggesties voor het volgen van projecten zijn zeer verschillend van aard en omvang. Zij bewegen zich tussen minimalistische en maximalistische varianten. Ook daaruit spreekt een verschil in rolopvatting bij de betrokkenen. Dat verschil is voor zover te overzien echter niet terug te voeren op het onderscheid tussen maatschappelijke instellingen, ambtenaren, beoordelingscommissie en bestuurders.

De minimalistische opvatting:

Als Fonds creëer je de voorwaarden, je honoreert een initiatief, je toetst de beweegredenen, je bezoekt eventueel de activiteiten, maar meer kun je niet doen.

In de maximalistische benadering spreekt men van een volgsysteem, een evaluatiecommissie, nazorg ten behoeve van de structurele inbedding, et cetera.

Een aantal suggesties op een rijtje:

- *Vooraf en achteraf goed kijken naar de implementatie van experimenten die het Fonds ondersteunt, maar een aantal projecten is gewoon eenmalig of tijdelijk en dat moet zeker ook kunnen.*
- *Nagaan in hoeverre het geld ook bij de burgers terecht is gekomen.*
- *Gemeentelijke diensten moeten meer in staat gesteld worden om succesvolle projecten over te nemen en structureel te laten worden.*
- *Nazorg is van belang, er moet iemand (vanuit ambtelijke hoek) zijn die de projecten volgt en ze eventueel kan ondersteunen bij het structureel maken van het project.*
- *In feite vraagt dat een soort evaluatiecommissie die de projecten verder volgt: de impact ervan op de samenleving, de buurt, de deelnemers. Daar kan de beoordelingscommissie ook van leren, kwaliteiten en deskundigheid kunnen dan groeien.*
- *Achterhalen welke thema's er zijn. Dan kan de commissie (of anderen) initiatiefnemers van eerdere en latere projecten met elkaar in contact brengen. Er is al het nodige ontwikkeld. Dan kan samenhang ontwikkeld worden, een netwerkje gecreëerd.*
- *Ambtenaren conclusies uit de evaluaties laten trekken en deze de commissie voorleggen. Als dan een organisatie een aanvraag indient kun je snel te weten komen wie die organisatie is en of en hoe ze ook al eerder een project deden.*

- *Zou graag zien dat er een volgsysteem ontwikkeld werd, een registratiesysteem, een soort databank.*
- *Het zijn te veel projecten om te volgen. Je moet vooral duidelijk krijgen wat het resultaat is van een project. Je moet niet bang zijn voor het experiment. Niet geslaagde projecten zijn ook erg leerzaam. Het gaat eigenlijk om het overdragen van leerpunten. Het Fonds moet zich met zijn evaluatie niet alleen toetsend opstellen, maar ook als dienstverlener. Mensen de gelegenheid bieden om van elkaar te leren.*
- *De ervaringen uit de projecten moet je toegankelijk maken voor bewonersgroepen, wijkbureaus, et cetera via internet: goedkoop en met maximaal effect.*
- *Grondige evaluatie moet je beperken tot de grotere projecten.*

Op het niveau van het Fonds zelf, zijn vele geïnterviewden van mening dat er momenteel te weinig gebeurt met de evaluaties van de projecten. Men is van mening dat er te weinig naar trends gekeken wordt en naar het totaal resultaat van de inspanningen van het Fonds.

Gehonoreerde en uitgevoerde projecten:

- 252: Toneelgroep Utrecht: Toneelproject voor ouderen 'Alle leeftijden', *f* 50.000.
253: Stichting comedykeepers (Henk Roozeboom): Audiovisuele productie Alie & Ali, *f* 25.350.
254: Stichting Galip Producties: Theaterproductie "Schoenmakerszoon", *f* 21.350.
256: Spectrum College Vader Rijn: Promotieteam Allochtone Jongeren, *f* 17.500.
258: Stichting Overlevingskunst - Groot Utrechts Festival: Groot Utrechts Festival (voor dak- en thuislozen & andere Utrechtse burgers), *f* 5.000.

303 Zorgnetwerk Vluchtelingen

Het zorgaanbod voor vluchtelingen en asielzoekers sluit onvoldoende aan op de vraag van de doelgroep. Belangrijkste knelpunten zijn het capaciteitstekort bij de begeleiding in de eerstelijns - met name maatschappelijk werk - en de slechte toegankelijkheid. In de praktijk betekent dit, dat de doelgroep vaak niet, of pas in een laat stadium, de hulp krijgt die ze nodig heeft. Dit blijkt uit een inventariserend onderzoek van 13 instellingen en organisaties die een rol spelen in het zorgaanbod voor vluchtelingen en asielzoekers in Utrecht.

De betrokken organisaties hebben het 'Zorgnetwerk Vluchtelingen' opgericht voor de duur van één jaar. Dit netwerk heeft tot doel het zorgaanbod te verbeteren. Door de vergroting van de deskundigheid en verbetering van de samenwerking worden voorzieningen beter toegankelijk voor de doelgroep. De deelnemers aan het netwerk verwachten in één jaar de belangrijkste achterstanden weg te werken en tot een goede samenwerkingsbasis te komen. Het Zorgnetwerk zal onder meer een gespecialiseerde sociale kaart voor het zorgaanbod ontwikkelen. De doelgroep is betrokken bij het project via Vluchtelingenwerk, MIU en de VON. Het college is overtuigd van de noodzaak van dit project en heeft daarom ingestemd met de subsidieverstrekking uit het fonds.

Subsidiebedrag: *f* 112.500,-

Informatie: Altrecht - afdeling preventie, mevrouw E. Schouten, telefoon 030 – 699 91 57

- 259: Beheergroep Sociaal Pension: Uitgave boekje "Adelante: kom binnen ga verder", *f* 10.500.
260: STOUT Jeugdtheater: project 'Het petje van mijn vader', *f* 11.500.
261: Stichting De Overkant: Vernieuwing MidzomerGracht Festival 1999, *f* 10.000.
262: Vrouwenbibliotheek: 3e lustrum, *f* 5.000.

Gehonoreerde en uitgevoerde projecten:

- 263: Stichting Kibra Hacha: Onderwijsproject: naschoolse opvang, huiswerkbegeleiding en ouderparticipatie, ondersteuning, *f* 23.236.
- 264: Stichting The Pigthing productie/ The Lunatics: Voorstelling www.sandman.nl, *f* 10.000.
- 265: Utrecht Uitfeest: Utrecht Uitfeest, *f* 18.500.
- 267: Stichting Vredeseducatie: Herinneringscentrum Fort De Bilt, *f* 95.000.
- 268: Interkerkelijke Stichting Kerken en Buitenlanders Utrecht: Open Huis 'Beeldvorming en blinde vlekken', *f* 2.500.
- 269: UNO Centrum: Project 'Administratie Thuis', *f* 8.000.
- 270: Stichting Buffo Operamakers: Jeugdopera 'De Operafabriek', *f* 30.000.
- 271: MIXT: Planet Tolerance 1999.
- 272: De Bundeling: Project 'Leefregels', *f* 56.970.
- 273: Stichting Vluchtelingenwerk Utrecht: Het Theehuis, *f* 56.000.
- 274: De Tussenvoorziening: Plankhotel, *f* 81.000.
- 275: STUT theater: Toneelgroep 'Twintigers', *f* 30.000.
- 277: UNO Centrum: Samenwerkingsverband juridische dienstverlening van UNO-Centrum en de rechtswinkel Utrecht, *f* 91.300.
- 278: Gemeente Utrecht Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling WLZ: 'Utrechtse Roze Gids', *f* 20.000.
- 279: Comité 1 juli viering: Herdenking afschaffing slavernij, *f* 8.175.
- 280: Stichting De Luister/Savannah Bay: Literair festival 'Dragers van Verhalen', *f* 5.000.
- 281: Stichting Emmaus Haarzuilens: Dagbestedings- en werkervaringsproject Retourshop, *f* 30.000.
- 282: Stichting Sophia: Sophie's Fort-4-Kids, *f* 10.000.
- 283: Stichting Omega: Theaterproductie "Welcome Abroad", *f* 25.000.
- 284: Bewonerscommissie Camera Obscura: Ontmoetingsreis, *f* 6.500.
- 285: Welzijn Utrecht Noord: Buurtsoap/Interactief theater, *f* 35.500.
- 286: Stichting Kerk en Wereld: Project 'Iedere ouder telt', *f* 82.900.
- 287: Komitee Utrecht tegen Racisme en Facisme (KURF): Gids 'Utrecht tegen de stroom in', *f* 3.500.

Conclusies en aanbevelingen

Op basis van al het onderzoeksmateriaal komen de onderzoekers tot de conclusie dat het Fonds Sociale Integratie de afgelopen jaren een bijzonder nuttige functie heeft vervuld. Dat geldt voor een aantal speerpunten binnen het gemeentelijk beleid, zoals interculturaliteit, burgerparticipatie en sociale leefbaarheid. Het Fonds heeft een rol gespeeld in product- en methodiekvernieuwing van instellingen en organisaties. Het heeft dat gedaan op momenten dat daar vanuit reguliere budgetten geen of onvoldoende ruimte voor was. Bovendien heeft het ook terreinen bespeeld die regulier minder in de belangstelling stonden. Tenslotte heeft het Fonds kansen geboden aan verrassende, creatieve initiatieven van onderop die niet binnen bestaande beleidssectoren of werkvelden te vatten waren. Het Fonds was met zijn aandacht voor processen van sociale integratie en sociale vernieuwing een waardevolle aanvulling op de productgerichtheid van de reguliere structuren.

Tegelijk moet worden vastgesteld dat het Fonds de rol van aanjager, vernieuwer en ondersteuner niet steeds ten volle heeft kunnen spelen, met name omdat het werk van het Fonds te weinig uitstraling en doorwerking kende richting staand beleid en praktijk.

In wat volgt zullen eerst de conclusies themagewijs de revue passeren. Daarna zal een samenhangend geheel van aanbevelingen geformuleerd worden. Het is immers gebleken dat bepaalde concrete aanbevelingen tegelijkertijd een antwoord kunnen bieden op de knelpunten die bij verschillende thema's aansluiten. De aanbevelingen die hierna geformuleerd worden zijn in belangrijke mate gericht aan de direct betrokkenen bij de werkzaamheden van het Fonds, maar niet uitsluitend. Een aantal aanbevelingen kan slechts waargemaakt worden met expliciete steun van bestuurders, ambtelijke diensten en maatschappelijke instellingen!

Thema 1: Het bereik van het Fonds en van de projecten

Er zijn duidelijk drie typen initiatiefnemers van projecten en aanvragers van subsidie bij het Fonds Sociale Integratie. In volgorde van numerieke belangrijkheid: instellingen (ruim 58%), vrijwilligers- of bewonersorganisaties (bijna 33%); gemeentelijke diensten en instanties (9%).

Iedereen is het erover eens dat aanvragen vanuit gemeentelijke diensten en instanties eerder uitzondering dan regel moeten zijn. Het Fonds is er toch in eerste instantie voor initiatieven 'vanuit de stad'.

Discussie is er wel over het relatieve belang van de andere twee groepen. Sommigen vinden dat het primaat bij burgerinitiatieven moet liggen, terwijl anderen van mening zijn dat juist daarvoor wellicht de zwakste groepen niet aan de bak zouden komen. Instellingen behartigen juist hun belangen, zeggen zij.

Het is overigens niet zo dat de meningsverschillen terug te voeren zijn tot verschillen tussen de categorieën ondervraagden. Aanhangers van beide stellingen zitten zowel bij projectaanvragers, bij vertegenwoordigers van instellingen, als bij leden van de beoordelingscommissie, ambtenaren en bestuurders.

De bekendheid van het Fonds is bij instellingen, m.n. in de sfeer van welzijn, het grootst. Dat is althans de opvatting van de geïnterviewden. En dat blijkt ook uit de praktijk van de aanvragen. Verder blijkt nog dat voor vrijwilligers- en bewonersorganisaties intermediairs belangrijk zijn: 52 aanvragen (17%) zijn ten behoeve van burgerinitiatieven door instellingen aangevraagd.

Het Fonds heeft de ambitie om het doorbreken of overstijgen van sectoren te bevorderen. De sectoren van waaruit projecten worden aangekaart zijn echter minder divers dan op basis van die ambitie verwacht kan worden. Slechts tussen welzijn en cultuur blijkt via het Fonds echt een brug geslagen.

De meeste betrokkenen zouden wensen dat er uit meer verschillende maatschappelijke sectoren projecten bij het Fonds worden ingediend. Zij wijten dit tekort vooral aan te weinig bekendheid bij (of ontbreken van) potentiële intermediairs op de verschillende terreinen.

Naast bekendheid speelt natuurlijk ook toegankelijkheid een rol. De meeste geïnterviewden, uit alle categorieën, vinden de drempels voor het Fonds niet erg hoog. Mede dankzij een goede ambtelijke ondersteuning en de kennis van instellingen, komen aanvragen redelijk vlot tot stand.

Voor zover er drempels gesignaleerd worden, zijn die zowel van procedurele als van inhoudelijke aard.

Vooral (vrijwillige) initiatiefnemers van wat kleinere projecten vinden de papieren procedures te moeilijk en te lang.

Inhoudelijke drempels hebben te maken met de criteria en de verantwoordingseisen van het Fonds. Daarbij noemen de initiatiefnemers met name de cofinanciering en de continuïteit. Maar sommigen (leden van de beoordelingscommissie en ambtenaren) wijzen ook op hogere de ambities van het Fonds in vergelijking tot andere subsidiemogelijkheden, zoals het Fonds bewonersondersteuning en de Leefbaarheidsbudgetten in de wijken. Een betere ambtelijke doorgeleiding naar de verschillende fondsen wordt bepleit.

Tenslotte een woord over het bereik van de projecten. Het is niet geheel duidelijk op welke groepen het Fonds zich met zijn projecten vooral zou willen richten. De feitelijke doelgroepen van de projecten stemmen in zekere mate overeen met de groepen die ook in de doelstellingen en criteria van het Fonds genoemd worden. Maar ze worden daar eerder impliciet dan expliciet genoemd.

Vragen – keuzes – spanningsvelden – dilemma's

Uit deze conclusies komt een aantal samenhangende vragen, of zo men wil, spanningsvelden voor het werk van het Fonds naar voren.

In de eerste plaats de vraag of het Fonds de voorkeur moet geven aan bepaalde aanvragers boven andere. Dat gemeentelijke diensten en andere instanties niet de eerste voorkeur hebben is geen punt van discussie. Maar bij de andere twee categorieën is dat wel het geval. In zekere zin verwijst deze keuzevraag ook naar het relatieve belang van verschillende criteria (burgerparticipatie versus methodische vernieuwing bijvoorbeeld), waarover hoofdstuk drie gaat.

Moet het Fonds vooral bekend zijn bij de Utrechtse burger of bij intermediairs is een kwestie die daar ook mee samenhangt.

Hetzelfde geldt voor de vraag of het Fonds de drempels – voor zover ze er zijn – moet slechten of juist de vernieuwende en duurzame kwaliteit van de projecten moet bewaken.

En tenslotte: moet het Fonds specifieke groepen en sectoren (zoals bijvoorbeeld de vrijwilligerssport), die nu weinig aan bod komen gericht benaderen of juist niet teveel aan de bron sturen? Moet het Fonds delen van het budget zelfs oormerken? Over de sturingsvraag gaat het verder ook in hoofdstuk vijf.

Thema 2: De doelen van het Fonds en de thema's die het bespeelt

De projectaanvragen sluiten vrij nauw aan bij de doelstellingen en thema's die het Fonds voorstelt: sociale integratie bevorderen aan de hand van thema's als multiculturele stad, kwaliteit van de woonomgeving, toegankelijkheid van voorzieningen en maatschappelijke participatie.

De informatie over de doelen komt dus blijkbaar goed aan bij de initiatiefnemers of aanvragers. Zij zeggen ook nauwelijks behoefte te hebben gehad om hun project 'naar het Fonds toe te schrijven'.

De toezeggingen en afwijzingen laten zien dat het Fonds die doelstellingen en thema's ook bewaakt. Thema's als 'interculturaliteit', 'bevorderen van zelfrealisatie, sociale verantwoordelijkheid en het kunnen omgaan met anders zijn' en het 'bevorderen van maatschappelijke participatie' worden het vaakst toegewezen.

Tegelijk is te zien dat trends in het beleid ook te zien zijn in de projecten van het Fonds. Bijvoorbeeld het belang van kunst en cultuur voor maatschappelijke integratie en welzijn vindt zijn weerslag in een relatieve hausse aan projecten op dit terrein. Voor de een moet het Fonds vooral ondersteunend zijn voor de beleidsontwikkeling van de gemeente, voor anderen dient het Fonds als correctie of als aanvulling op staand beleid.

Uit de teksten die van en over het Fonds beschikbaar zijn valt niet scherp af te leiden wat het Fonds zich als doelen stelt. Elke uitspraak hierover gaat al gauw over thema's en over criteria. Uit de interviews komen een achttal doelen naar voren die vaak door vertegenwoordigers uit heel verschillende hoek genoemd worden:

- bevorderen van interculturaliteit;
- vernieuwing;
- ondersteunen van initiatiefrijke burgers;
- bevorderen van sociale integratie;
- bevorderen van samenwerking;
- bevorderen van participatie;

- ondersteunen van groepen die in de knel zitten;
- hiaten in het gemeentelijk beleid aanvullen.

Deze doelen blijven echter in belangrijke mate impliciet, of spelen op de achtergrond mee bij het indienen van voorstellen en bij het hanteren van criteria voor beoordeling.

Met name (potentiële) projectaanvragers zeggen het daar wel moeilijk mee te hebben. Mede daardoor zien zij vaak niet het onderscheid met andere fondsen, zoals het Leefbaarheidsbudget en het Fonds Bewonersondersteuning.

Het onderscheid tussen het Fonds en reguliere budgetten, inclusief de product- en methodiekvernieuwing van instellingen en het sectoroverstijgende werk, blijft voor vele projectaanvragers onduidelijk. Leden van de beoordelingscommissie en ambtelijke ondersteuners van het Fonds zijn van mening dat instellingen en diensten in de eerste plaats zelf (met eigen budget) verantwoordelijk zijn voor product- en methodiekvernieuwing. Ambtenaren van andere diensten en projectaanvragers hebben de indruk dat hun budgetten (misschien wel juist door het bestaan van het Fonds) weinig of geen flexibele ruimte laten voor die vernieuwing.

'Vernieuwing' is overigens een relatief begrip. Het wordt door elk van de geïnterviewden, van welke signatuur ook, op een eigen manier ingevuld: nieuwe aanpakken, nieuwe doelgroepen, nieuwe relaties, nieuwe sectoren, creativiteit en oorspronkelijkheid, ... Projectbetrokkenen hebben vaker hun twijfels over het begrip dan de sleutelfiguren (ambtenaren, beoordelingscommissie, ...) die ondervraagd werden.

Vragen – keuzes – spanningsvelden – dilemma's

Drie spanningsvelden vallen uit deze conclusies af te leiden:

Moet het Fonds zijn doelen en thema's nader preciseren of juist niet? Laat de redelijke algemeenheid niet juist ook extra ruimte voor creatieve projecten, die met hun eigen doelen komen? Of is het Fonds daardoor te weinig aansprekend?

Moet het Fonds het beleid ondersteunen, aanvullen of corrigeren?

Is het Fonds de vernieuwende dienst van de gemeente of stimuleert het Fonds dat diensten en instellingen aan methodiek- en productvernieuwing doen?

Thema 3: De procedures en de criteria die het Fonds hanteert

Procedure

De procedure die het Fonds volgt is in principe redelijk kort en eenvoudig:

- Er is een aanvraag;
- Die gaat voor advies naar vakambtenaren;
- Een beoordelingscommissie behandelt eens in de zes weken alle aanvragen en formuleert (meestal gelijk) een advies; dit wordt aan de betrokkenen meegedeeld;
- In een beperkt aantal gevallen wordt bijkomende informatie gevraagd en komt de aanvraag de volgende keer terug;
- Het college van B&W neemt een besluit en informeert de gemeenteraad;
- De betrokkenen krijgen schriftelijk uitsluitel.

Over die procedure is iedereen overwegend positief. Vergelijking met andere fondsen en subsidiekanalen doet het Fonds er in positieve zin uitspringen.

In enkele gevallen blijkt een en ander toch trager te lopen dan de procedure doet vermoeden. Met name voor kleine projecten kan dat problematisch zijn.

Criteria

Er worden voor goedkeuring door het Fonds, feitelijk drie groepen van inhoudelijke criteria genoemd:

- Participatiecriteria: bewoners of vrijwilligers als initiatiefnemer, deelname van bewoners of vrijwilligers in opzet en uitvoering, bevorderen van maatschappelijke participatie;
- Integratiecriteria: bevorderen van contact tussen groepen burgers, bevorderen van wederzijds respect, accepteren van anders zijn;
- Vernieuwingscriteria: methodiek- of productvernieuwing, intersectoraal werken, bereiken van nieuwe groepen.

In de adviezen van de beoordelingscommissie aan het college zijn deze criteria ook terug te lezen. Zij spelen zowel bij toekenning als bij afwijzing een rol. Opvallend is dat het interculturele in de adviezen niet vaak expliciet genoemd wordt.

Bijzondere aandacht is er in de criteria nog voor het wijkgerichte en de samenwerking. In de praktijk blijkt echter dat bijna 70% van de projecten een stedelijk bereik hebben.

De meerderheid van de projectbetrokkenen zegt de criteria duidelijk te vinden. Sommigen vinden ze wel zwaar, omdat ze menen dat je aan zoveel mogelijk van de criteria tegelijk moet voldoen. De ambtenaren en beoordelingscommissie zeggen dat dat niet hoeft.

Diegenen die de criteria niet duidelijk vonden, waren door intermediairs naar het Fonds doorverwezen.

Beoordelingscommissie

Over de samenstelling en werkwijze van de beoordelingscommissie zijn de meeste geïnterviewden die daar zicht op hebben (dat zijn niet de projectbetrokkenen) zeer te spreken. Dat beslissingen meestal bij consensus genomen worden, stelt men op prijs. Ook dat men een mix hanteert van scores op criteria en algemene indrukken van (enthousiasme voor) een project.

Over de toekomst van de beoordelingscommissie is de opvatting dat geregeld gekeken moet worden of er voldoende diverse en relevante deskundigheid in de commissie zit, met goede 'antennes' in de Utrechtse samenleving. Verder is de opvatting dat de commissie relatief onzichtbaar moet kunnen werken om onafhankelijk te blijven.

Criteria bepalen en gebruiken

De selectiecriteria zijn ontstaan en gegroeid in het samenspel tussen bestuurders, ambtenaren en de beoordelingscommissie. Dat wordt een goede zaak gevonden. Ook dat die criteria elke twee à drie jaar opnieuw tegen het licht gehouden worden.

Vragen – keuzes – spanningsvelden – dilemma's

Het dilemma dat bij de doelen en thema's aan de orde was, namelijk helderheid en precisie versus openheid en breedte komt ook bij de criteria terug. In het ene geval ligt het risico van

inperking van creativiteit op de loer, in het andere geval kunnen vaagheid en onduidelijkheid het resultaat zijn. Moeten de criteria met andere woorden explicieter en gedetailleerder gemaakt en gehanteerd worden? Of juist gerelativeerd?

Hier komt bij dat criteria die hoge eisen stellen aan continuïteit en kwaliteit van methodieken, misschien initiatiefnemers afschrikken die het Fonds juist wil aantrekken, zoals vrijwilligers- en bewonersgroepen.

Voor de werkwijze van de beoordelingscommissie dient de vraag gesteld of het een goede zaak is dat de afweging binnen de beoordelingscommissie nu vaak, na uitwisseling van argumenten, op een globale wijze, soms zelfs intuïtief gebeurt.

En tenslotte kan men zich afvragen of het Fonds, via het hanteren van de criteria, zijn verhouding tot het gemeentelijk beleid kan 'regelen' (ondersteuning, correctie, aanvulling, alibi).

Thema 4: Resultaten, implementatie en inbedding

Veel feiten over de resultaten van het werk van het Fonds (outcome) en van de projecten (output) zijn niet beschikbaar. Er zijn van vele uitgevoerde projecten projectverslagen beschikbaar, maar die konden slechts voor de (meeste) projecten uit de steekproef bekeken worden. Dit onderzoek heeft dus in hoofdzaak met sleutelfiguren en projectbetrokkenen teruggekeken naar de uitgevoerde projecten.

Het Fonds heeft zelf de projecten inhoudelijk niet echt gevolgd. Er is wel controle op correcte uitvoering en besteding van de middelen geweest. Er is dus ook geen feitelijk beeld te schetsen van de opbrengsten van het Fonds voor de Utrechtse samenleving.

Om de resultaten te kunnen 'inschatten' is aan sleutelfiguren gevraagd om – voor zover zij daar zicht op hebben – succesvolle projecten te beschrijven. Aan projectbetrokkenen is gevraagd welke resultaten het project heeft gehad. Dit leverde naast evaluatieve opmerkingen ook opvattingen op over succescriteria en het implementatievraagstuk.

Door de bank genomen zijn sleutelfiguren best tevreden over de projecten die het Fonds heeft gefinancierd. Hun oordeel blijft noodgedwongen redelijk globaal. Een aantal sleutelfiguren is ervan overtuigd dat interculturalisatie en sociale integratie op een andere manier 'op de agenda' staan sinds het Fonds projecten financiert.

Projectbetrokkenen kunnen uiteraard preciezere resultaatinformatie geven en zij doen dat ook.

Om de verscheidenheid aan resultaten en de eventuele consequenties voor implementatie en inbedding te kunnen ordenen, is de indeling in soorten projecten van belang, die ook al eerder is gebruikt:

- eenmalige evenementen of kansen voor ontmoeting en mentaliteitsbeïnvloeding, zoals theaterproducties, videoproducties, voorlichtingsactiviteiten en buurtactiviteiten;
- experimenten, zoals schaakcursussen voor allochtone kinderen;
- projecten gericht op methodiekontwikkeling, zoals bijvoorbeeld het ontwikkelen van werkwijzen om dienstencentra toegankelijk te maken voor allochtonen ouderen.

De tevredenheid met geboekte resultaten bij projectbetrokkenen is het grootst waar het gaat om eenmalige projecten. Daar zijn de resultaten het best te overzien en hebben de initiatiefnemers het project ook het meest zelf in de hand. Voor experimenten en methodiekontwikkeling zijn er veel meer afhankelijkheden en dus onzekerheden:

- afhankelijkheid van anderen in de uitvoering;
- afhankelijkheid van reguliere financiering voor continuïteit;
- afhankelijkheid van randvoorwaarden.

Met name deze zaken leveren nogal problemen op. Soms geven projectbetrokkenen ook volmondig toe dat zij de resultaten slechts zeer ten dele hebben gehaald. Vooral bij methodiekontwikkeling is dat het geval. In vele gevallen denken zij ook uit die negatieve ervaringen lering te hebben getrokken. Soms zijn zij van mening dat de geïnvesteerde energie niet verloren hoeft te zijn, als de opbrengsten elders benut zouden worden. Daarvoor moeten die echter zichtbaar en overdraagbaar gemaakt worden.

Bij succescriteria denken vele sleutelfiguren en projectbetrokkenen hetzij aan proceskenmerken (er plezier in hebben, mensen bij elkaar brengen, betrokkenheid van de doelgroep in de uitvoering, etc.), hetzij aan erg algemene 'outcome' van projecten: bijdragen aan een positief buurtgevoel, een betere verstandhouding, ... Het gaat in beide gevallen om moeilijk meetbare zaken, die toch als zeer waardevol worden beschouwd.

Voor de niet eenmalige projecten is het helderste succescriterium of het project structureel wordt of in reguliere activiteiten ingebed raakt. In de praktijk stuit dit echter op nogal wat problemen. Vervolgfinanciering is vaak moeilijk te realiseren. De resultaten van de projecten blijken nog te weinig invloed op instellingen en gemeentelijke diensten te hebben.

Vragen – keuzes – spanningsvelden – dilemma's

Kunnen bij het Fonds dezelfde resultaatnormen gelden als bij verdeling van reguliere budgetten? Of gelden bij vernieuwings- en experimenteergelden ook experimentele normen? Hoe kan de aandacht voor het proces vorm krijgen? Wat zijn goede procescriteria?

Bij wie liggen met name de inspanningsverplichtingen ten aanzien van de inbedding? Bij de gemeente of bij de instellingen? Wie is er dan verantwoordelijk voor het structureel maken van bewonersinitiatieven? Moet de last van de implementatie en inbedding bij de individuele projectaanvragers gelegd worden of heeft het Fonds zelf daarin een rol te vervullen? Op projectniveau of in meer algemene zin?

Of zou het Fonds moeten afzien van het financieren van projecten waarvan de continuïteit (bij gebleken succes) niet gegarandeerd is? Of zou het juist de nadruk moeten leggen op eenmalige activiteiten met een grote uitstraling?

Thema 5: Sturing van het Fonds en de monitoring en evaluatie die daarvoor nodig zijn

Het Fonds heeft diverse sturingsmogelijkheden. Ten eerste via het instellen van de beoordelingscommissie. De samenstelling ervan is van invloed op de behandeling van de projectaanvragen en de toe- of afwijzing van subsidie. Daarnaast zijn de criteria die het Fonds hanteert richtinggevend. Directe politieke sturing vindt tevens plaats, door toezeggingen die de wethouder doet én wanneer het college het negatieve advies van de beoordelingscommissie naast zich neerlegt en toch besluit het project subsidie te verlenen.

De sturing van het Fonds wordt door diverse betrokkenen op verschillende manieren ervaren. Projecten zeggen sturing niet te ervaren, hoewel sommige projecten de gestelde criteria wel erg streng vinden, met name in de verantwoordingsfeer.

Drie mogelijke sturingsmomenten zijn te onderscheiden: input, throughput en output.

Sturing van de input zou betekenen dat je aan de hand van de doelen van het Fonds en bijvoorbeeld het onderzoeken van de noden van de Utrechtse samenleving, gericht projecten 'werft'. Dat kan gaan van gerichte publiciteit voor het Fonds, tot het aanspreken van potentiële

initiatiefnemers. Je zou daarmee dicht in de buurt komen van een soort “dienst vernieuwing” binnen de gemeente.

Sturen op throughput betekent dat via het selectieproces van aangemelde projecten gestuurd wordt. Tot nu toe is dit de enige vorm van sturing die het Fonds heeft toegepast: door het bepalen, wijzigen, interpreteren van de criteria.

Er zou ook via de output gestuurd kunnen worden. Bijvoorbeeld, door vervolgpiloten te stimuleren, of door op een gerichte manier bekendheid te geven aan bepaalde, succesvolle projecten.

Zowel bestuurders als leden van de beoordelingscommissie als projectbetrokkenen zijn, op een enkeling na, van mening dat niet gestuurd moet worden op de input. Via de output ziet men sturing wel zitten. Monitoring en evaluatie van de projecten en van het werk van het Fonds zijn daarvoor nodig. Uitkomsten van projecten moeten immers getoond kunnen worden, en om de richting te bepalen van de sturing moet er zicht zijn op wat het Fonds als geheel oplevert.

Het belang van een betere evaluatie wordt door velen ingezien. Over hoe en door wie deze evaluatie zou moeten plaatsvinden zijn nog weinig suggesties gedaan. Een respondent geeft aan dat de regie ervan in elk geval een verantwoordelijkheid van de gemeente is. Het zou, zegt een ander, de bedoeling moeten zijn dat in verschillende kringen gereflecteerd wordt op de uitkomsten van de inzet van het Fonds en de consequenties daarvan voor het eigen beleid en de eigen praktijk. Iemand doet de suggestie om jaarlijks een discussie- / ontmoetingsbijeenkomst te organiseren met presentaties en reflectie. De basis daarvoor dient gelegd in een globaal jaarverslag, dat door de ambtelijke ondersteuning van het Fonds wordt opgesteld.

Aanbevelingen

De onderzoekers komen tot de volgende centrale aanbevelingen.

1. Zet de werkzaamheden van het Fonds Sociale Integratie voort.

Een flexibel budget dat niet aan één beleidsterrein, dienst of instelling vastzit en dat meer proces- dan productgericht is, kan blijvend nieuwe impulsen voor sociale integratie oproepen.

2. Vergroot de impact van het Fonds Sociale Integratie.

Versterk de kracht van het Fonds om (andere) structuren te beïnvloeden, maar zonder de structuur van het Fonds zelf al te zwaar te maken. Kortom, hanteer een model van terughoudende sturing. Dat houdt wat de onderzoekers betreft in: vooral sturen door goed over het voetlicht te brengen wat het Fonds beschouwt als geslaagde projecten, door het eigen werk te evalueren en de criteria voor beoordeling scherp te houden en de toepassing ervan te bewaken, door anderen te vragen daarover te reflecteren, actief signalen aan instellingen en diensten door te geven, et cetera. Kortom, eerder stimuleren, uitlokken en terugkoppelen dan reglementeren en oormerken van budgetten.

Een uitwerking van deze centrale aanbevelingen zou er als volgt uit kunnen zien.

3. Organiseer elke twee jaar een werkconferentie waarin de werkzaamheden geëvalueerd worden en lijnen voor de toekomst worden uitgezet. Presenteer de uitkomsten van die werkconferentie voor een breed publiek.

Deze operatie dient verschillende doelen:

- de effectiviteit en de efficiëntie van de inzet van het Fonds bekijken;
- signalen afgeven aan en uitwisselen tussen bestuur, gemeentelijke diensten en maatschappelijke instellingen over nieuwe ontwikkelingen en behoefte aan reguliere middelen en ondersteuning daarvoor;
- de reflectie over criteria binnen het Fonds voeren;
- signalen afgeven aan “de Utrechtse samenleving” over type projecten en initiatieven waarvoor men bij voorkeur bij het Fonds terecht kan.

De werkconferentie zou de vorm aan moeten nemen van een “beleidsvormingsbijeenkomst”. De verschillende bij het Fonds betrokken groepen houden hun eigen en elkaars bijdrage tegen het licht, trekken daaruit voor zichzelf conclusies en formuleren aanbevelingen voor de anderen. Vervolgens geeft eenieder aan wat hij met de ontvangen aanbevelingen zal doen.

Concreet verloopt zo'n bijeenkomst als volgt:

- De ambtelijke ondersteuners van het Fonds schrijven een rapport, waarin voor de afgelopen periode de werkwijze en de output van het Fonds staan beschreven;
- In een eerste besprekingsronde buigen de verschillende groepen “stakeholders” zich los van elkaar over dit rapport en maken twee lijstjes: een lijst met actiepunten voor zichzelf; een lijst met aanbevelingen voor andere groepen stakeholders. De groepen stakeholders: vrijwilligers- en bewonersorganisaties, maatschappelijke instellingen, ambtelijke diensten, bestuurders en politiek, beoordelingscommissie, ambtelijke ondersteuners van het Fonds.
- In een tweede besprekingsronde buigt elke groep zich over de ontvangen aanbevelingen voor de eigen groep en geeft aan wat er met die aanbevelingen gaat gebeuren. Daarnaast formuleert de groep een reactie op de actiepunten van en aanbevelingen voor de andere groepen.

Zoals gezegd worden de uitkomsten van deze werkconferentie aan een breed publiek gepresenteerd. Tijdens die publieksbijeenkomst worden ook aansprekende projecten getoond. Naast andere mogelijkheden, zou een “markt” of een “beurs” een aansprekende werkwijze kunnen zijn.

De hier voorgestelde werkwijze kan slechts optimaal functioneren als aan een aantal voorwaarden is voldaan en als zij ondersteund wordt door een aantal flankerende activiteiten. Dat brengt de onderzoekers bij de volgende aanbevelingen.

4. Formuleer scherper de doelen en thema's van het Fonds

Haal doelen en thema's meer uit elkaar en verduidelijk ze. Zorg er tegelijk voor dat er ruimte voor interpretatie en aanvulling blijft.

De doelomschrijving zou een uitwerking kunnen zijn van het volgende:

“Het Fonds sociale integratie wil dynamiek en vernieuwing bevorderen:

- in relaties tussen groepen;
- in relaties tussen maatschappelijke terreinen;
- in relaties tussen beleidssectoren;
- in relaties tussen gebruikers, vrijwilligers en instellingen.”

Kortom: het Fonds wil nieuwe sociale relaties bevorderen en is daarmee meer proces- dan productgericht.

Het Fonds zou zich dienen te concentreren op processen, in het bijzonder van ontmoeting en activering; experimenteren; en methodiekvernieuwing. Dat zijn de drie typen initiatieven die het Fonds wil financieren.

De thema's zijn: interculturaliteit, leefbaarheid, toegankelijkheid en informele sociale infrastructuur.

Als voor iedereen gedurende een bepaalde periode duidelijk is welke doelen en thema's voorop staan, dan kunnen deze tijdens de tweejaarlijkse conferentie ook beter tegen het licht gehouden worden en aan het slot daarvan eventueel worden bijgesteld.

5. Koester de ambities van het Fonds en ondersteun “zwakke” aanvragers

Het Fonds Sociale Integratie heeft hoge ambities. Koester die. Houd in de toepassing van de criteria expliciet rekening met typen aanvragers (vrijwilligers- of bewonersgroepen, instellingen, diensten of instanties), met typen projecten (ontmoeting en activering, experiment, product- en methodiekvernieuwing). Pas de verschillende groepen criteria (participatie, integratie, vernieuwing) daarop gedifferentieerd toe. Schenk bij burgerinitiatieven bijvoorbeeld extra aandacht aan de inhoudelijke vernieuwing en continuïteit; reken instellingen vooral ook af op bereik en betrokkenheid van burgers.

Handhaaf de samenstelling van de beoordelingscommissie, dus onafhankelijk en gemêleerd en bewaak daarbij met name het evenwicht (1) tussen het inbrengen van specifieke deskundigheid en een brede blik, (2) tussen het vertegenwoordigen van een breed spectrum aan sectoren en in staat zijn “onbevangen te reageren” en (3) tussen een afspiegeling zijn van de Utrechtse samenleving en boven het eigen belang kunnen staan.

Maak duidelijk dat het Fonds geen snelle stoplap is voor te krappe budgetten van diensten en instellingen. Ga in discussie met instellingen en diensten na welke budgetten daar wel voor zijn. Bekijk van geval tot geval kritisch of van stoplap of van afschuiven van eigen budgettaire verantwoordelijkheid voor vernieuwing sprake is en wijs aanvragen zondig daarop af. Stel in voorkomende gevallen minimaal de eis van cofinanciering om ervoor te zorgen dat het vernieuwingsgeld van het Fonds ook elders vernieuwingsgeld genereert.

Spreek projecten – indien van toepassing - aan op structurele inbedding van de uitkomsten. Hanteer verschillende criteria voor inbedding afhankelijk van wat voor type project (experimenten, methodiekontwikkelingen) het is en benoem duidelijker de inspanningsverplichtingen van de diverse betrokkenen. Steun projecten in hun inspanning om een aanpak of methodiek structureel te maken, door hen te attenderen op beschikbare middelen en intermediairs. Met name voor bewoners- en vrijwilligersinitiatieven zou het Fonds moeten meedenken en bemiddelen. Het Fonds zou hiervoor meer capaciteit ter beschikking moeten krijgen. Ga tijdens de tweejaarlijkse conferentie met diensten en instellingen na hoe de vernieuwingsimpulsen van het Fonds (via de projecten) een rol kunnen spelen bij, of samenhangen met hun eigen product- en methodiekvernieuwing.

Vergroot de toegankelijkheid van het Fonds, m.n. voor burgerinitiatieven (dit zijn initiatieven van bewoners- of vrijwilligersorganisaties) door:

- Ervoor te zorgen dat het Fonds bekend is bij zoveel mogelijk potentiële intermediairs. Denk daarbij ook aan op het eerste gezicht minder vanzelfsprekende intermediairs, zoals politie (veiligheidsprojecten), artsen en ziekenhuizen (gezondheidsprojecten), kerken en moskeën. Sommige intermediairs kunnen actief gestuurd en geïnstrueerd worden: bevorder dat hierover afspraken gemaakt worden met door de gemeente gesubsidieerde instellingen en organisaties.
- Aanvragers te ondersteunen met hun aanvraag en met het voldoen aan criteria: maak hiervoor zondig aanvullende ambtelijke capaciteit vrij; help bijvoorbeeld cofinanciering te zoeken, of probeer andere fondsen meer structureel te committeren aan het werk van het Fonds.
- Voor snelle afhandeling en betaling te zorgen, m.n. van de kleinere projecten: handel aanvragen beneden de HFL 5.000 ambtelijk af en bespreek deze achteraf (bijvoorbeeld één keer per jaar) in de beoordelingscommissie. Informeer de raadscommissie hierover.

6. Registreer nauwgezet het werk van het Fonds

Maak als beoordelingscommissie jaarlijks een zelfevaluatie om te bezien of en hoe verschillende criteria zijn gehanteerd en hoe ze in de uitvoering van de projecten zijn bewaakt.

Maak op projectniveau onderscheid tussen controle en evaluatie. Richt de controle op het nagaan of de middelen juist zijn besteed. Richt de evaluatie erop of de doelstellingen, zoals ze aan het begin zijn geformuleerd ook zijn gehaald. Betrek daarbij de mate waarin de projecten aan criteria van het Fonds beantwoorden, en hun resultaat voor de doelgroep en de Utrechtse samenleving.

Organiseer daartoe een effectieve monitoring van de projecten via een eenvoudig model van zelfevaluatie en stel daarvoor ook middelen ter beschikking. In dit onderzoek is een begin gemaakt met een registratie-instrument (in SPSS), dat het Fonds in staat moet stellen om goed overzicht te houden over de projecten en inzicht te verwerven in de globale ontwikkelingsrichting met betrekking tot doelstellingen, thema's, werkwijze, et cetera. Een meer kwalitatief en enigszins gestandaardiseerd instrument voor de zelfevaluatie zal de registratie moeten aanvullen.

Zorg ervoor dat alle projecten zichtbaar maken wat hun project heeft opgeleverd. Eis als Fonds tastbare en overdraagbare resultaten. Zoals een Cd-rom van een evenement, een brochure met projectbeschrijving en foto's, een methodiekboek, etc. Neem dit mee in de begroting van de projecten.

Leg een database aan van projecten en zorg dat die gebruikt wordt!

Monitor wie de projecten 'aanbrengen', zodat je zicht krijgt op wie de intermediairs zijn, of zij hun rol adequaat (kunnen) spelen en hoe zij het beste geïnformeerd en geïnstrueerd kunnen worden.

Gehonoreerde en uitgevoerde projecten:

- 288: Bureau voor Kunstprojecten, Stichting Kunst & milieu: Tentoonstelling 'The Alternative War', *f* 2.500.
- 289: Margot Berkman en Eline Jansen namens de kinderraad Noordoost: "Vervaardigen ansichtkaarten Griffpark 1999', *f* 3.482.
- 291: Stichting Solaio/Hans Lemmerman: Ver-toon-stelling HIJ, ICARUS, *f* 11.000.
- 294: Comité Julianapark: Multicultureel festival, *f* 5.000.
- 295: Tumult/Catharijnehuis/Straatnieuws: Debat 'De stad als Thuis', *f* 3.000.
- 297: UNO Centrum: Vakantievormingswerk voor ouderen, *f* 1.100.
- 298: Stade: Project 'De Held 1999-2002', *f* 30.000.
- 299: Stichting Welzijn Noord: Project 'Home Start', *f* 264.985.
- 302: Kunstuitleen H.C. Rümkegroep: Kunstuitleen van outsiderkunst, *f* 10.000.
- 303: Riagg Stad Utrecht: Zorgnetwerk Vluchtelingen, *f* 112.500.**
- 304: Multicultureel Emancipatie Centrum: Festival Internationale Vrouwendag 2000, *f* 12.500.
- 306: Willem Dormaar en David Luin: Straatadvocaat, *f* 125.000.**

306 Straatadvocaten in Utrecht

De belangen van dak- en thuislozen worden te weinig gehoord. Ervaringen in Rotterdam leren, dat zogenoemde Straatadvocaten een positieve rol kunnen vervullen bij de belangenbehartiging van deze doelgroep. Hun taak is om contact te leggen met dak- en thuislozen, hun individuele en collectieve belangen te behartigen en signalen te vertalen naar aanbevelingen aan directies van instellingen en gemeente. De straatadvocaat is te vergelijken met de patiëntenvertrouwenspersoon: een onafhankelijk persoon die dicht bij de dak- of thuisloze staat. Het initiatief 'Straatadvocaat Utrecht' is een uitwerking van een van de actiepunten uit het gemeentelijk actieplan 'Mensen van de straat'. Een groep betrokken en enthousiaste mensen dragen het project. Voor de uitvoering van het driejarige ontwikkelproject is een onafhankelijke stichting in het leven geroepen.

Het college, aangevoerd door een gedreven portefeuillehouder, ziet de straatadvocaten enerzijds als consultant van de dak- en thuislozen en anderzijds als vertaler van wensen en knelpunten naar beleidsbeïnvloeding en -uitvoering.

Subsidiebedrag: *f* 375.000,- (voor drie jaar)

Informatie: Stichting Straatadvocaat Utrecht, de heer W. Dormaar/de heer D. van Luin, telefoon 030 – 236 87 44

Het begrippenkader zoals dat in Utrechtse beleidsdocumenten gehanteerd wordt

Sociale vernieuwing

Sociale Vernieuwing is in 1990 van start gegaan en heeft een belangrijke aanjaagfunctie gehad. Ze is allereerst gericht op de bestrijding van maatschappelijke achterstand en het voorkomen dat mensen buitengesloten raken van de samenleving. Dat gebeurt door een integrale aanpak en een nieuwe manier van werken om problemen aan te pakken en veranderingen gedaan te krijgen. Mensen en organisaties nemen zelf initiatieven en wachten niet steeds op elkaar. Ze beginnen zelf problemen aan te pakken rond arbeid, scholing en onderwijs, de leefomgeving, onveiligheid, opvang en hulpverlening. Het klassieke achterstandsbeleid wordt losgelaten door het zoeken naar nieuwe vormen van participatie en burgerschap.

Sociale cohesie

Van sociale cohesie is sprake wanneer:

- De principes van informele solidariteit tezamen met een stelsel van sociale voorzieningen burgers in staat stellen te participeren in de maatschappij en burgers ertoe brengen contacten met elkaar te leggen;
- Burgers voldoende mogelijkheden hebben om elkaar te ontmoeten, zich te ontplooiën, zich te ontspannen en indien nodig opgevangen te worden;
- Er een minimumstelsel van door burgers gezamenlijk gedragen waarden en normen tav de betekenis en het bereiken van zelfredzaamheid, maatschappelijke participatie en het samen leven en wonen, bereikt is;
- De opvattingen en handelingen van individuele burgers zodanig sporen met de werking van informele solidariteit en sociale voorzieningen, dat persoonlijke, culturele en territoriale integratie bevorderd worden en persoonlijke marginalisering, culturele segregatie en territoriale tegenstellingen worden vermeden.

(Uit: Meerjarig beleidsplan DMO 1999-2002)

Sociale infrastructuur

Onder sociale infrastructuur verstaan we:

- Burgers, hun organisaties en hun informele netwerken. Burgers treden op in verschillende hoedanigheden, bijvoorbeeld als bewoners van een wijk, patiënt langdurig werkloze, arbeidsongeschikte. Zij kunnen lid zijn van een georganiseerde groep, bijvoorbeeld een huurderscommissie. Tot de sociale infrastructuur behoren ook de informele netwerken die de burgers met elkaar vormen en die minder zichtbaar zijn;
- De relaties tussen verschillende groeperingen burgers, bijvoorbeeld van migranten en zittende bewoners, volwassenen en jongeren;
- De relaties tussen burgers, hun organisaties en netwerken, en professionele voorzieningen;
- De relaties (netwerken) tussen professionele organisaties onderling.

Het bevorderen van de sociale infrastructuur heeft als doel een vitale wijk te creëren. Dat wil zeggen een wijk waar een positieve dynamiek werkzaam is. Configuraties van bewoners zijn in staat tijdig hinderpalen in het samenwonen en -leven uit de weg te ruimen. Die configuraties kunnen in een dergelijke wijk ook productieve interacties onderhouden met professionele organisaties en overheden. Ook is er sprake van een goede kwaliteit in de verhouding tussen informele netwerken van bewoners en zichtbare vormen van organisaties van bewoners.

(Uit: Investeren in sociale infrastructuur/sturen op doelen, faciliteren op instrumenten)

Algemeen en bijzonder beleid in een multiculturele samenleving

Algemene voorzieningen en instrumenten moeten naar evenredigheid voor etnische minderheden toegankelijk zijn. Dat is een formeel standpunt dat gebaseerd is op het principe van volwaardig burgerschap en het gelijkheidsbeginsel in een democratische samenleving. Daarnaast moeten materieel gezien, de uitkomsten van het algemene beleid voor iedere burger, ongeacht positie of afkomst effectief zijn. Wanneer het algemeen beleid niet leidt tot een evenredig resultaat voor iedereen, is specifiek (bijzonder) beleid nodig, gericht op specifieke categorieën. Overheden en maatschappelijke organisaties moeten zich steeds afvragen of het resultaat van de inzet van algemene instrumenten leiden tot het beoogde effect. Wanneer dat niet zo is, moet voor differentiatie gekozen worden om de kansen voor specifieke groepen te vergroten.

Integraal wijkbeheer

De toepassing van wijkbeheer gebeurt in wijken waar een cumulatie aan problemen voorkomt, zoals een hoge werkloosheid en bijstandsafhankelijkheid van de bevolking, een verpaupering van de leefomgeving, een hoge mate van criminaliteit en een gebrek aan sociale cohesie tussen de bewoners. De doelstellingen van het integraal wijkbeheer zijn naast het verhogen van de betrokkenheid van de bewoners bij het onderhoud van de publieke ruimte ook het verbeteren van de communicatie tussen de bewoners om de sociale cohesie van de buurt te vergroten. Het integraal wijkbeheer richt zich ook op het vergroten van de reactiesnelheid van de gemeentelijke diensten wanneer wijkbewoners klachten hebben.

Interculturaliteit

Het interculturaal beleid richt zich op de interactie tussen (sub)culturen. De bijdrage van en de uitwisseling tussen subculturen is te zien als de "voeding" voor maatschappelijke vernieuwing. Maar omdat subculturen over het algemeen weinig van elkaar weten beperkt angst vaak de vrijheid om te werken aan iets nieuws. Zodra er contact is op persoonlijk niveau kunnen vooroordelen en interpretaties worden getoetst en eventueel veranderen. (uit: Kerndocument "Van minderhedenbeleid naar interculturaal beleid", 1997)

Bijlage 2

Literatuurlijst

Advies Sociale Vernieuwing (1997). Adviesraden minderhedenbeleid, Utrecht

Alons en Partners (1997), Kerndocument, Van minderhedenbeleid naar interculturalisatie gemeente Utrecht. Den Haag.

Alons en Partners (1997) Plan van aanpak, Van minderhedenbeleid naar interculturalisatie gemeente Utrecht. Den Haag.

Buitenhek, E., A. Jansen, R. Rijkschroeff (1997). Quick Scan Publiek Private Samenwerking Welzijn en Hulpverlening, Conceptrapportage maart 1997. Verwey-Jonker Instituut, Utrecht.

Burgers, J.P. Reinsch, E. Snel, H. Tak (1996). Burgers als ieder ander, Een advies inzake lokaal beleid en minderheden. Research papers/Onderzoekschool Arbeid, Welzijn en Sociaal-economisch Bestuur (AWSB), Utrecht.

Continuering Fonds Sociale Integratie, notitie, welzijnszaken, Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling, gemeente Utrecht, november 1999.

Duyvendak, J.W. en P. van der Graaf, De dynamiek van de sociale infrastructuur. Achtergrondstudie bij het RMO advies (2000) over sociale infrastructuur.

Fonds Sociale Integratie Jaaroverzicht 1998. Gemeente Utrecht; afdeling Welzijnszaken, Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling, Utrecht

Fonds Sociale Integratie Jaaroverzicht 1999. Gemeente Utrecht; afdeling Welzijnszaken, Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling, Utrecht

Fortuin, K. (1998). Sociale infrastructuur, regie en ketenverantwoordelijkheid in de grote steden. Verwey-Jonker Instituut, Utrecht

Kansen krijgen, kansen pakken, Integratiebeleid 1999-2002. Minister voor Grote Steden- en Integratiebeleid 1999.

Keune, C en R. Redmond (2000). Trendstudie allochtone jeugd 1989 – 1998.

Koorman, M. (1999). Want in de minderheid, dat zijn we allemaal, Voortgangsrapportage “Van minderhedenbeleid naar interculturalisatie”. Afdeling Welzijnszaken, gemeente Utrecht, Utrecht

Meerjarig beleidsplan DMO 1999-2002 (1999). Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling, gemeente Utrecht, Utrecht.

Notitie Overdracht beleid sociale vernieuwing (1997). Afdeling arbeidsmarktbeleid, Sociale Vernieuwing en Doelgroepen, Utrecht.

Ongekende aanknopingspunten, Strategieën voor de aanpassing van de sociale infrastructuur (2000), Raad voor de Maatschappelijke Ontwikkeling, Den Haag.

Raadsvoorstel / -besluit Continuering Fonds Sociale Integratie, 14 januari 2000, Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling, gemeente Utrecht.

Spierts, M. 1994 *Balanceren en stimuleren*. Methodisch handelen in het sociaal cultureel werk. LEMMA, Utrecht.

Steuntje in de rug, Zes jaar stimuleringsfonds Minderheden Utrecht, een balans (1995). Dienst Welzijn, gemeente Utrecht, Utrecht.

Sturen op doelen, faciliteren op instrumenten, Beleidskader ten behoeve van gemeenten ter ondersteuning van lokaal sociaal beleid (1998). Ministerie van VWS, Rijswijk.

Tweejaarenplan Sociale Vernieuwing (1995). Dienst Welzijn, gemeente Utrecht, Utrecht.

Bijlage 3

Lijst van geïnterviewden

Abdelkader Tahrioui, Gemeente Utrecht, Adviesraden Minderheden
Abderahman Sanousi, Marokkaanse ouderraad hoograven
Ahmed Taskan, lid adviesraad Turken, gemeenteraadslid
Annemiek Klein, coördinator Stichting Wegwijs, Vriendendienst Utrecht
Ardi Roelofs, Utrechts Centrum voor de Kunsten
Arie v.d. Laan, politie, sinds 10 jaar bezig met buurtpreventie
Atilla Bertus, acteur St. SAGA
Aynur Polat-Cenç, beoordelingscommissie
Berna, klant Stadsgeldbeheer
Cees van der Wolf, beoordelingscommissie
Chaib Massaoudi, Stichting Amazigh
Clemens van Engelen, Stade
David, consulent Stadsgeldbeheer
Doortje Kuin, Gemeente Utrecht, DMO
Doreen Boonekamp, Nederlands Filmfestival
Frans de Vette, STUT Theater
Geert Thomassen, coördinator Stadsgeldbeheer
Gerrie Quist, DMO-accountmanager, gemeente Utrecht
Hadrye Kesmer, Projectbureau MCE, Amsterdam
Haluk Tuna, Multicultureel Instituut Utrecht
Harry Blume, beoordelingscommissie
Hassan Ourizane, Marokkaanse ouderraad Kanaleneiland
Hein Kastelijn, Kastelijn Tekst en Uitleg
Henk de Bruijn, De Griftsteede
Henk Zuidervaart, Toneelgroep Utrecht
Henni du Breuil, STUT Theater
Ingeborg Hornsveld, STUT Theater
J.S. With, SMAU
Jaap van der Veen, Stade

Jamal el Mourabit, lid adviesraad Marokkanen, voorzitter ouderraad Overvecht
Jan van Leijenhorst, voormalig wethouder
Jan Vesters, ambtelijk secretaris FSI, DMO, Afd. Welzijnszaken
Janny Hagen, bewoonster, al sinds 10 jaar betrokken bij het buurtpreventieproject
Jeanneke den Boer, RASA
Jenny du Pon, hoofd welzijn, Stadsdeel de Baarsjes, Amsterdam
Joanne Swaam, actrice St. SAGA
Joke Bos
Joyce Derrix, coördinator Vriendendienst, Vriendendienst Utrecht
Jules van Dam, directeur van Tussenvoorziening
Liesbeth van Droffelaar, Gemeente Utrecht, DMO, afdeling Culturele Zaken
Marieke Kessels, voormalig ambtelijk secretaris, FSI, DMO, Afd. Welzijnszaken
Mart Barteloméus, Amnis, beoordelingscommissie
Monique Postma, Servicewinkel Oost
Mostafa El Filali, procesmanager Interculturalisatie, DMO, gemeente Utrecht
Omar Es Saddik, opbouwwerker en deelnemer reis bewonerscommissie Camera Obscura
Paul van der Drift, Een heel klein dorpje, platform voor podium- en theaterkunsten
Paulien van der Linden – de Feijter, voormalig wethouder
Peter-Paul Bonants, Stichting Klein Azie
R. Walravens, Walravens & Partners, organisatie en managementontwikkeling
Restlan Aykac, onderzoeksmedewerker ministerie VROM
Richard Makkinga, Gemeente Utrecht, DMO, afdeling Sport & Recreatie
Rick de Kogel, Wijkbureau Noordoost
Rob Nout, beoordelingscommissie
Roline Redmond, Verwey-Jonker Instituut, voormalig lid beoordelingscommissie
Rubina Boasman, beoordelingscommissie
Rudi Vermeulen, Stade
Ruurd Jellema, Stichting Rokven
Sandra van Weelderen, Toneelgroep Utrecht
Sierd de Vos, OGU, Bureau Bijzonder Beheer
Sylvia Valkenburg, artistiek leider en regisseur St. SAGA
Truusje v.d. Linden, Stade
Vildan Karaoglan-Sengüller, beoordelingscommissie
Vincent van der Linden, welzijn Utrecht Noord, opbouwwerk
Wouter Eizinga, Een heel klein dorpje, platform voor podium- en theaterkunsten

Bijlage 4

Lijst van deelnemers aan de werkconferentie

M. Anthony, Gemeente Utrecht, SP fractie
J.F. Berkers, PORTES
M.A.M. de Bree, Begeleidingscommissie FSI
J. van Dam, Tussenvoorziening
M. Dörr, Stichting Welzijn West, Afd. Volwassenen en Ouderen
M. El Filali, Gemeente Utrecht, DMO, Interculturalisatie
O. Es-Saddik, Cumulus
A. Farsi, Gemeenteraad Utrecht, GroenLinks fractie
J. van Gorp, Gemeente Utrecht, DMO
M. ter Haar, Begeleidingscommissie FSI
U. Janssen, Verwey-Jonker Instituut
Niko de Jong, Stichting Welzijn Utrecht Zuid-West
H. Kastelijn, Stichting Rokven
C. Kervezee, Gemeente Utrecht, DMO
M. de Kogel, Gemeente Utrecht, DMO, Wijkbureau Noord-Oost
A. Koning, D66
F. van Kraaij, S.V.U.
A. Latif, RASA
J. da Lima, Gemeente Utrecht, DMO, Afdeling Welzijn
P.M. van der Linden-de Feijter, Voormalig verantwoordelijk wethouder FSI
J. v.d. Meulen, Gemeente Utrecht, DMO
M. Mos, Gemeenteraad Utrecht, GroenLinks fractie
J.W.H. van Muilekom, Utrechts centrum voor de kunsten
R. Nout, Beoordelingscommissie Fonds Sociale Integratie
A. Polat-Genç, Gemeente Hilversum
A.A.M. de Poorter, Gemeente Utrecht, DMO, Unit Integrale Beleidsontwikkeling
G. Quist, Gemeente Utrecht, DMO, Wijkgericht Werken
R.C. Redmond, Voormalig lid beoordelingscommissie FSI
G. Roos, Stichting Schooladviescentrum

J.L. Spekman, Gemeente Utrecht
H. Swinnen, Verwey-Jonker Instituut
A. Tahrioui, Gemeente Utrecht, DMO, Adviesraden Minderheden
A. Taskan, Gemeenteraad Utrecht, CDA fractie
J. van der Veen, Stade
H.W. Vermeulen, De Bundeling
J. Vesters, Gemeente Utrecht, DMO, Fonds Sociale Integratie
A. Voskamp, Jeugdtheatergroep STOUT
M.J. Walravens, Walravens en Partners
E.A. van Weelderen, Toneelgroep Utrecht
M.G.A. Wiesman, Wiesman Congres- en Evenementenorg.
J.S. With, SMAU
H. Zuidervaart, Toneelgroep Utrecht

Leiding werkgroepen

De leiding van de werkgroepen was in handen van de volgende onderzoekers van het Verwey-Jonker Instituut:

Peter van der Graaf
Astrid Huygen
Carmen Keune
Annuska Overgaag